

HEVGIRTIN

WE L A T P A R E Z

SİYASİ HABER ve YORUM DERGİSİ

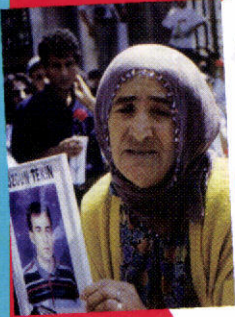
NİSAN/ADAR

KOVARA SİYASİ NUÇE u ŞİROVE

1997

Ülketici Mayfası, Çeteci Polisi,
Savaş Organi MGK' siyla
DEVLET'in gerçek yüzü...!!

Çeteyi devlet kurdu

Olağanlaşmış OHAL

Newroz'da
gözetimler

DGM öğrencilere
ceza yağdırıldı

Tecavüzcü korucuya
suç duyurusu

Cocuklar yine mayın kurbanı

HEVGİRTİN

Welatparêz

KOVARA

Siyasi - Nuçe û Şirove

Postfach 2743
24103 KIEL**Xwedî û Berpirsiyar**

(Sahibi ve Yazışleri Müdürü)

Ali YALÇIN

Berpirsiyarê Gışti

(Genel Yayın Yönetmeni)

Burhan ÇELİK

Berpirsiyarê Tîprêzî û Arsivê

(Dizgi- Baski sorumlusu)

Melik MELEK

Hevgirtin - Welatparêz kovarekî
Nivîsen ku bi navê Redaqisîonê tîn
ramana: Hevgirtin Welatparêz dide
Nivîsên: ku binav dîtinên nivîsarên
Hevgirtin- Welatparêz di wesandîna
berhe-mên sandî de azad e.

Bîhatîya Salekî(Yîllîk Abone ederî)
Lî Gelatên dîn : 45 DM
Lî Almanyê : 20 DMGirêdana Bankan
NAV : DEUTSCHE BANK
Hêjmara Bankê: 100 700 00
Hêjmara Hesab: 1760545**Tîprêzî û Pergala Rupelan**(Dizgi ve Mizanpaj)
Net Mizanpaj

Çapxane (Matbaa)

Druckerei SCHMORL

NAVEROK/İÇİNDEKİLER

Welatparêz`den 3

SUSURLUK OLAYI BİR KAZA
MYDI?.....4-7Türk Siyaset Pazarındaki Kürt
Çeşitleri9-12Kökeni Tarihe Dayanan Ulusal
Duyugu ve Birlik.....13-19

Konferans Metni20-24

Azadi ve Tarihi25-28

8 Mart Kadılar Günü.....29-32

Jî Aliye Huquq û Demokrasi yê
ve Muhasebeki Pîçuk Ya
Kurditiya Siyasi.....33-38Savaşlar ve Çocuklar
.....39-41

Redaksiyon`dan.....42-44

96-97'deki Gelişmeler.....46

Xaçeréz.....47

MERHAİBA

Sayın okuyucu,

Uzun bir evreden sonra tekrar size ulaşabilmenin sevinci içinde olduğumuzu iletmek istiyoruz. Havgirtin-Welatparêz şimdiye kadar 1.2. ve 3 üncü sayılarında da olduğu gibi bu sayıda da Kürditan Ulusal kurtuluş mücadelesindeki gelişmeleri ve mücadele sürecinde tartışılan sorunlar hakkındaki değerlendirmelerin, düşüncelerin çok seslilik ve ifade etme çerçevesi belirlemeden okuyucularımıza sunma prensibimizi devam ettirdik.

Sayın okuyucu,

Derğımız daha objektif ve güvenilir bir yayın çizgisini kendisine temel prensip edinmiştir. Siz sayın okuyucularımızdan en önemli isteğımız, alışagelen ve herhalükarda yalnız bir değerlendirme olan „acaba kime veya nereye bağlı/hizmet „ gibi klişeleşmiş yorum ve yaklaşımlardan hareket etmemeleridir. Yazarların yorumları kendilerini bağlamakla beraber biz ve dergi çevresindeki insanlar olarak tartışmasında yarar ve gereklilik bulduğumuz konular hakkındaki görüşlerin yayınlamasını başından beri yayın amacımız olarak saptmıştık. Ancak sözkonusu yorumlamalar, öneriler ve eleştiriler içeren yazılardaki dilin ve dozajın yapıcı olmasının kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin bu aşamasındaki süreci için son derece önemsiyoruz.

Havgirtin-Welatparêz bu sayısında Türkiye ve Kürdistan`da gündemi işgal eden, ilk bakışta geçici bir özellik taşıyan ama aslında devletin ve sistemin derinliklerine uzanan, susurluk olayı ile ortaya çıkan kirli ilişkiler ağının tarihi geçmişine uzanan kökleri ile ilgili Halit Zınar`ın SUSURLUK BİR KAZA OLAYI MIYIDI ? yazısı ile, Kürt sorununun „legal ve barışçıl“ yöntemlerle çözümünü idiasıyla kurulan „Demokratik Kitle Partisi“(KDP) ve Genel başkanı sayın Şerafetin ELÇİ hakkındaki yorumlamasıyla Burhan ÇELİK`in „KÜRT ÇEŞİTLEMELERİ“ başlıklı yorumu ve Kürt toplumunun hem geçmişteki feodal yapısı dönemindeki öncü rolünde olan Mir, Aşiret, Ağa ve Şeyhlerin hemde yakın tarihteki siyasal yapılarındaki ulusal birlik ve dayanışma duygusunun eksikliği üzerine geçmiş sayıdaki yazının devamı olan „KÖKENİ ESKİLERE DAYANAN YABANCILAŞMAN“ başlığı ile Ali YALÇIN`ın yazısı yer almaktadır. Bunun yanındaa Şerafetin KAYA“ TÜRK HUKUKUNDA KÜRT HALKININI YERİ“ ile ilgili Avrupa Parlamentosunda yaptığı konuşma metnini de aynen veriyoruz.

Ayrıca bu sayıda konuk yazarlardan İbramin GÜÇLÜ`nün kürtçe yazılan „KÜRT SİYASETİNİN DEMOKRASİ AÇISINDA KÜÇÜK BİR ANALİZİ „ yazısı ile Simko SEVER`in, „1925- AZADİ ve TARİHİ ANLAMAK“ başlıklı açıklaması yer alıyor. Ayrıca derğinin bu sayısında Burhan AKAY`ın savaşların niteliği ve dehşet verici etkilerinin ve bir de toplumun zayıf ve savunmasız kesimi olan çocuklarla ilgili „SAVAŞ ve ÇOCUKLAR“ adlı araştırması ile „8 MART KADINLAR GÜNÜ“ ile ilgili olarak bir yazı vardır.

Yazarlarımızdan Kazim BABA`nın bizi sevindiren ve başarılı geçen Ameliyatından ötürü yazısı elimize geçmediğinden yayınlıyamadık.Kendisine acil şifalar diliyoruz.

Ayrıca derğımız yazar İbrahim GÜÇLÜ`nün geçen sayıda Havgirtin-Welatparêz`e yönelik eleştirisi cevaplandırılmıştır.Son olarak da son üç aylık dönemdeki gelişmelerin kronolojik sıralaması yer almaktadır.Bir daha ki sayıda buluşmak üzere başarı dileklerimizle...

Redaksiyon

SUSURLUK OLAYI BİR KAZA MIYDI?

Susurluk'ta kamyonu çarpan devletin kirli işleri, devletin „iç düşman“ bellediklerine karşı yürüttüğü resmi „illegalite“ ve yeraltı operasyonlar olarak nitelendirilen örtülü faaliyetlerde ülkücüleri kullandığı, şaşırta bir çapta açığa çıktı. Devlet ve siyaset erkânının büyük çoğunluğunun da dile getirdiği „devlet her çeşit adamı, bu arada hırsız-uğursuzu da kullanır“ düşüncesi tarihi miras olarak devam etmektedir.

Halit ZINAR

Susurluk olayının üzerinden uzunca bir zaman geçti. Susurluk olayı bir kaza mıydı? Bu konuda elde yeterince veri olmadığı için birşey söylemek güç. İşin muhtevasıyla ilgili fazlaca bir arzemediği için böyle bir tartışmaya girmek de gereksiz. Ancak birşey çok net; olay kaza da olsa, birilerinin iplerini çekmek için „uygun zamanı“ kollayanlar, çok seri bir şekilde harekete geçmişlerdir.

Birçok devrimcinin katili olarak, yıllardır devletin aradığı (!) Abdullah Çatlı'nın kimliği hemen oracıkta tespit edilivermiştir.(!) Arabada bulunan değişik çap ve maharete savunma ve saldırı silahları tutanaklara geçirilmişti. Şimdiye değin muhalif basın (Anti-sömürgeci ve sosyalist muhalefetin) her vesile ile söylediği ve fakat görmezden-duymazdan gelinen kimi olgular; Türk basın yayın organlarının bilincine aniden düşürmüştü(!) Ve takip eden günlerde Medya, Çatlı-Bucak-Karadağ-Ağar-Çiller ekibinin; haraç toplamaktan-Türki Cumhuriyetler'de darbe yapmaya, nükleer madde kaçakçılığından-uyuşturucuya, anti-sömürgeci ve demokratik muhalefeti susturmaktan -silah kaçakçılığına, sahte belge düzenlemekten-suikaste kadar çok geniş bir alandaki karanlık ilişkilerine ait bir yığın bilgi ve belgeye sahip oluvermiş ve bu bilgi ve belgeleri kamuoyuna duyurmak için yarıştırmıştı.

Peki neler oluyordu? Şimdiye değin sahibinin sesi olan basın-yayın kuruluşları, kendi aralarında bir konsensüs sağlayarak, bağımsız olmaya mı karar vermişlerdi? Devlet içinde Kürt sorununun çözümünden ve Türkiye'de demokrasiden yana olan güçler, bir iç darbe mi yapmışlardı? Türkiye'de yıllardır uygulanan yanlış politikaların faturalarını ödemek durumunda kalan kitlelerin yoğun baskıları sonucu devlet, organizmasına yerleşen.....mi atıyordu?

Elbette bunlardan hiçbiri yaşananların doğru cevabı değil. Yaşananlar tamamıyla iktidar üzerine bir iç kapışmanın sonucudur.

Türkiye'de kontrgerilla tartışmaları yeni değil. 1960lı yılların sonundan başlanarak Türkiye'de kontrgerillanın varolup-olmadığı tartışıldı. Bu tartışmalara zaman-zaman Türkiye'de başkanlık, başbakanlık yapmış isimler de katıldılar. Örneğin birkaç dönem başbakanlık yapmış Bülent Ecevit Türkiye'de Kontrgerilla örgütlenmesinin varolduğunu beyan etmiştir. (Bu örgütün varlığından rahatsız değildi; rahatsızlığı örgütün ülkücüleri eğitilmesindendi) Aslında Türkiye'de bugün varolan çetelerin ilk temeli 1900'lü yılların başında atılmıştır. Önce „fedailer örgütü“ ve akabinde Enver Paşa tarafından kurulan, suçlular ve lümpenlerden oluşan Teşkilat-ı Mahsusa, buldukları dönemde, bugünkü

çetelerin işlevini yürütüyorlardı. O dönem; Rumları Anadolu'dan kovmak, Ermeni soykırımını gerçekleştirmek ve Kürt katliamlarında rol oynayan çeteler, bugün Kürt ulusal muhalefetine bastırmak, Türkiye'deki demokratik muhalefeti susturmak görevlerini ifa ediyorlar.

Esasen Mustafa Kemal'in çetelerle birlikte TC Devletini kurduğu ve Devletin çetelerle biçimlendiği gerçeği gözönüne alınır, TC'nin her dönem çeteci olduğunu tespit etmek kolaylaşacaktır.

Demek ki çeteler, devletin dışında ve devlete rağmen oluşmuş yapılar değildirler, bizzat devletin kendisidir. Ve büyük çete (Devlet), Osmanlı'dan bugüne sürekli taşaron çeteler örgütlemiş ve ihtiyaç duyduğu zaman kirli işlerini bu taşaron çetelere yaptırmıştır.

Osmanlılarda Kürt, Ermeni ve Rumlara karşı kullanılan çeteler, cumhuriyetten sonra, M. Kemal'in muhaliflerini sindirmede, onlara komplolar hazırlamada ve fiziki olarak ortadan kaldırmada kullanılmıştır.

Yani devlet çeteciliğinin tarihsel bir boyutu, geleneksel bir yanı var.

12 Eylül öncesi, toplumsal muhalefetin görece yükseldiği dönemde de çeteler çok önemli misyonlar üstlenmiştir. Grev kırıcılığı, kitlesel gösterilere saldırma, provakasyon yaratma, işçi ve öğrenci liderlerini, gazetecileri vb. Türkiye'deki sol ve sosyalist muhalefetin eksikliklerinden de çok iyi yararlanan çeteler, solun faşistlerle kan davasına girmelerini, hedeflerini yitirmelerini, devleti hakem görmelerini sağlamak, ayrıca toplumu terörize ederek, askeri müdahalenin gerekçelerini oluşturmada da çok başarılı olmuşlardır.

12 Eylül Askeri yönetimi faşistleri de yargılamıştı. Faşist kadroların büyükçe bir bölümü cezaevine konulmuştur. Elbette bu yargılama, anti-sömürgeci muhalefet ile sosyalist muhalefetin yargılandığı temelde değildir. Sadece dizginlerini ellerinden kaçırdıkları faşist hareketin, dizginlenmesi

ve düzen içine çekilmesi temelinde yargılamadır söz konusu olan.

Bu dönemde cezaevine konulan faşist kadroların bir kısmı esasen devletin adamlarıdır. Devlet tarafından eğitilmişlerdir ve 12 Eylül öncesi-yukarıda aktarılan-ortamın hazırlanma-sının önemli isimleridir. Cezaevlerinden devlet tarafından kaçırılmışlardır (!) Ve yine devletin olanakları ile yurt dışına çıkarılmışlardır.

Sözkonusu kadroların yurtdışında ilk eylemleri Papa suikastıdır. Devlet bu eylemiyle Avrupa ülkelerine „Türkiye'den kaçıp ülkelerinize iltica talebinde bulunan kişiler politik kişiler değil, teröristtirler. Bunları barındırırsanız büyük faturalar ödersiniz“ mesajı veriyorlardı. Tetikçi Ağca yakalanmıştır. Aynı olayda rol oynayan Çatlı, Çelik gibi çeteciler kaçmışlardır ve devlet adına yurt dışında-yurt içinde eylemlerini sürdürmüşlerdir.

Bir süre önce Türkiye'ye iade edilen Oral Çelik „devlet bize borçludur“ diyordu. Kendi adına haklıdır. Ağca yıllardır cezaevinde yattığı halde, deli numaralarına yattığı devletini korumuştur.

Nitekim MİT Kontra - Terör Dairesi Bakanı Mehmet Eymür, Meclis Susurluk Soruşturma Komisyonu'na ifade de „1980 sonrası Çatlı'yı kullandıklarını“ „eğer devletin yararları bunun üstündeyse, o adamın suçlu veya suçsuz olduğuna bakmaksızın kullanacaklarını“ söylemektedir.

1984 yılında Kürdistan'da PKK tarafından başlatılan silahlı mücadele ve yükselen anti-sömürgeci muhalefet ile birlikte çete Devlet, taşaron çeteleri yeni birleşenleri ile birlikte örgütlenme için hızlandırmıştır. Önceleri subay, polis ve ülkücü kadrolardan oluşan çeteler; bünyelerine PKK itirafçıları, korucuları, aşiret reislerini de alarak hızla büyümüşlerdir.

Belirtmek gerekir ki çetelerin palazlanması sürecinde, Özal'ın darbeleri engellemek ve ordunun gücüne dengelemek için özel ordu kurma çabalarının, Polis Vazife ve

Selahiyetleri kanununun önemli bir yeri vardır.

Çeteler Kürdistan`da gelişen anti-sömürgeci muhalefet ile Türkiye`deki demokratik ve sosyalist muhalefeti bastırmak görevlerinin yanısıra uyuşturucu ve silah kaçakçılığı ihalelerini de aldılar. Devlet, uyuşturucu ve silah mafyasının içindeki Kürt işadamlarının, kazandıklarının bir kısmını Kürdistan Ulusal Muhalefetine aktardıklarını düşünüyordu. İlk iş, KUKM`nin para kanalını kesmekti. Bu amaçla Kürt işadamları ile ilişki kuruldu. Bir süre beraber çalışıldı. Sonrasında, Çiller`in „elimizde listeleri var“ dediği Kürt işadamları tek tek katledildiler.

Kürdistan`da ve Türkiye metropollerinde toplumun her kesiminden insanlar kaçırıldı. İşkenceden geçirildi ve katledildiler. Köyler basıldı, köylüler kaçırıldı, fideye alını, zorla koruculaştırıldı, öldürüldü; aydınlar, sendikacılar, öğretmenler, gazeteciler, yazarlar, yurtsever demokrat insanlar kaçırılıp öldürüldü ya da sokak ortalarında infaz edildiler; örgüt evleri(!) basıldı, evde bulunanlar infaz edildiler; gazete ve parti binaları bombalandı; komplo ve provakasyonlar tertiplendi; toplumda korkuyu ve „sanada çıkabilir“ psikolojisini egemen kılmak için suya-sabuna dokunmayan insanlar bile katledildiler.

Bütün bunlar yaşanırken ne sömürgeci burjuva partiler`den ve ne de Medya`dan en ufak bir tepki gelmemiştir, dahası „devletin yüce çıkarları“, „bölücü terör“, „vatanın bölünmez bütünlüğü“ öne çıkarılarak katiller yüceltilmiştir.

Tarihinin her döneminde devletin emrinde çalışmayı kendilerine görev bilen ırkçı-şöven Türk basın-yayın organları; infaz edilen insanların işledikleri suçları(!) sayıp dökmeyi, öldürülen gazetecilerin teröristliklerini ve bombalanan gazete ve parti binalarının fesat yuvaları olduklarını söylemeyi, „sen-ben uyur-ken, biri var uyumaz“ edebiyatıyla çetelerin fedakarlıklarını, teknik donanımlarını, manevra yeteneklerini övmeyi „araştırmacı gazetecilik“ olarak lanse etmekten de geri durmamışlardır.

Türkiye`de parlamento ilizyondur. Gerçek iktidarı kamufle aracıdır ve yine gerçek (gizli) iktidarın, sömürge-sömürgeci ilişkilerini idame ettirebilmek ve emekçi yığınları baskı altında tutabilmek yönünde dayattığı yasaları „meşrulaştırma“ organıdır. Kürt milletvekillerinin kendi kimlikleri ile parlamento`da bulunmasını hazmedemiyen ve histeri krizlerine tutulan , milletvekilleri polisçe ensdelerinden tutularak cezaevlerine götürüldüklerinde zafer çıkılıkları atan ve sürekli savaş tantanaları çalan ırkçı parlamentoların (partilerin)

„aydınlık“istemleri de elbette demagojiden başka birşey değildir. Daha önceleri TBMM bünyesinde „Siyasi Amaçlarla İşlenmiş Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu“ ile „Güneydoğu Olaylarını Araştırma Komisyonu“ adı altında iki komisyon kurulmuştu. Ancak bu komisyon`da bulunan üyeler dahi, hazırladıkları raporlara imza koymamışlardı. Ve hazırlanan raporlar tozlu raflardaki yerlerini almışlardır.

Esasen Mustafa Kemal`in çetelerle birlikte TC Devletini kurduğu ve Devletin çetelerle biçimlendiği gerçeği gözönüne alınırsa, TC`nin her dönem çeteci olduğunu tespit etmek kolaylaşacaktır.

Hem parlamento hem de Medya, her zaman yaptıklarını yapıyorlar. Sahiplerinin (gerçek iktidarın) işaret ettiği yere saldırıyorlar.

İşaret edilen yer neresidir? Sadece devletin pis işlerini götürmekle görevli iken, kendi hesabında iş yapmaya ve iktidara oynamaya başlayan taşaron çetedir.

Sözkonusu çete (Çatlı-Ağar-Çiller) devlet tarafından örgütlendirilmiştir. Devletin olanaklarını kullanarak çalışmışlardır. Ve yaptıkları işlerin çok çeşitliliği anlamında geniş bir ilişkiler ağı oluşturmuşlardır. Elde edilen rant, uğruna her türlü deliliği yapmaya hazır olacak kadar büyüktür.

(Nükleer madde kaçakçılığı, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, haraç fidye alma vb...)

Nitekim öylede yapılmıştır. Çete oluşundan bir süre sonra kendi hesabına çalışmıştır. Şimdiye kadarki çeteler, devlet hesabına çalışıp, devletin taahütlerini yerine getirmemesi sonucu aldatılıp orta yerde bırakılmışlarken; (Ağca-Oral vb) Ağar-Çiller çetesi, devletin olanakları ile kendi hesaplarına çalışmışlar ve deyim yerindeyse devleti aldatmışlardır. Elde ettikleri büyük rant ile palazlanmış ve iktidar üzerine gizli açık çalışmalara girmişlerdir. Hem rantiye hem de iktidar üzerine girilen çatışmalarda birçok „devlet adamı“ yaşamını yitirmiştir. (JİTEM ve MİT`ten birçok kişi öldürülmüştür. Özal`ın ölümü üzerindeki sis henüz aralanmamıştır).

Aslında uzunca bir zamandır yaşanan, ancak kamuoyundan gizlenen çeteler arası rantiye ve iktidar savaşı, Susurluk olayı ile su yüzüne çıkıyor. Gerçek (gizli) iktidar, Ağar-Çiller çetesinin „burnunu sürtmek“, onlara „erk“ in kimde olduğunu göstermek istemiştir. Bu amaçla da kamuoyunda sınırlı bir şekilde teşhir edilerek sahip oldukları mevzilerden sökülüp-atılmaları ve iktidar kapışmasında devre dışı bırakılmaları gerekliliği vardı.

İşte Medya burada devreye giriyor, iktidar kapışmasında kendine uygun pozisyonu seçiyor ve devletin verdiği bilgi ve belgelerle, onların istemleri doğrultusunda ve belirlenen sınırlarda kalarak Ağar-Çiller çetesini yıpratıyor.

Hiç yanılma düşmemek gerek; kendi ölümlerine bile sahip çıkmayan, öldürülenlerin katilinin devlet olduğunu kamuoyundan gizlemek için „araştırma“(!) içine giren Medya ve parlamen-tonun bugün „sürekli

aydınlık“, „şeffat devlet“, „temiz toplum“ kampanyalarının gerisinde yine, kamuoyunun bilincini karartma, devleti temize çıkarma hesapları durmaktadır.

Ne Medyanın, ne ne burjuva partilerin ne de tek tek parlamenterlerin-birkaç istisna hariç-eli kanlı devletten herhangi bir rahatsızlıkları söz konusu değildir.

Ülkücü (çeteci) kadroların kendisi için yaptıklarını unutup nankörleşmesinin faturasını burnuna yediği yumruklarla ödeyen ve muhalefetin şampiyonluğuna soyunan ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz`ın çığırkanlığı da gizli iktidarın programı ile uyumludur.

Sonuç olarak:

- Çetelerin KUKM ile olan ilintisi gözlerden kaçırılmaya çalışılıyor. Çeteler Kürdistan`da bugün de işbaşındadır.

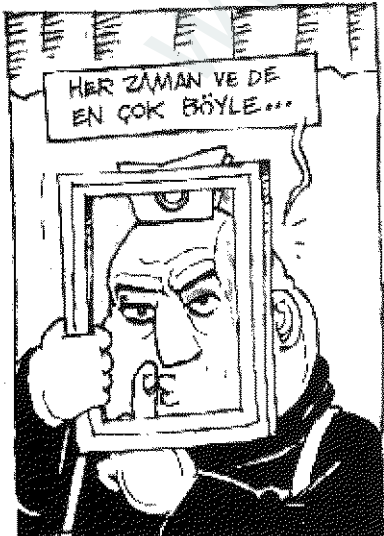
- „Susurluk Komisyonu“ kamuoyunun tepkisini zayıflatmak ve devleti temize çıkarmak için oluşturulmuştur. Bu komisyon da TBMM oluşturulan diğer komisyonlar gibi sorunu açığa çıkaramayacak ve bir süre sonra bu komisyon dosyaları da raflara kaldırılacaktır.

- Bu olay bir süre daha gündemde tutulacaktır. Ağar-Çiller çetesi yıpranacak ve devlet aklanacaktır. Yavaş-yavaş olay kapatılacaktır. İhtimaldir ki tabandaki bir kaçının dışında çetelerin hiçbirisi yargılanmasın ya da ceza almasın. 11.03.1997

SAHNE AŞIKLARI

KEMAL GÖKHAN GÜRSES

Türk Siyaset pazarındaki Kürt Çeşitleri

Burhan ÇELİK

Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesi gittikçe karmaşıklaşan bir kördüğüm halini alıyor. Kürt ulusal muhalefeti bunu çözerek, aşacak kudret ve yeteneğinge sahip olabilecek mi?

Kürt ulusal kıpırdanışların önü her zaman Kürt ayağıyla alınmıştır. Kürt halkının sömürge eden güçler, Kürt ulusal muhalefeti ni sindirebilmenin olmazsa olmaz şartının, Kürt ayağı olduğunu bildiği için hep bu yöneme başvurmuştur. Bu yüzden Kürt halkı yeryüzünde kendi mezarını kendisi kazan belkide yegane millet olarak ününü koruyor. Bunu en cahil Kürt kesminden tutun, entellektuel kesimine kadar bütün çevreleri içinde barındıran bir ihanet zinciri olduğundan sözetmek Kürt realitesine ters düşmez kanısındayım. Bunun sebepleri çok boyutludur. Bu boyutlar zaman, zaman farklı şekillerde de kendisini gösterebiliyor. Bu yazının konusu bu farklı boyutların üzerinde durmak-tan ziyade, buna mahal ortam ve sonuçları üzerine bir yaklaşım olacaktır. Eğer aynı ulusa mensup insanlar kolayca oyuna gelip bir birine kurşun sıkabiliyorsa! Onun elit tabakasını oluşturan entellektuel kesimi ve partileri birbirini saf dışı yapma uğraşısı içinde kayırma sevdasındaysa! Yanlış ve doğrusuyla dağlara sığınmaktan başka çaresi kalmayan nihayette sömürge zincirlerini kurma çabası içindeki gerillasına karşı sayıları onbinleri bulan silahlı çeteler oluşturuyorsa ve bu çeteler yine kendisini yok eden düşmanı ile birlikte özgürlüğü için savaşan insanların avına çıkıyorsa! Bu işte bir çelişki, bir tezatlık olmalı. Kürt hareleti tarihi talihsizliğinden tecrübe edinmeli artık. Yeryüzünde hiçbir milletin ihaneti ve esareti kendisine kader olarak seçtiği görülmemiştir. Ama şairin dediğini

birazda değiştirerek söylersek „ Bu ahval içinde savaşanlar da var“ Umut birazda burada.

6 Ocak 1997 Tarihli Sabah Gazetesinde Astsubay Hüseyin Oğuzun itirafları yaşanılası ülkemizin nasıl harabeye çevrildiğini gösteren ufacak bir örnektir. Altı yaşındaki bir çocuktan altmışbeş yaşındakine kadar Kürt halkını nasıl potansiel suçlu kabul edildiği belgesidir aynı zamanda. Askeri, politakacıyı, İşadamını, tetikciyi ve hain Kürdü biraraya getiren zemini iyi görmek lazım Bu zeminin Kürtlerle ilgili yönünün şartları yok edildiği oranda özgürlüğe daha fazla yaklaşılabileceğine inanıyorum.

İhanet bol çeşitlidir Kürtlerde. Sayılarak bit-mez. Açıkça silahlı eline alıp kardeşini katleden ilkel zavallılar vardır. Devlete bilgi sunup karşılığında Madalya bekleyen silikler vardır. Sonra itrafçılar, tetikçiler, koruyucular, akan kanda menfaat hesapları yapan onursuzlar vardır. Dedik ya bol çeşitlidir. Siyaset yapanıda var.

12 Eylül 1980 Askeri darbesi Kürt kadrolarının büyük bir kesiminin Avrupada yerleşik hayata geçmesine önyak olarak kürt örgütlü, siyasi gücüne enbüyük darbeyi indirmiştir. Avrupada karar kılan siyasi simaların değişime uğramaması normal olarak karşılanamaz. Ama büyük bir kesimi neyazıkki negatif bir değişime uğrayarak kendi değerlerini yabancılaşmıştır. Kürt halkının özgürlük mücadelesi ve ulusal talepleri doğrultusunda baş vurulan bir araç olan silahlı örgütlü bir gücün gerekliliğine inanmayan, bir ulusun ulusal haklarının arzuhal ile alınabileceğine inanan bu Avrupadaki Kürt mantığının, Türkiye'nin her dalgalanışında aldanarak

valizlerini toplamaya yeltenmesi siyasi öngörülerinin ne kadar sakatlaştığını gösteriyor.

Kürdistanın sadece son on yıllık yıkımını göz önüne almak lazım. Kürt halkı yeniden, sürgün ve talanla yüz-yüze geliyor. Türk ordusu ve diğer resmi cinayet şebekeleri Kürt kızlarını bir Kürt hainine peşkeş çekiyor. Yaşlısından, kundakdaki bebeğe kadar kimsenin göz yaşına bakmıyor. Ve Kürt halkına karşı sürdürülen kirliliği bir savaş var. Bütün bunları gördüğünü zannedip Türk demokrasisinin (!) şevkatli kollarına teslim olan, bir süre Türk devletine askerlik yapıp Kürdistanın yangınına kibrit çakanlara birazda „komutanım“, çektinden sonra üstüne birde Kürdistan'daki savaşın finansı için harçlık veren bu avrupalı Kürt mübarekleri, Avrupada „Türkiyeye tatile gitmeyin verdiğiniz paralar bomba olarak Kürt halkına yağmasın“ diye Avrupalıları uyaran yurtseverlere cevap verebilirler mi? Bu ülkelerde yaşayan „biz de Kürdüz“ dediklerinde ne kadar inandırıcı olurlar! Kürt olmanın, insan olmanın bedeline verecekleri yanıt ne olabilir?

Kürt tiplmesi de bol çeşitlidir. Bazı tipler vardır, ya kendi kariyerine çalışır yada devlet yarıdakılığı yaparak her seferinde kendisini dayatmanın yollarını arar. Halk unutamayacakları bir ders vererek kendi düşüncelerinin Kürt halk yığınlarının içinde gelişemeyeceğini gösterirse yine çıkarlar aynı halkın karşısına, ne politikasını nede stratejisini değiştirerek nede ; tecrübelerden ders çıkararak. Bu kesimlerin göremediğini sıradan bir Kürt çobanı görerek aslında bu entellektüel kesimin düştüğü trajedisinin resmini çiziyor. Çünkü ülke gerçeğini görmeye kavramayan ne aydın olur nede başarılı bir politikacı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı „28'i nasıl bastırıdıksa 29 uncusunu da öyle basarız“ derken ima ettiği vurgu yapmak istediği birşey vardır. Bu mantığı anlamak lazım.

Kürt halkını yok etmenin top'la, tank'la, sürgün'le, kırım'la mümkün olmayacağını onlarda anladı. Ani bir faili belliye gitmek Kürdistan'da gündelik yaşamın bir parçası

oldu sanki. Kimin ne zamana kadar yaşayacağı belli değil, ve Devlet kiralık katillerine her gün yeni listeler sunuyor. Listelere yeni ölüm listeleri ekleniyor. Yurtseverler özgürlüğün bir bedeli olduğunu kavradılar. Belki bu yüzdendir soğuk ölümün o kadar yadırganmaması Kürdistan'da. Tüm bunlara rağmen zamanın Kürtlerin lehine dönmesi ya da bunun tersi örgütlü Kürt hareketinin işlemi olacaktır. Kürt tarafı artı ve eksileriyle gündeme müdahale çabası içindeyken diğer taraftan Türk Devleti sorunu çözememenin sıkıntısını içerde ve dışarda yaşıyor. Asker, koruculuk sistemi, MİT, Gladyo, Özel Hareket Dairesi, Özel Timler, MHP'li faşistler, itirafçılar, Olağanüstü Hal vs.nin Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesi karşısında çare olmadığı günbe gün daha net bir şekilde Türk basını ve politikacılarından, askerine kadar herkes tarafından kabul ediliyor. Ama Türk Demokrasisinde çareler tükenmiyor ya. Şimdilerde Ata yöntemi tekrar Türkiye'nin gündeminde. TC Kürdistan'da dünyanın desteğine rağmen kazanamadığı savaşı, uluslararası platformlarda yenilgiye uğratamadığı Kürt hareketinin yine Kürtlerin içine girerek Kürtlerin arasındaki siyasi çelişkilerinden faydalanarak kazanmak istiyor. Ve bunu yaparken ne yazıkki, kendini Kürt entellektüelleri diye sunan kişileri kullanıyor. Ya da kullanma çabasında. Bu da yeni değil. Ama ne yapılabilir? Kürtlerin bazı kesimleri Kürt tarihinden ders çıkaracaklarına ters yüz ediyorlar.

Mehmet Ali Birand 6 Ocak 1997 tarihli Sabah gazetesindeki köşesinde „Şerafettin Elçi son şans olabilir“ diyerek Türk Devletinin demok-rassinin (!) gerçek yüzünü de ortaya seriyordu. HEP-DEP-ÖZDEP ve HADEP'li yönetici ve parlamenterlerin ite, kalka nasıl meclisten çıkarıp cezaevine gönderdiklerini ve bundan duydukları pişmanlığı anlatıyordu. Bunların yerine ise Şerafettin Elçi ve arkadaşlarını aday gösteriyordu. Bilmem bunun iki-yüzlülük ve çifte standart olmadığı konusunda ikna olmayan var mı? Mehmet Ali Birand'a bir hatırlatma yapmak gerekir. Eğer o kadar pişman olmuşlarsa bunu onarmanın yolu çok basit. HEP'i, DEP'i, HADEP'i oluşturanlar hala var. Bir kısmı cezaevlerinde,

bir kısmı canını dişine takıp mücadeleye devam ediyor. Bir yandan yapılanlar demokrasi adına utanç verici deyip diğer yana bu ayıbı yok etme çabasına girmeme çelişkisi TC'nin stratejisini açıklıyor. İşin ciddi yanı: Mehmet Ali Birand'ın dediğini bilen biri, devletin yüksek makamlarını işgal etmiş kişilerde yakınlığıyla bilinen biri. Bu yüzden Devletin Şerafettin Elçi ve arkadaşlarına Türkiye'de siyaset yapma izni verdiğini biliyor. Tabii ki bazı kesimlere yasakladığını da ona da yenileri sunma görevi kalıyor. Kısacası Türk Devleti eğer Kürtler politika yapacaksa bunu kendi kontrolü altında tutacağı Kürtlerin yapmasından yana. Bununla iki hedefi yakalamaya uğraşısı var. Birincisi, kendi içinde yükselilecek muhalif sesleri susturarak Kürtleri terörist örgütle ilişkisi olan bölücü Kürtler ve uysal Kürtler diye ikiye ayırarak kabul ettirmek. İkincisi dış dünya'da yükselen demokrasi ve düşünce suçlarına yönelik seslere, işte Kürtler de siyaset yapıyor demek. Şerafettin Elçi ve arkadaşlarının ve de; başka Kürt kesimlerinin bu oyuna gelebilecekleri düşünülebilir mi? Eğer bu kesimlerin özgürlük hareketiyle yıldızı barışmazsa, ortak çalışma imkanları üzerine gitmezlerse, Meclise de girseler Kürt halkının temsilcisi olarak parlamenter oldukları konusu tartışmalı olacaktır.

Şerafettin Elçi ve arkadaşları bazı çevreler için yeni olabilir.

Türk basınında ince bir makyajla bunu Kürt kitlesine sunma uğraşısına girebilir. Ama Kürtler için ne Şerafettin Elçi ne de arkadaşları yeni değil. Daha 1995 seçimlerinde Kürt halkının akan kanında ve adı konulmuş bu kirli savaşta direkt rolü olan CHP'den (Atatürk'ün Partisi) Şırnak'tan aday olan bu şahıstı. Kürt yurtseverleri taraflararası seçimde Şerafettin Elçinin karar kıldığı tarafı kaygıyla izledi. Acaba bu seçenek Şerafettin Elçi'nin siyasi tercihi miydi? Yoksa kişisel kaygıları mıydı onu Kürt cephesinin karşısına diken? Sonra 1977-79'da AP'den milletvekili olarak Meclis'e giren Şerafettin Elçi, Mustafa Kılıç, Ali Rıza Septioğlu gibi 11 milletvekiliyle AP'den ayrılarak hükümetin

düşmesine yol açmış daha sonra CHP ile birleşerek hükümet kurmuşlardı ve ta-biiki Şerafettin Elçi de Bayındırlık Bakanı olmuştu. İşin ilginç yanı Şerafettin Elçi'nin AP'den ayrılırken „AP'den ayrılmak zor değil, Demirel'den ayrılmak zoruma gidiyor“ diyerek , bağlılığını gösteriyordu. 95 seçimlerinde bu zat hüsrana uğradı. Şerafettin Elçi tipik inatçı ve dayatmacı kişiliği kullanılmaya tam müsait. Daha önce DEP'in tüzüğünü ve programını kendi hazırladığı halde sonradan ayrı düşmüştü. Nedeni yine kendisini dayatmasıydı. Kongreye rakipsiz tek Başkan aday olarak girmek istiyordu. Ona bu anti-demokratik tavrına karşılık sen de aday ol, başkası da olsun. Delegele kimi seçerse o olsun demelerine rağmen DEP'i tetk etmiş ve onun karşısında olmuştur. Bu yüzden bu zat sadece kendisine çalışmıştır denilebilir. Tutumayınca da bırakıp gitmiştir. HEP-DEP ve HADEP süreçlerinde hep başka bir partinin hesapları yapıyordu ama sorun kurulacak partinin üzerine oturacağı taban münakaşa konusu oluyordu. Bu konuda az yazılmadı. Korucu kesimiyle ilişkilendirmeler boşuna değildi.

Kişi olarak bu şahsın parti kurmasına, kendi düşünceleri doğrultusunda politika yapmasına karşı değilim. Ama bunu yaparken henüz işin başındayken DEP'li milletvekillerine görevlerini yapmadıklarını ifade ederek kendisine rakip olarak göstermesi onun mantığını ele veriyordu. Partiler iktidarı hedefler, iktidar olmayınca da muhalefet ederler iktidar partilerine karşı. Bu yüzden Şerafettin Elçi'nin partisinin hedefinin de iktidar olması gerekmez mi? Şu andaki iktidar olmayan konumuyla şu an iktidar olan Demirel'in eski partisine ve RP'ye muhalefet etmesi gerekmez mi? Asıl kaygılandırıcı yönü ise işte burada ortaya çıkıyor.

Yurtseverliğin herkes tarafından bilinen en basit şartı halkına ihanet etmemek, ulusal çıkarları kişisel kaygılarının önüne çıkarmaktır.

Dilerim ki Şerafettin Elçi ve arkadaşları, ulusal çıkarları, milletvekilliğine takas etme talihsizliğine düşmezler ve ulu orta özgür-

lük hareketini hedef alan, düşmanın yararlanacağı tavrı sergilemezler. Kürt halkının ulusal menfaatlere gereği bunun böyle olması gerekir. Ama böyle olmadığı takdirde, şimdiden geleceğin özgür Kürdistan'ın çocuklarına Türk pazarındaki

Kürt çeşitlerini anlatacağız nefesimiz yettikçe. Sayın İ. Güçlünün de bir yazında dediği gibi değişmeyen iki olgu vardır; tanrı ve diktatörlük. Pozitif değişim dileğiyle.

7 Ocak 1997

www.arsivakurdi.org

Kökeni Tarihe Dayanan Ulusal Duygu ve Birlik

Elbetteki bütün insanlık ve halklar için geçerli olan normlar ve kurallar kürt halkı için de geçerlidir. Hiç kimse bütün kürtlerin aynı şeyi düşünen, aynı davranışı gösteren renksiz ve çehresiz insanlar olarak görmemelidir. Ulusal kurtuluş mücadelesinden önce de sonra da mutlaka değişik anlayışlara, davranışlara ve bunlara denk düşen toplumsal yapılanmalara sahip olacağız. Ancak birlik, beraberlik duygusuna ve sevgiye acil bir şekilde ihtiyacımız var.

Ali YALÇIN

Bir önceki yazıda da işaret edildiği gibi önce batıda başlayan ve daha sonraları Orta-doğu ve Asya'ya kayan uluslaşma ve ulusal birliklerin oluşumu düşüncesi kürdistan coğrafyasını eşzamanlı etkilememiştir. Emirlikler ve Aşiretler yalnız kendi mntıkaları ve kabilelerinin sınırları çerçevesinde sürdürdükleri yapılarını korumaya devam etmişlerdir. Dış müdahaleler ile dini faktöründe etkileri eklenince doğal olarak Kürt ulusal birlik ve dayanışma süreci bambaşka bir evrimleşme süreci göstermiştir. Aslında bu sadece kürtlere özgü olmayan, bölgede yaşayan diğer halk topluluklarında da gözlemlenen bir durumdur. Ancak diğer halklar geçte olsa bunu sağlayabilmişlerse de Kürtler bunu günümüzdek becerememişler. Geçmişteki kürt toplumsal yapının egemen oluşumları olan emirlikler ve aşiretler daha ziyade kendi bölgelerini ve dini inançları doğrultusunda yandaş oldukları imparatorlukların adına hareket etmişlerdir. Bu da gösteriyor ki içimize sindiremediğimiz, onun için de bir türlü oluşturamadığımız ulusal birlik, sevgi ve dayanışma duygusunun eksikliği tarihin geçmişi-ne uzanan zincirin günümüzdeki halkasıdır.

Kürtler buldukları coğrafyanın kıtalararası yol güzergahında bulunmasından ötü-

rü biryanda Dogu ve Batı imparatorlukları arasındaki savaşların meydanı olmuş diğer yanda da taratar oldukları imparatorluklar adına yerel savaş güçleri olarak savaşlara katılıp savaşın ekonomik ve insani kayıplarından da nasiplerini almışlardı. Kürdistan mezopotamyadaki bütün savaşlara sahne olmasına karşın dağlık ve çetin olan bölgeleri ise dönem dönem dış güçlerin kontrollü dışında kalmıştır.

Türklerin ve Moğolların Orta-Dogu'ya gelmeleri ile özellikle 11. ve 14. yy arasında bu coğrafyada sürekli değişikliklerin ve istikrarsızlığın nedeni olmuşlardır. Osmanlı ve Fars imparatorluğunun kuruluşunadek Selçukların, Safavilerin, Romaların ve Bizansların saldırılarıyla çalkalanmıştır. Bu Çalkantı iki imparatorluğun orta-doğu'ya hakim olmalarından sonra bir nebze durmuştur. Ancak Kürt aşiretleri dini inançlarından ötürü Sunni, Alevi, Yezidi gibi değişik ve birbirlerine karşı kapalı ve ilişkisiz şekilde bölünmüşler ve kendilerine yakın buldukları imparatorluklarla ortak hareket edip onlar için savaşçı güçler durumuna gelmişlerdir. Zaten bölgenin islamiyeten sonraki tarihine bakıldığında da bariz bir şekilde görülmektedir. Kürt-lerde zayıf olan veya belki de gelişmeyen kürt ulusal duygunun yerine islami inanç ve

Arap emirliklerinin de etkisiyle bunun yerine islamiyetteki Ümmet anlayışını kabuletmışlerdir. Arap milletinin kaynaşmasını sağlayan islami inanç Kürtlerin eski inançlarını parçaladığı gibi „kutsal din, kutsal dil (arapça) gibi değerler için birleşme ve savaşıma temel varlık sorunu olmuştur. Giderek kendi ulusal özelliklerine yabancılaşma ve kutsal saydığı diğer yabancı değer ve duygular için çarpışmaların bir örneği de Haçlı seferlerinin komutanı-ordusunun büyük çoğunluğu Kürt ve Türklerden oluşan- Salahaddin Eyyübi'dir. Salahaddin kürt kökenini inkaretmemesine rağmen askeri hizmetlerini sadece islami-Arapların sunni emirliklerinin yararına sunmuştur. Mısır'daki arap ve şii olan Fatimi yönetimini yıkarken onun yerine yine Arap olan Eyyübi hakimiyetini kurmuştur. Sınırları Halep'e kadar uzanan Sultanlık 1260 yıllarına kadar araplara hizmet etmiştir.

Yine Şii olan Safaviler kendilerine yakın olan şii kürtleri önceleri osmanlı sınır bölgelerine yerleştirir. Ancak şii kürtlerin dönem dönem sunni kürtlerle ittifakları sonucu bu kezde doğudaki İran-Özbekistan sınırına kalkan olarak yerleştirilir. Bunlardan Dersim Çemişkezek'ten Tebriz'e Şahın hizmetine giren Rüstem Paşa, Çaldıran yenilgisinden sonra tekrar Osmanlılara dönmek isteyip Sultanın atının üzengilerini öpme şerefine nail olduktan sonra aynı gün öldürülmüştür.¹ Gerek sunni osmanlılar gerekse şii safaviler hiç bir zaman kendi kürtlerine samimi ve dürüst davramadılar. Avrupalılar da dahil olmak üzere zaman zaman kürtlerin dostu gibi görünen etraftaki güçlerin hepsinin bir amacı vardı: Kürtlerin birliğini ve dayanışmasını her halükarda önlemektir. Uzağı ve genel çıkarı göremeyen emirlikler ve aşiret-reisleri bu oyunlara alet olmuş ve tarihi sorumluluk ve fırsatları değerlendirememişlerdir. Ethem Xemgin bu zengin ve tezatlı durumu şöyle ifade etmektedir: „*Kürdistan halkı dini inanç yönünden gözlemlendiğinde, başka hiç bir halk topluluğunda görülmesi mümkün olmayan rengarenk bir çiçek bahçesini andırmaktadır. Ne yazık ki, zaman ve tarihi koşullar içinde birbirlerine tamamen kapalı, son derece önyargılı hale getirilmiş*

olan Kürdistan'ın bu halk kesimlerinin birbirlerine yaklaşımlarının pek sıcak olmayışı nedeniyle, bir yandan birbirlerine karşılıklı zarar verirken, diğer yanda da kendilerinin bu durumda kalmalarından çıkar uman çevrelere ve sömürgeci düşmanlarına faydalar sağladılar. Böylece kendilerinin dost ve kardeşçe yaşamlarından korkan ve bu-nu engellemek için tüm imkanları ile hertürlü nifak tohumlarını zaman içinde aralarına ekmiş olan düşmanlarının yalanlarına inanıp çıkarlarına alet olurlarken, kendi benlikleri ile gerçek dostlarına, aynı zamanda dini inançlarına da zarar verdiklerinin farkına varamadılar...“²

Bunun sonucudur ki, hemen hemen bütün öncü kesim yinede şu veya bu şekilde bazende bizzat kendi dostlarınca (!) katledilmişlerdir. Yakın tarihteki ve şu anda da benzer hatta aynı şeyleri yaşamaktayız. Tarihi kesit ve koşullar değişik olmasına rağmen şu anda da kürtler hala ortak çıkar ve davranışlar konusunda atalarının yaptıklarından çok daha iyi örnekler gösterememektedirler. Kürdistan'da sürdürülen savaşta kürdü-kürde kırdırmanın son örneği köy-koruculuğu sistemidir. Önceki yıllarda devletin çok „kahraman“ asker ve subaylarının katili olarak aranan Aşiret reisleri ve Ağaları şimdi en güvenilir dost olarak silahlandırılıp diğer kürtlere karşı paralı asker gibi kullanılmaktadır.

Orta-dogu'daki ulusal anlayışın avrupa'daki bilinen biçimi ile gelişemediği konusunda bü-tün araştırmacılar hemfikirdirler. Bu bölgede avrupadaki oluşumun aksine birlik ve beraberliğin harcını dini inanç birleştirmekte ve eğemen olan islami inanca göre de tek doğru ve meşru olan birlik ise *ümmetçilik*tir. Devletlerin ve imparatorlukların sınırları içinde değişik inanç, dil ve etnik yapılaraya sahip insanların hem dünyevi hemde dini temsilci olan halifeye veya sultan'a bağlılık ve sadakat geçerli idi. Sultana ve devletlisine bağlılık çoğu zaman bazı kürt aşiretlerinin kendilerini Türk veya Osmanlı olma iddiasına kadar götürmüştür. Özellikle Sultan Abdulhamid döneminde gerek islami vurgulu vatan / millet mistifikasyonunun güçlenmesi, gerekse milli devlete özgü pragmatik bir diplomasi taktiği olarak Pan-İslamizm politi-

kası, İslamcılığın milliyetçi kalıba dökülmesini hızlandırdı. Millet in inşasına ve milliyetçilige duygusal yönelimin dini yücelten gayretiyle birleştirilmesi ve karıştırılması Osmanlı'da gayet belirgindir. Osmanlı döneminin son yıllarındaki siyasal düşünce akımlarına bakıldığında ilk bakışta Türk milliyetçiliği ile İslamcılığın içiçeliği ve atbaşı gittiği izlenimi veriyorsa da, bu karmaşa ve içiçecilikte Türk milliyetçiliği baskın ve belirleyicidir. Türk kimliğine dayalı olan Pan-İslamist düşünceye denk düşen ve Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da devam ettirilen anlayışı İsmail Hakkı Baltacıoğlu „ Allaha, meleklerle, ahirete inanır gibi fazilete, hayır vazifeye ve bütün bunların da kaynağı olan milletin kutsal hayatına inanacaksınız“ şeklindeki ifadesi gibi.

19 üncü yüzyılın birinci yarısından itibaren Osmanlı imparatorluğunda gerileme başlarken bağı bölgeler ve uydu niteliğindeki emirlikler gibi kürt emirlikleride bağımsızlıklarını ilan etmek istiyorlardı. Ancak bu istek ilk etapta Sultana bağı ve imparatorluk sınırları çerçevesinde düşünülüyordu. Bu sadakata rağmen Osmanlılar merkezîyetçiliği kuvvetlendirmek ve son zamanlarda kuvvetlenen kürt emirliklerini (Mir) ve büyük aşiretlerini dağıtıp bu vesile ile küçük çaptaki kürt aşiret ve kabilelerini daha rahat yönetmeyi planlıyordu. Zaten dağınmak olan Kürtler bu kez daha fazla başlı bir toplum haline getirilmişti. Birlikleri önlenmişti. Sultan Abdulhamid 1890 yılında kürt aşiretlerinden oluşturduğu Hamidiye Alaylarının - Sultanın ismini alan kürt Milis birlikleri- kuruluş amacı şu başlıklar altında göstermek gerekir. a-) Kürtler aşiretler ve kabileler arasındaki kavgaları derinleştirmek, b-) Osmanlı-Rus savaşında kullanmak, c-) Hristiyan olan Ermeni ve diğer halk guruplarına karşı kullanmak, d-) İran şahının gizli destekçileri bahanesi ile Alevi kürtlere karşı savaşmak idi. Özellikle Sultan Abdulhamid'in Pan-İslamist düşünceleri Kürtlerin sultana olan bağılıklarını daha pekiştirirken, aynı şiddette de kendi içinde aşiretsel ve mezhepsel ayrılıkları daha da derinleştirip düşmanlıklar yaratmıştır. Örneğin Yezidilerin

kürt oldukları bile İslam kürtlerce kabul edilmemiştir.

Ulusal duyguların ve dayanışmanın yerine dini inançlar, mezhep ayrılıklarını öne çıkaran Aşiret reislerinin, Ağaların, Şeyhlerin aile ve çevresindekilerin menfaati için çaba harcanmıştır.

Bir gerçeği teslim edersek, elbetteki yine bu döneme tekabül eden İstanbul'a sultanın sarayına ve onun açtığı okullara gönderilen genellikle kürt Mir'lerin, Şeyhlerin ve Ağaların çocuklarında yeni gelişmekte olan Jön-Türklerin hareketinden etkilenmişlerdir. Ancak bu dönemde de yine Kürtler ortak davranış ve ulusla birlik kuramamışlardır. Sultan ile direkt çıkar ilişkileri olan Aşiret reisleri, Ağalar ve şeyhler gibi çocukları da Osmanlı'nın devamından yana tavır takıncı İttihad-i Osmaniye gibi teşkilatlarda çalışırken, bir kesimi ise Jön-Türklerle ilişkili olup, onların savundukları Özgürlük, Kardeşlik ve Eşitlik gibi Fransız devriminin ilkeleri temelinde yenilemeyi ve Osmanlı sınırları içerisindeki baskı ve eşitsizliğin reforme edilmesi görüşünü savunarak bu meyanda Kürtlerinde en azında kültürel haklarının verileceğini umuyorlardı. Bir diğer kesim ise bağımsızlık yanlısı idi. Birinci dünya savaşınadək Kürtler değişik amaçlar ve değişik çevrelerin insiyatifi ile örgütler kurmuşlardı. Dernekler açmışlar ve örneğin 1898'de Mithat Bedirhan Mısır'da ilk Kürt gazetesi olan *KURDISTAN* yayınlamıştı. Görüldüğü kadarıyla bütün bu girişim ve çabalar, ağır basan menfaatlerin ve dini inançların engellerine takılıp gelişim gösterememiştir. Jön-Türklerin ideolojideki durumunda olan Adullah Cevdet ve daha sonraları Turancı olan Ziya Gökalp'ta Kürt kökenlidirler. Bunlar kendisine yabancılaşmanın tipik örnekleridir.

Hep kahramanlıklarından ve mühteşemliklerinden bahsettiğimiz Kürtlerin tarihte ulusal karakter taşıyan diğer halk guruplarına kıyasla az sayıda eserler bırakmışlardır. Galiba bundan olsa gerek ki, günümüze kadar biz hep perişan edildik, talan edildik, başkalarınınca kandırıldık edebiyatını yaptık. Neden öyle oldu ?

Ve niçin hala böyledir? Kuşkusuz söylenenlerde gerçek payı büyüktür. Ancak kendi payımıza düşeni saklamışız veya hoşgörmüşüz. Kendimiz ile ilgili fazla kafa yormamışız. Halk olarak, ulus olarak veya bu topluluğun gurpları veya tek tek unsurları olarak tarihte bizlerin hakkında hangi izlenimler yapılmış, neler söylenmektedir?

Acaba gerçek pay nedir?

İnsanlar her zaman kendisine ilgi duymuş ve içinde buldukları durumlarla ilgili yorum ve araştırmalar yapmışlardır. Ta antik çağdaki düşürler bile o zamanlar bilim alanında, insanın psişik dünyası ile ilgili sorunlar üzerinde kafa yormuşlar. O dönemlerden kalan tarih, felsefe yazıları ile öyküler, destanlar ve hatta sanat yapıları, hem önemli kişilikler hemde çeşitli toplumsal tabakalar ve uluslar ile onların üyeleri hakkında belirmelerle doludur. Bu izlenimler günümüzde de yapılmakta ve yeri geldiğinde hayranlık duyma veya yeremek amacı ile söylenmektedir. Bunlardan bazıları, „soylu aile“, „pazarlıkçı müsevi“, „çalışkan alman“, „uslu asyalı“, „güvenilmez kürt“, „entrikacı osmanlı“ gibi. Özel olarak da bizim coğrafyamıza söylenen bazı betimlemeler, „kafası çalışmayan Laz“, „entarili pis Arap“, „Vahşi türkler“. Birde yine kürt halkı arasında birliği ve ortak davranışı göstermeyen kişi, aşiret veya diğer topluluklar için kullanılan „tevrê bê dox“, (sapsız kazma) „deyimi. Yani kendisine has bir sapı olmayınca her-kes istediği sapı takarak istediği gibi kullanabiliyor.

Elbetteki bu deyimler bir bakıma beylik deyimler olup, yüzeysel değerlendirmeler olsa-larda, içinde gerçek payı bulunduğu da idia ediliyor. Bu tür deyimler farklı kimselerce yapılan ve binlerce gözlemin o ya da bu türden ürünleri ve kollektif, günlük deneyimlerden, şu veya bu biçimde çıkarılan sonuçlardır.

Bazen safça olan, bazen de olgun ve zekice olabilecek bu tür ifadeler ve yapılan gözlemler, bireylerin ve gurupların bilimsel inceleme-sinden uzak olup, daha ziyade gözlemler sonucu varılan yargılardır. Bu

tip gözlemler gösteriyorki, kültür hiyerarşik bir yapı oluşturuyor. İster geniş anlamıyla toplumsal örgütlenme alanı olsun, ister ekonomik etkinlik alanı olsun, ister barınma, davranış ve adetler topluluğu olarak bilinen maddi kültür alanı olsun, bütün bu alanlar birbirine bağlı ve hiyerarşik bir eşgüdüm içindeki öğelerdir. Ondandır ki, gözlemler bu bütünün ürünü ve dışa yansıyan bir diğer çehresidir.

Beni meraklandıran şey acaba kürtler için söylenen şeyler, bizim gerçek kültürümüzün görülmek istenmeyen ama varolan yanı değil midir? Kürtler hakkındaki bu kimi kasıtlı kimi ironik kimisi de herhalde gerçekleri yansıtan gözlemlerin varlığı çok eskilere dayalı olsa gerek ki, Ehmedê Xanê`de birlik konusundaki özelemlerini „Mem ûZin“de „Derdê me“ başlığı ile tasvir etmiştir.

Ancak eski tarihi dönemlerde de bu dağınlığın ve başkaların hesabına savaşan Kürtlerin durumuna hayıflanılan Ahmedê Xanê bunun nedenini kültüre, duyguya ve sevgiye değilde, kürtlerin kuvvetli, dürüst ve inançlı bir Kürt kahramanına sahip olmamasına bağlamaktaydı.

Ehmedê Xanê`nin dile getirdiği kürtlerin birliği arzusu kuşkusuz o dönemde olduğu gibi halen 21.yy da da kürtlerin hasreti olarak durmaktadır. Ancak bu hasret bir türlü gerçekleşmiyor. Oysaki kürtlerin son elli yıllık tarihine bakıldığında görülyorki, ulusal ve demokratik hakları için en fazla çaba harcayan acı çeken, şehit veren ve yeni fenomen olarakta eklenen dünyanın diğer ülkelerine kadar varan göçlerle karşılaşmışlardır. Yüzyıllar önceden olduğu gibi hem ekonomik hemde jeo-politik konumundan ötürü cazipliğini koruyan böyle bir coğrafyanın insanların çetin dostları ve düşmanları olur. Hep başkalarında onla hakkında karar verme yetkisini elde etmek için çabalamışlardır. Söz konusu Kürtler olunca bugün bize ateş yağdıran yarın diğer bir kardeşimizin kurtarıcısı rolünü oynamaktadır.

Bizim dışımızdaki düşman güçler eger bunu çok rahat bir şekilde oynamışlarsa ve

halende oynayabiliyorlarsa bunun nedeni nedir? Bu acaba Ehmedê Xanê'nın tasvir ettiği güçlü, savaşçı ve dine bağlı bir önderden yoksun olmamızdan mıdır? Yoksa tam aksine kürtler önderlerine olan çok katı güven ve bağlılıktan dolayı bazen ulusal birlik, sevgi ve dayanışma duygusunu ikinci plana atmaktan mı geliyor? Zira gerek Osmanlı ve Savafi imparatorlukları döneminde olsun gerek onlardan önceki Türk ve Moğol kabileler döneminde olsun gerekse günümüze kadar kürt emirlikleri, kürt aşiret reisleri, ağaları ve beğleri -bazı nüans istisnalar hariç- siyasi partiler ve yöneticileri halende ulusal menfaatleri kendi grupsal ve kişisel kariyerlerinin kurbanı etmektedirler.

Birtürlü katılaşmayan kürtlerin birliği harcı ile ilgili her dönemde değişik açıklamalar yapılmış ve gerekçeler ifade edilmiştir. Ancak nedeni veya nedenleri ne olursa olsun var olan en somut gösterge, kürt toplumu, normal şartlarda ve evrimleşme sürecinden geçen ulusal birlik, sevgi ve dayanışma özelliğine sahip olmamıştır. İlk dönemlerde kürtler kabileler ve aşiretler olarak ortak davranmışlarsa da bu aynı halk gurubundan olmanın verdiği ulusal bağlılığı yerine, bağlı oldukları Mir ve Aşiret reisine olan güven ve bağlılığından olsa gerek.

Zaten dikkat edilirse ilk evrelerde kendisini gösteren kürt ayaklanmalarının hak ve muntıkadaki hakimiyet idialar kürt halkının genel motivlerini yansıtmaya yerine yönetici kişi veya aile ile bunların bağlı oldukları merkezi otoritelere karşı kendi imtiyazlarını korumak ve genişletmek yönündedir. Kendileri tehlike ile karşı-karşıya kalmadıkça, sınır durumunda olan diğer bir kürt aşiretine olan saldırılarda da kollarını bile kıpırdamaktadırlar. Giderek gelişmesi gereken aynı uyruktan olma ve ortak çıkarlara sahip olma anlayışı yerine yerel menfaatler öndedir.

Emirliklerin dağıtılmasından sonraki evrede kürtler bu kez daha adaletli ve az baskıcı ve ağır vergi şartları getirmeyecekleri umudu ile bu rolleri alan Şeyh ailelerinin etrafında toplandılar. Kürdistanın bütün

alanlarında siyasi öncülüğü bu aileler yapmıştır. Barzan Şeyhleri, Şeyh Ubeydullah Nehri, Şeyh ailesi olmamakla birlikte dini misyonu olan Talabani ailesi, Şêx Said, Seyit Rıza vs. Bu ailelerin özelliklerinden birisi de dini eğitimlerinden kaynaklanan intellegencia özellikleri idi. Ayrıca Küristanda çok katı kurallara bağlı dini tarikatlarında çkişmelerini ve bölmeye neden olmalarını da unutmamak gerekir. Mevcut tarikatlar halende siyasal alanda anahtar rolünü oynamaktadırlar.

Bütün Kürdistan için geçerli olan bu Arap ve Türk karışımı İslami karmaşa Kuzey Kürdistan parçasında da millet inşa evresinin seyrini değiştirmiş ve engellemiştir. Ancak sınırları içerisinde kaldığı TC devletinin dışardan olan etkilemesi ve müdahalelerinden ötürü bu parçadaki ulusal muhalefet daha geniş çaplı olup, bir bakıma avrupadaki ulusal akımların benzer siyasal ve örgütsel karakterini almıştır. Bunda belki de bir bakıma dini faktörün ikinci plana itilmesi ile aydın kesimde ulusal ayrılık ve başka olma duygusunun gelişmesini hızlandırdı. Sömürge ülkelerin okullarında okumasına ve onun kültürü ile karşılaşma ve yoğrulmasına rağmen ulusal duyguda paralel bir biçimde gelişmişti. İlk dönemlerdeki Şêx Said, Koçğiri, Ağrı ve Seyit Rıza isyanlarından sonra kürt örgütlenmeleri artık aile ve Aşiret önderliği özeliğini kaybetmiş ve her sınıf, tabaka, meslek ve çevreden kürtler ulusal duygu sahibi olarak bu yönde girişimlerde bulunmuşlardır. Türkiyedeki sosyo-ekonomik gelişim, siyasal yapılanma, ulaşım, haberleşme ve eğitim düzeyinde etkisinin yanında devletin laiklik prensibi ve mahali dini eğitim yerleri ile cemaat ve tarikatlarında yasaklanması Kürdistan'da Şeyhlik kurumunu kısmen zayıflamıştı. Türklük ve İslamiyetin birleştiği eski hilafetin ortadan kalması, şeyh ailelerinin devlet mekanizmasındaki misyonlarının bitmesini getirmişti. Yeni kurulan devletin temel ideolojisi olan Türk milliyetçiliği geliştikçe nüfuz alanları da daraldığından bu kez esas ve daha sağlam olan kökenleri ile ilgili duygulara yönelmişler. Tek Şef, Tek Parti, Tek Ulus dönemin kurumu olan CHF ve CHP'ye karşı olma eğilimi zaten buradan

kaynaklanmaktadır. Çünkü çok partili dönemin başlamasından sonra adı geçen aile ve çevreler genellikle yeni kurulan Demokrat Partinin iktidarını tercih etmişlerdir. Oysaki, Demokrat Partinin kurucuları, Kürt sorununda, eski yol ve silah arkadaşları olan Atatürk ve onun yanında kalan İsmet Paşa'dan hiçte değişik düşünmemekteydiler. Onların Kürtlere göre en cazip farkı dini söylemleri ifade etmeleri idi. Tarikatlar olarak örgütlenen çoğunu sunni kesimin oluşturduğu, ki belki de nispeten milli duygularının da ifadesini bulabilme inancı ile temayül göstermişlerdir. Ancak sonraki yıllar da belirginleştiği gibi bu çevreler Demokrat Parti tarafından özellikle siyasi hesap ve oy sorunu için tekrar sahneye çıkarılmışlardı.

Bu kurum ve isimlere tahamüllü olmayan CHP bile kürdistanda bu çevreler ile Ağa ve Aşiret kesimlerini oy garantileri olarak korumuş ve desteklemiştir. Daha önceleri kürt ulusal hareketi içinde olan bu aile ve Aşiretlerden insanlar bu partiler sayesinde parlamentoya girmişler, devlet ve hükümet nezdinde vazifeler ifa etmişlerdir. Halende durum böyledir. Kürt duygu ve sorumluluklarını yitiren ve kökenlerine yabancılaşan bu kesimin -içinde bazılarının aileleri tarihte isyanlara katılmış ve aile fertleri idam edilmişler- etkileri hem devlet mekanizmasında hemde bölgesel ve yerel alanlardaki devlet yetkilileri olan valiler, askeri yetkililer ve polislerle olan ilişkilerinden ötürü eski otoritelerini korumaktadırlar.

Çok genç ve yeni gelişmekte olan kürtlük duygusu ve ulusal uyanış türkiye kürdistanında 1925, 1930 ve 1938'deki isyanların kanlı bastırılmasından olsa gerek ki, yavaş bir tempo ile geliyor. Ancak ayaklanmaya katılan insanların hepsi bu duygu ve düşünceden ziyade Ağalarına ve Şeyhlerine olan bağlılıktan katılmış olsalar bile hepsinin ortak özelliği liderlerinin öldürülmesine rağmen düşünce olarak devam etmesidir. Ayrıca Güneydeki ayaklanmalarında bu duyguyu canlı tuttuğu bir gerçektir.

Bu geleneksel düşünce doğrultusunda devam eden ulusal bilince varma ve koruma

türkiye'de başlayan 68'lerdeki sosyalist hareketinde etkisi ile daha seviyeli bir şekilde tartışılmış ve bilinçli girişimler yapılmıştır. Ancak olumsuz olan yan, yeni kürt sosyalistlerin aynen Jön-türkler dönemindeki kürtler gibi sorunu bir yerlerle çerçeveli görmesi olmuştur. Elbeteki her iki tarafın sorunu halende organik bağlılık teşkil ediyordu ve ediyor. Olumsuz olan yan bece şuydu: Birlektiliği öngüren ideolojik anlayış o derece katı ve siyasi körlük içinde idi ki, yanibaşındaki kardeşi ile itifaklar ve dayanışmalar araması gerekirken, diger yanda ayrılığı doğru bulan yanda o derece sekter davranışlar sergilediklerinden kardeş kanı dökülüyor ve düşmanca ilişkiler gittikçe katmerleşiyordu. Herhangi bir kürt şehrinde iki sempatizanı bile olmayan Türk sol hareketine gösterilen sammiyet, hoşgörü ve beraber çalışma arzusu taşırken, yanı başındaki Kürt ulusal muhalefetindeki örgüte ve çervesindeki insanlara kin beslenmekteydi.. Bunu sadece ideolojik görüş ayrılığı ile açıklamak mümkün değildir. Bu bizim kültürümüzde olan rakip tanımama (kürt olan rakip), en doğru benim ve eniyisini ben bilirim, benim gibi düşünmüyorsan, benim kadar güçlü de deilsin ve bir de beni eleştiriyorsan hainsin. Bu anlayış biçimimiz dağlarda savaştan kürt gerillaların yüküne, zindanlara doldurulan kürt evlatlarına, sorgusuz infazlara, sürgüne ve halkımızın göçüne ve göz yaşına rağmen halen devam ediyorsa bu kendine ve ulusuna yabancılaşmadır. Hep başkaların hatalarından hareket etmek yanlışa götürür. Biraz da kendi hatamızdan başlamalıyız. Bunu yine kendi haklılığımızı göstermek ve haklı kalabilmemizin garantisi ve devamı için yapmalıyız.

Elbetteki bütün insanlık ve halklar için geçerli olan normlar ve kurallar kürt halkı için de geçerlidir. Hiç kimse bütün kürtlerin aynı şeyi düşünen, aynı davranışı gösteren renksiz ve çehresiz insanlar olarak görmemelidir. Ulusal kurtuluş mücadelesinden önce de sonra da mutlaka değişik anlayışlara, davranışlara ve bunlara denk düşen toplumsal yapılanmalara sahip olacağız. Bu da yıkmak istediğimiz bir tahakumun yerine bir başkasını inşa etme niyetinde olmamamızdadır. Ancak bütün bu se-

yirde her toplumsal gücün aynı derecede başarılı veya halkı arasında sevilir diye bir kayıt ve imkan da olmadığına göre, yukarıda da değinildiği gibi işte bu nokta da biri diğerinin başarısını içine sindirmek zorundadır. Zorundadır diyorum çünkü eğer demokrasi deniliyorsa, demokrasilerde bu böyledir.

Denilebilir ki, dostların ve düşmanların ayırıldılması, ortak düşmana karşı ortak davranılması ilkesini herkes bilir. Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine karşı yürütüğü savaşta Türkiye'nin tavrı muhalefet durumdaki irili-ufaklı her bütün kürt ya-pı ve oluşumlarına karşı aynıdır. Bu aşamada gittiği heryere, konuştuğu her yerde yalnız PKK'den ve terörizden bahsediyor-sa, bu diğerleri için kucak açmış anlamında

olmadığını herkes çok iyibiliyor. Kürtlerin bunu bilmediğini iddia etmek safdillik olur.

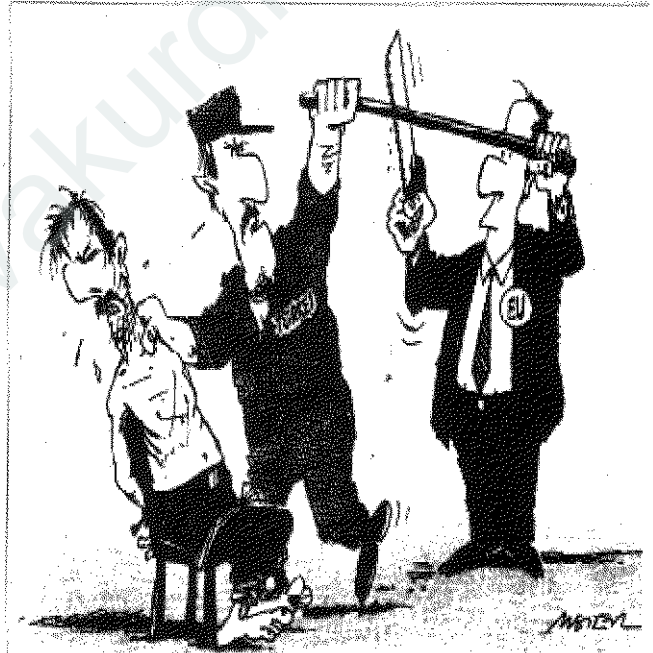
Kürtlerin örgütlenmeye ve birlekteliğe ihtiyacı vardır. Ancak bunu engelleyen tavır ve davranışlar bir türlü terk edilmiyor. Dönem dönem olan yaklaşımlar sadece iç veya dış şartların dayatması sonucu meydana gelen mevcut durumu kurtarmak için, „dostlar pazarda görsün“ mahiyetini aşamayan ve iyi niyet jestleri niteliğindeki geçici politik manevralardan ibarettir. Her Parti, örgüt, çevre ve kişiler kendisine göre bazı engelleri sıralamaktadır. Elbetteki herkes kendi açısında haklı olabilir. Ancak birde madalyonun diğer yüzü vardır.

Hem inançları hem etnikleri hemde kültürel yapıları bakımından birden fazla halkların yaşadığı - Kürtler bile henüz birbirlerine karşı kapalı olduğu- bir coğrafyadaki mücadelenin zorluğu hemde bizim açımızda mevcut statu quo'nun değişmesini istemeyen dört devletin de şimşeklerini çekecek böyle bir mücadele süreci göz önünde bulundurulursa bütün eksiklik ve yanlışlıklara takılma yerine birlikte yürümenin yollarını aralamak gerekir.

Hemen hemen herkesin bildiği ve her görünürde kabullendiği- ama pratikte ise yaşanmadığı - şu engeller aşılmalıdır. Karşı-

lıklı hoşgörü, tahammül, ayrı düşünme, ayrı zeminlerde örgütlenme ve siyaset yapma herkesin doğal ve meşru hakkı olduğuna inanmalıyız ve zorda olsa kabul etmeliyiz.

- 1) M.M.Bruinessen, Agha Scheich und Staat, Edition Parabolis, 1989
- 2) Xengin, Ethem Kürditan'da dini inançlar, Zülfikar yayımları.

ai-JOURNAL, 10/96

*Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Konferansına davet edilen
Av. Şerafettin KAYA'nın konuşma metnidir.*

06.03.1997/BRÜKSEL

TÜRKİYE 'DE İNSAN HAKLARI VE KÜRT SORUNU KONULU KONFERANS

Sayın Baylar ve Bayanlar,

İnsan haklarının Avrupa'da etkinlikler düzenlenerek kutlandığı bugünlerde böyle bir konferan-sın düzenlenerek Kürt sorununun tartışmaya açılması sevindirici bir olaydı. Toplantıyı orga-nize eden Brüksel Kürt Enstitüsü yöneticilerine huzurlarınızda şükranlarımı sunar ve kendilerini kutlarım. Bu meyanda hepimizi saygı ve sevgiyle selamlarım.

21.asıra giriyoruz!...Köleliğe ve sömürgeci-liğe karşı özgürlük ve demokrasi mücadelesi ikinci yüzyılına girdi...! İnsan Hakları Evrensel Be-yannamesi altmış yaşına bastı..! Kürt halkının verdiği özgürlük mücadelesi de 77. yılını tamamladı..! Ama ne acıdır ki 30 milyon Kürt, verilen bunca kavgaya, çekilen bunca acıya ve dökülen bunca kana nazaran halen ulusal -demokratik haklardan, insan temel hak özgürlüklerden yoksunlar ve kendilerini kendi ulusal kimlikleri ve siyasal ve kültürel olarak ifade edemiyorlar, hukuki varlıkları daha kabul görmedi ve halen mücadele sürüyor..!

Kuşkusuz, bu, kürt ulusal muhalefetinden ve Türk devletinden ziyade demokrat ülkelere, uluslararası demokratik kuruluşların ve dünya demokrat kamuoyunun bir ayıbıdır.

1990 nüfus sayımına göre Türkiye devleti nüfusu 56.5 milyondur. Bunun en azıyla 15 milyonu Kürt nüfusedir. Kürt araştırmacılar, Türkiye'de yaşayan bu Kürt nüfusunun 20 milyondan fazla olduğu görüşündedirler. Türkiye'de yaşayan Araplar, Çerkezler, Lazlar, Boşnaklar, Abhazalar, Azeriler,

Terekemeler, Tat, Tatar, Rum, Ermeni ve Yahudiler ayırık tutulursa, Türk asırların nüfusunun da Kürtlerden pek fazla olmadığı görülür...

Görüldüğü gibi Türkiye toplumu heterojendir. Ancak TC devletinin heterojenik bir karakteri yoktur, sadece Türk devletidir. Parlamentosu, Hükümeti, Üniversitesi, sosyal, eğitim, kültürel ve ekonomik kurumları ile sadece Türk olanlar için vardır. Siyasi yapısı, idari ve hukuk sistemi, hak ve görevlerin dağılımı Türk Milliyetçiliği bağlamında düzenlenmiştir. Kürt halkının, Lozan antlaşması ile varlıkları ve azınlık hakları uluslararası güvenceye alınan Rum, Yahudi ve Ermeni azınlığın dışında kalan diğer halkların, devletin siyasi yapısı, idari ve hukuk sistemi içinde ulusal ve kültürel muhtevalarıyla kabul gören hiç bir hukuki varlıkları yoktur.

Kürdistan'da sürdürülen ve giderek tırmanan kirli savaşın TC Devletine getirdiği sıkıntıya bağlı olarak, 1990'da ve sonrası yılda Turgut Özal ve ardından Süleyman Demirel başbakan olarak Kürt realitesinden söz ettiler ve hatta „Kürt halkı“ ibaresini kullanmaksızın sorun koalisyon protokoluna da alındı. Ki bu liderlerin Kürt realitesini kabulleri dünya demokrat kamuoyunda alkışlandı, çok geniş bir çevreye demokrasinin Türkiye'de işleyeceği, Kürt sorunun çözümü yolunda adım atılacağı umudu verdi. Ancak bu tanıma, sadece söylemde kaldı, ne anayasal ve yasal düzeyde hukuki bir ifadeye kavuşturuldu ne de pratiğe yansıtıldı...Bugün de Anayasa ve kanunlar bağlamında Kürtler, TC Devle-

tinin siyasal ve hukuki sistemi içinde, ne siyasal ne de kültürel muhtevasıyla hiç bir hukuki varlığa sahip değildirler...

„Türkiye`de Devleti sınırları içinde yaşayan herkes Türktür, Kürt diye bir halk, kürtçe diye bir dil ve Kürdistan diye bir ülke yoktur. Kürt denenler, türkçenin bozulmuş, arapça, farsça karışımı bir lehçesi ile konuşan Türk kabileleri-dir“ tezi TC devletinin resmi görüşüdür. Bu görüş 1924 Anayasası ile kuramlaştı ve kurumlaştı. Bu kurallar sonradan kabul edilen 1961 ve 1982 Anayasalarında aynen korunmuş-tur.

TC Anayasası`nın 66. maddesinde „ Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür“ hükmü yer alır. Ki bu madde, Kürt-lerin, Türk olmayan diğer etnik kökenden gelen halkların hukuken reddidir.

Ayrıca Anayasanın 3. maddesinde „Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir“ demek-tedir. 1961 Anayasası`nda bu maddenin 2. cümlesi „resmi dili Türkçedir“ şeklinde daha farklı ifade edilmekteydi. Kuşkusuz böylesi bir ifade, devlet kurum ve kuruluşları dışında, örneğin siyasi parti çalışmalarında, dernek ve cemiyet faali-yetlerinde, özel ticari kurum ve kuruluşlarında Türkçeden başka dillerlede konuşulabileceğini getiriyordu. 1980 öncesi dönemde halka açık toplantılarda, siyasi parti, dernek ve cemiyet-lerle ilgili sürdürülen çalışmalarda Kürtçe konuştukları için aleyhlerine ceza davası açılan-lar, mahkemelerde eylemlerinin suç olmadığını anayasanın bu maddesine dayanarak savunurlardı. Böyle bir anlaşılmaya fırsat vermemek için olsa gerek, 1982 anayasasında bu cümlede yer alan „resmi“ kelimesi kaldırılmıştır.

Kuşkusuz anayasanın 3. Maddesine yeralan „devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü“ kuralı, *Türkiye`de tek ulus var, oda Türk ulusudur, Türkiyede yaşayanlar bu ulusun üyeleridir, başka bir ulus, halk olduğu iddia edilemez ve hak ve hürriyetler bu millettten olanlar için vardır* anlamındadır. Ve bu nedenledir ki bu kural, Anayasanın 13, 33, 52, 68, 69 maddelerinde, Temel

hak ve hürriyetlerin sınırlanmasına birincil sebep olarak gösterilmektedir.

TC Anayasası`nda yer alan diğer önemli bir hüküm de şudur. „Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez.“ (mad.42).

Yorum yapmaya gerek yok, bu hükümlerden açıkça anlaşılıyor; TC Anayasası, Türkiye`de yaşayan, Türk halkı dışındaki halkların ve bu halkların ana dillerini doğrudan inkar ediyor ve hukuken yok sayıyor, bu halkları ulusal kimlik-lerini inkara ve Türk olmaya zorluyor.

Partiler Yasası, milletvekili ve mahalli seçimlerle ilgili kanunlar, Devlet Memurlar Kanunu, Dernekler Kanunu, Sendikalar Kanunu, öğretim ve eğitimi düzenleyen kanunlar, kamu haklarında yararlanma ve kamu görevlerinin dağılımı ile ilgili yasalar, ceza yasaları, askeri ve idari tedbir-lerle ilgili hukuki mevzuat, Anayasada yeralan bu hükümlere göre düzenlenmiştir ve Anayasa`da sayılan tüm kişi hakları, siyasi haklar ve görevlerin belirlenmesi ve dağıtımı bu görüş doğrultusunda olmuştur ve halen öyledir.

Örneğin:

Siyasi Partiler Kanununun 5. maddesinde „ Siyasi partilerin tüzüğü devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine aykırı olamaz“ deniyor. 78. madde de: „Siyasi partiler, anayasanın 3. Maddesinde açıklanan Türk devletinin, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına karşı bir amaç güdemezler.. Bölge, ırk, aile, zümre veya cemaad, din, meshep veya tarikat esasına dayanamaz, adları kullanamazlar“ söylen-mektedir. 81.madde de ise „Siyasi partiler, TC Devleti Ülkesi üzerinde Milli, din, kültür veya meshep veya dil farklılığına dayanan azınlıkların bulunduğunu ileri süremezler. Türk dilinden veya kültüründen başka dilve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti Ülkesi üzerinde azınlıklar yaratacak faaliyetlerde bulunamazlar.“ hükmü yer alır.

Bunlar, Siyasi Partiler Kanununa, Anayasa'nın 3, 68, 69 maddelerine bağlı olarak getirilen hükümlerdir. Bu hükümlere göre; hiçbir siyasi parti „Kürt“ „Kürdistan“ adını veya benzeri, Kürt sorunu ile ilişkisini ortaya koyacak bir ad taşıyamaz. Programında ve çalışmalarında Türkiye'de Türk halkından ayrı, farklı bir dil ve kültüre sahip kürt halkının olduğunu ileri süremez ve bunların kültürel, demokratik haklarından söz edemez. Ayrıca hiçbir siyasi parti Kürt dili ve kültürünü tanıtmı, geliştirme ve yayma faaliyetinde bulunamaz. Ve bunun diğer bir manası, siyasi partiler, Kürtçe, parti içi ve kitleye yönelik bir çalışma yapamazlar.

2906 sayılı dernekler ve sendikalar kanununda da benzeri hükümler var.

3 Mart 1340 tarihli 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanununun ile de Türkçe eğitim ve öğretim mecburiyeti getirilmiş ve bunun yanında Kürtçe eğitim yasaklanmıştır. Ve bu kanunla mahalli dillerle eğitim yapan mahalle okulları, medreseler kapatılmıştır. Bu kanun bugünde yürülmektedir. (*Tevhidi Tedrisat Kanununun Anayasanın 174 maddesinde tadat edilen inkılap kanunlarından*). Ayrıca 222 sayılı ilk-öğretim kanununun da da aynı şekilde anadil'de eğitim sadece Türkçe için esasa alınmıştır. Ki geçmişte bir çok vali, okul idaresi, emniyet makamı ve jandarma komutanları Tevhide Tedrisat Kanunun'a dayalı olarak „Vatandaş Türkçe konuş“ kampanyaları çeçevesinde, okullarda, eğitim kurumlarında, sokakta, kahve ve dinlenme yerlerinde ve resmi daireler'de Kürtçe konuşmayı yasaklamış ve konuşanları da çeşitli yöntemlerle cezalandırmışlardır. Bu uygulamalar karşısında hem hükümetler ve parlamento hem de yargı organları sessiz kalmıştır.

Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerine bağlı olarak çıkarılan, Kürtçe düşünce açıklamasını ve Kürtçe yayımı yasaklayan 2932 sayılı yasa uluslararası kuruluşların, dünya demokrat kamuoyunun zorlaması ile nisan /1991'de kaldırıldı, ama ne var ki, bazı dillerle yayın yapılması ve düşünce açıklamasının yasaklanabileceğini getirebilen anayasa maddeleri halen geçerlidir ve Kürtçe düşünce açıklamayı, yayın yapmayı engel-

lemek için getirilen idari ve ceza tedbirleri halen var, uygulanıyor. Özgür Politika gazetesinin'de yayımlandı; daha geçen-lerde İçişleri Bakanı Meral Akşener OHAL Bölge Valiliğine, İl Valiliklerine, İl Emniyet Müdürlükleri ve Jandarma Komutanlıklarına genelge göndererek, kendilerinden, Kürt dili ile ilgili araştırma, yayım, özel olarak eğitiminin engellenmesi yolunda gereken her tedbirin alınmasını ve bu hususta tavizsiz davranılmasını istemiştir.

Sonuç olarak, TC Anayasası ve yasalarda kendini bulan Türk Hukuk sistemine göre:

1. Kürtler varlıkları hukuken tanınmayan bir halktır, Kürt olarak bu sıfatlarıyla hiçbir hak ve hukuka sahip değildirlir. Bu sıfatlarıyla parlamentoya giremez, İl ve Belediye Meclisine üye olamaz, yargı organlarında, idari ve askeri yön-teminde ve Devletin diğer kurum ve kuruluşlarında memur veya müstahdem olarak görev alamazlar. 1982 Anayasası'nın milletvekili seçilme yeterliliğine dair 76. maddesi de „30 yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir“ denmektedir. Ki bu hüküm kişinin Kürt olarak bu sıfatıyla meclise girmeyeceğinin en açık göstergesidir.

Seçim kanunları, Hakim ve Savcılar kanunu, memur ve müstahdemlerin alımına ilişkin kanun ve nizamnameler ve belediye ve İl genel meclislerinin oluşumu ile ilgili mezuatta da aynı muhtevada hükümler var. Hiç kimse Kürt olduğunu öne çıkararak bu sıfatla milletvekili olamayacağı gibi, İl ve Belediye meclislerine üye, devlet dairelerinde memur ve müstahdem olamaz. Böyle yapılar içinde bu vasıfını öne çıkaramaz. Bu demektir ki; geçmişte olduğu gib bugün de böyledir, Türkiye'de KÜRT OLMAK SUÇTUR...

2. İster devlet eğitim ve öğretim kurumlarında ister oluşturulacak özel kurumlarda olsun, Kürtçe eğitim yasaktır.

3. Resmi ideoloji kapsamı dışına çıkarak, Kürt dil ve kültürünü, tarih ve sosyo-ekonomik yapısını konu alan bilimsel bir araştırma yapılamaz. Bunun için kişinin 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8. maddesi uyarınca yargılanmayı, 1 yıldan 3

yıla kadar hapse girmeyi göze alması gerekir. İsmail Beşikçi ve onlarca Kürt bilimci, araştırmacı ve yazarı bunun için yıllardır cezaevindedirler.

4. Kürtleri biraraya getirecek, Kürt dil ve kültürünü, ulusal-demokratik haklarını konu alan siyasi, kültürel ve mesleki örgütler kurulamaz.

5. TC vatandaşı olanlar Kürtçe veya kişinin Kürt olduğunu anımsatacak isimleri kendi-lerine veya çocuklarına ad ve soyadı olarak seçemezler, nüfusa tescil edilmez. İş yerleri Kürtçe adlandırılmaz.

Bu yasaklama Cumhuriyetin ilk yıllarında kabul edilen 2225 sayılı Soyadı Kanunu ve Nüfus Sicil Kanunu ve Nizamnamesi ile getirilmiştir. 21.03.1986 tarihinde çıkarılan bir genelge ile nüfus kütüklerini gözden geçirip, konunmuş Kürtçe isimlerin değiştirilmesi için Cumhuriyet savcılarını özel olarak görevlendirilmiştir.

Son dönemlerde Ticari şirket ve iş yerlerine, alım ve satım mağazalarına konan Kürtçe isimlerin (1991'den sonra 2932 sayılı kanunun kalkmış olmasının fırsat bilen birçok şirket, mağaza, lokanta, gazino ve benzeri işyerleri Kürtçe ad aldı) kaldırılması için çalışma var. Özellikle Türk Dil Kurumu tarafından dile getirildi. Parlamento bünyesinde merkez sağ ve merkez sol partilerin bu yolda bir çalışması var. Tür dilinin korunması bahanesi ile iş yerlerine, benzeri kurum ve kuruluşlara, cadde ve sokaklara Kürtçe isim verilmesinin önüne geçilmek isteniyor.

Kürtlerin Türk Hukuk Sisteminde ki konumu ile ilgili getirdiklerimiz madalyo-nun bir yüzü, madalyonun diğer yüzü de var

Türkiye Cumhuriyeti devleti iki yapıldır. Birisi reel yapısı-gerçek olanadır, diğeri de görünümde olan-hukuki yapısıdır. Ki bu ikinci yapısı ile devlet suçlarını gizliyor. Örneğin:

TC Anayasası ve ceza kanunları işkenceyi yasaklar, ama uygulama öyle değildir, işkence, istisnasız tüm cezai takibatlarda sistematik olarak uygulanıyor, sorgulama

da genelleşmiş ve gelenekleşmiş bir yöntemdir. İşkence iddia-ları karşısında da hükümetler ve bütün yargı organları sessiz kalmışlardır, ki bu, işkence olayını tasvib manasında olmuştur.

İkinci olay; TC Anayasasının 10. Maddesinde ifade ediliyor, „Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, meshep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.“ Bu anayasa`da yer alan bir kuraldır. Gelmiş ve geçmiş hükümetlerin, devlet başkanlarının söylemleri de bu yoldadır ve halen böyledir. Gelgelelimki uygulama geçmişte de farklı olmuştur, bugün de farklıdır. Mülki amirler, yargı organları, güvenlik makamları ve görevlileri, devletin diğer kurum ve kuruluşları, insanlara, Kürt, Türk, Rum, Yahudi, Ermeni, sağcı, solcu, Alevi, Sunni, dini bütün-dinsiz olarak farklı bakmışlar ve bunlara tavırları da farklı olmuştur. Kürtlerin veya sosyalist kesimin örgütsel ve bireysel faaliyetlerinin denetimi, yürüyüş, miting ve benzeri eylemlerine karşı alınan tedbirler, Türk milliyetçisi-Ülkücüler ve dini örgüt ve kuruluşlar ve bu bağlamda faaliyet sürdürenlere göre farklı olmuştur.

Ulusal kimliğiyle Türk hukuk sistemi içinde yeri ve hiçbir hukuki varlığı olmayan Kürtler, TC devletinin bu çifte yapısı nedeniyle, TC vatandaşı olarak da, TC Anayasasında ve yasalarda var olan vatandaşlık haklarından, Türk asıllılar gibi yararlanmıyorlar. Yasalar ve Nizamnameler-özellikle suçlu takibi ve cezai soruşturma ile ilgili yasalar Kürtlere yasa ve Nizamname`de belirtilen amaç ve doğrultu`da hiçbir fark gözetilmeden uygulanıyor denemez.

Örneğin:

Ceza yasalarında, koğuşurma ve cezalandırma`da „suç ve cezanın şahsiliği“ prensibi esas alınmıştır. İşlediği bir suçtan dolayı bir cez takibine uğrayan ve takip edilen kişinin aile efradı, annesi, babası, kardeşi ve diğer kan sibri hısımları sorumlu tutulmıyacağı gibi, herhangi bir biçimiyle taciz de edilemezler, aranan ve takip edilen yakınları aleyhine beyanda bulunmaya zorlanamazlar, bunun için nezarete tutulamazlar, suçtur.

Ne var ki uygulama tamamen farklı olmuştur ve halen farklı bir uygulama var. Her Kürt aile, ister Kürdistan'da ister Türkiye'nin diğer bölgelerinde yaşamış olsun, aile fertlerinden birinin işlediği suç nedeniyle şöyle veya böyle gözaltına alınmış, işkence altınad sorgulanmış ve aranan-takipedilen yakınları aleyhine ifade vermeye, düzenlenen tutanakları imzaya zorlanmışlardır. Bunun yanında aranan yakınlarını getirip teslim etmeleri için devamlı baskı altına alınmışlardır. Hatta çoğu aile fertleri, kaçak yakınlarının yakalanması için düzenlenen operasyonlara çıkarılmıştır.

Türk güvenlik görevlileri mülki teşkilat ve yargı organlarında çalışanların gözünde (*farklı düşüneni var, ancak parmakla gösterilecek kadar azdır*) Kürtler potansiyel olarak suçludurlar... Bu nedenle Kürtler (*Kürdistan doğumlular*) hangi sebeple ve nerede olursa olsun aramalarda, daha bir sıkı aranır, belgeleri daha bir dikkatle incelenir, daha uzun süre nezarete tutulurlar, daha bir sert davranılır kendilerine.

Sonuç olarak şunu belirlemek isterim:

Bugün gelinen süreçte, Kürt realitesi ile ilgili, TC parlamentosunun, hükümetin, siyasi partilerin (belirli birkaç partinin dışında), ordunun, yargı organlarının, devlet kurum ve kuruluşlarının resmi anayasa'da ifade edildiği biçimi ile resmi ideoloji'den farklı bir düşünce de oldukları söylenebilir. Kürt realitesinin kabulü sadece söylemdir. Devlet yetkilileri bu kabullerinde samimi değildir. Ne parlamentonun iktidar kanadında ne de muhalefet cephesinin anayasa'nın ilgili maddelerini değiştirerek Kürt realitesini Kürt sorununun bu hukuki statüye kavuşturma yolunda hiçbir hazırlığı yoktur, düşünce olarak da buna hazır değildir. Sağ görüşlü-milliyetçi ve dini örgütler ve kurumlar bir yana, başta Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden olmak üzere Kemalist sivil örgütler, bilimadamları, üniversiteler, birçok basın yayın kuruluşu Kürtlerin halk olarak tanımlanmasına karşı durmaktadırlar.

Siyasi partilerin birlikte ve münferide veya milletvekillerinin bireysel olarak 1982 Ana-

yasası'nın değişimi için geçmişte getirdikleri, şu günlerde de getirilmesi düşünülen tekliflerde Kürt halkının varlığının inkarını getiren veya Kürt Ulusal Muhalefeti'nin kendisini ifade etmesine engel teşkil eden maddelerin yer almaması, hükümetin ve Millet Meclisinin düşünce olarak Kürtleri halk olarak varlıklarının anayasal kabulüne hazır olmadığının bir göstergesidir.

Ayrıca son olaylar, MGK'nin 28 Şubat toplanması ve ardından yaşanan gelişmeler gösterdiği, devlet olan, ülkeyi yöneten siyasi iktidarlar-sivililer değil, Genelkurmay Başkanlığıdır, ordudur. Ki Genelkurmay MGK aracılığı ile devleti yönetiyor. Türk Ordu komuta kademesi de Kürt sorunda resmi ideolojinin en inatçı savunucusudurlar.

Kürdistan'da süren bu savaşın son bulması, sorunun barışçıl yollarla-demokratik olarak çözümü ve barışın sağlanması için Kürt halkının, söylem olarak değil, anayasal olarak kabul edilmesi ve siyasi ve hukuki varlığının bir statüye bağlanması büyük önem arz etmektedir.

Türk devleti buna zorlanmalıdır. Bunu gerçekleştirmesi için TC Devletinin herhangi bir siyasi yapıyı muhatap alması da gerekmez. Kürt Ulusal Muhalefeti, siyasi ve askeri açıdan elbetteki TC'yi zorlayacaktır. Ancak bu yeterli değildir. Burada demokratik ülkelere, uluslararası kuruluşlara, örneğin Birleşmiş Milletler Teşkilatına, Avrupa Birliğine, Avrupa Parlamentosuna, dünya demokrat kamuoyuna büyük görev düşüyor.

Dilerim bu görevlerini yerine getirirler!...

Hepinizi tekrar sevgi ve saygı ile selamlarım.

Şerafettin Kaya, Kiel

1925, AZADI

VE

TARİHİ ANLAMAK

Sımko SEVER

Tarih, yazarına göre değişir(!) Burjuva kalemşörlerin sınıf savaşımını, sömürgeci kalemşörlerin sömürgeci talanı ve vahşeti gizlemeleri doğaldır. Aynı şekilde TC'nin resmi ideolojisini savunan yazar-çizerlerin, politikacıların, ordinar-yusların Ermeni ve Kürtlere uygulanan sokırımı kamufle teme yönündeki gayret-keş çabalarını anlamak doğaldır. Doğal-lığın ötesinde işleri budur. Ve onlar, işleri-ni sömürgeci-burjuvazinin kendilerine sun-duğu olanakları hakederek yapmaktadırlar.

Ancak doğal olmayan ve anlaşılması zor olan, tarihin tepe-taklak edilmesi üzerine kurulu resmi sömürgeci tarih tezlerine -kısmen de olsa anti-sömürgeci kimlikle sa-hip çıkılması, dahası tarihi-mizdeki ilerici, demokratik ve devrimci değerlerin biza-tihi anti-sömürgeci cephe tarafından ayak-lar altına alınmasıdır. Ya da en azında bu-na seyirci kalınmasıdır.

Ezilenlerin yalana ihtiyacı yoktur. Saptırıl-mış bir tarihe ihtiyaçları yoktur. Aksine, bütün bilimsel yöntem ve arçları kullana-rak gerçek bilgilere-mümkün olmazsa eğer, gerçeğe en yakın bilgilere-ulaşmaya ve bu bilgileri gelecekleri ile ilgili kullan-maya ihtiyaçları vardır.

İşte tam da bu noktada görev; bugüne değin bilinenleri kolaycı bir mantıkla hafızlamak ve yinle-mek değil, sorgula-mak, araştırmak ve üretmektir.

Bunları niçin söylüyorum?

Olaylar birbirini izledi.

Önce 24 Eylül 1996 tarihli Özgür Politi-ka'da, Hayri Akıv imzası ile „Yasalar güvencesinde işlenen cinayet: İDAM“ isimli bir yazı yayımlandı. Bu yazıda Cıbranlı Halit Beğ'in ismi, Hınus'lu Halid Cebri olarak geçiyordu. (Ayrıca Cıbranlı Halit Beğ, Hınus'lı değil, Varto'ludur.) Bilgi eksikliğinden kaynaklanan bir hatadır diye düşündüm. Öyle olduğuna da inan-mak istiyorum.

Sonra, 12-18 tarihli Nu Roj'da, Nesimi Aday imzasıyla „Gözlerim şafak bek-ledim“ yazısı yayımlandı. Bu yazıda, „...dar ağaçlarında Muhabat Kürt Cumhuri-yeti'nin lider kadrosu, kuzeyde Şeyh Said ve Dersim başkaldırıların lider ve lider kadrosunda yer alanların son sözleri“ aktarılmaktaydı.

Ve yine yazar, aynı yazıda amacının „özel-likle unutulmaya yüz tutan, günümüz genç-liğinin tanımadığı „ulusal kahramanla-rı...“ tanıtmak olduğunu yazıyordu.

Bu çok saygın bir çabadır. Ancak genç olmama ve sözkonusu lider ve kadroları tanıyor olmama rağmen yazarın anlattığı liderleri tanımakta bir hayli zorlandım. Örneğin; Cıbranlı Halit Bey, neden Halit Cebri Bey diye anılıyordu? (Yoksa Halit Beyin isminde bizim bilmediğimiz bir tuhaflık mı var?) Seyid Abdul Kadir, neden şehadettinden yıllar sonra „Şeyh“ olu vermişti. Yazar, Bitlis'te idam edilen Cıbranlı Halit Bey ile Yusuf Ziya Bey'e

ya da Diyarbakır'da idam edilen Şeyh Said'e, neden idam yeri olarak Elazığ daha uygun görmüştür? vb. anlamak güç.

Ama bu yazı, yazarın amacının ne kadar yerin-de ve önemli olduğunu kanıtlıyordu. Çünkü; „Ulusa kahramanları tanıtmak“ amacıyla yola çıkan yazarı kendisi de ulusal kahramanlar ile ilgili fazlaca bir bilgiye sahir değildi. (Bu arada, yukarıda sözü edilen her iki yazıda da aktarılan ulusal lider ve kadroların son sözlerinden özellikle bazılarının hangi kaynak-tan alındığını merak ettiğimi de belirteyim.)

Bu, her iki gazeteye birer düzeltme yazısı göndermeyi düşünüyordum ki, Özgür Politika'da 9 gün süren (1.11.1996-9.11.1996) ve A. Melik Fırat ile gerçekleştirilen dizi bir röportaj yayınlandı.

Sözkonusu röportaj'da A. Melik Fırat, kendisine ve ailesine bir yığın özellik ve güzellik yakıştırdıktan ve hatta ailesinin ticaret erbablığı ve mal varlığı ile övündükten sonra bakınız neler diyor:

„...Cıbranlı Miralay Halit Bey, Milletvekili Ziya Yusuf ve bir gurup Kürt aydını bir araya gelip...“Azadi“ adında bir siyasi örgüt kuruyorlar. Şêx Said bu hareketin ruhani liderliğine...uygun görülmüştür...hareketin muvaffak olmamasında Şex Said'in hiç bir eksikliği yoktur...Fakat işin ruhani liderliği değil de, dünyeki lider-leri görevlerini yapmamışlardır. Mesela Miralay Halit Bey, Şêx Said'in bütün çağrularına rağmen, kendisinin bir an önce gerekli teşkilatı kurması lazı iken, Erzurum'da oturup siyasi konuşmalar yapıyor ve gelmiyor. Subay olan, yani harb yapan adamın konuşmaya ne ihtiyacı var...Kısaca ne askeri, siyasi kadrolar, ne aşiret reisleri, ne Şexler, ne de aydınlar görevlerini yapmamışlardır.“

Herkes kendisine yakışanı yapar!

Siz bütün ömrünüz boyunca sömürgeci-burjuva partilerine Kürdistan'da pazarlayacaksınız; anti-sömürgeci mücadele karşısında canisipe-rana gerileceksiniz; Kürtler, zehirli gazlarla, Napalmlarla, dipciklerle,

kalaslarla dağ başla-rında, zindanlarda, sokak ortalarında öldürülürken, kadın ve gözyaşı deryasında sonsuz acılar çekerken, gözlerinizi ve kulaklarınızı kapatıp sırça köşklere saltanat süreceksiniz; gerici bir milletvekilinin yanında arz-ı endam ettiniz diye yıllardır hizmete kusur etmediğiniz sömürgeci partinizden ihraç edileceksiniz, oradan bir başka sömürgeci parti olan Refah Partisinin kapılarını aşındıracak ama kabul görmeyeceksiniz, sonra başkaca gidecek bir yeriniz kalmadığı için Kürt olduğunuzu hatırlayacaksınız (!) ve ayağınızın tozuyla Kürt halkının bağımsızlığı ve özgürlüğü için dar ağaçlarına çekilen, kurşuna dizilen Kürdis-tan şehitlerine saldıracak, hakaret edeceksiniz!

Pes doğrusu. Tam da „Şeyh“çe bir tavır. „Şeyh“ler aleme ayan. Geçiyorum.

Herkes haddini bilmeli!

Elbette mazlum Kürt halkının özgürlük mücadelesi kimsenin tekelinde değildir. Bu her JKürdün he hakkı ve hem de görevidir. O nedenle niçin geldiniz demiyorum Herşeye karşın „Hoşgeldiniz“ diyorum. Ama herşeyin olduğu gibi, mücadelenin de bir adabı, geleneği, ahlakı ve değerleri var. Dizi röportaj boyunca sürekli kendinizi ve ailenizi övmenizle de ilgili değilim. Niha-yetin de bu, „kimlik sorunudur“ der, geçirim. Ancak, özgürlük mücadelesi şehitlerinin küçümsendiği ve hakaret gördüğü bir durumda işin rengi değişti. Tepki gösterilir. Biline.

Şêx Said, yıllardır hak etmediği ve hiç bir zaman sahip olmadığı bir liderlikle anılmaktadır. Ancak, A. Melik Fırat'ın „Şeyh“ açgözlülüğü buna da rıza göstermiyor olacak ki, eller ile ceplerin karıştığı bir ortamdan da yararlanarak, AZADI'nin lider ve kadrolarını aşağılamanın ve tarihsel olaylara perendeler attırmanın, böylece dedesini 'tek' lider göstermenin yanına kar kalacağını sanıyor!

Ve yine, dedesi Şêx Said ile Seyid Rıza dışında ağasıyla, beyiyle bütün mazlum Kürt halkını, ermeni katili yapmaktan bile çekinmiyor! (Bu konuda sicili ak-pak

Seyid Rzayı dedesine ortak seçmesi ise ayrı bir ince ustalık(!))

Yeri gelmişken, hem A. Melik Fırat'a cevap olması anlamında ve hem de araştırmalara ve tartışmalara kaynaklık etmesi bakımında, yakın Kürdistan tarihinin en önemli olgularında biri olan AZADÎ (Kürt İstiklal Cemiyeti) ile ilgili bir gazete yazısının boyutları içerisinde birkaç başlık sunmak istiyorum:

Bir: 1925 hareketinin Şeyh Said adıyla anılması doğru değildir. Kemalistler dünyayı-özellikle de genç Sovyetleri-hareketin ulusal değil, dini bir hareket olduğuna inandırmaya çalışmışlardır. Böylece hem dünyadan yükselebilecek tepkileri barajlayacak ve hem de olası uluslararası destekleri engelleyeceklerdir. Nedir ki; Kürt aydın ve örgütleri-bir kaç istisna hariç-1925 ile ilgili ciddi bir kaynak araştırması yapmamış, resmi Kemalist tarih ile halk arasındaki-çoğu yanlış-söylenecelerden oluşan yamalı bir tarih anlayışıyla, 1925'i „Şeyh Said hareketi“ olarak tanımlamakta ısrar etmişlerdir. (Zaten A. Melik Fırat'ın 'rahatlığı' da bu bilgi ve belge eksikliğinden kaynaklanmaktadır.)

İki: 1925'ekadar ki süreç ve bu sürecin öznesi AZADÎ sürekli göz ardı edilmiştir. Sonuç diyalek-tik olarak kavranmamıştır. AZADÎ, bir kaç Kürt örgüt ve çevresinin biraraya gelmesi sonucunda olmuştur. Kuruluş tarihi 1922'dir. Ancak kuruluş çalışmalarını yıllar önceine dayanır.

A. Melik Fırat'ın küçümseyerek-dedesini içinde olmadığı için-iddia ettiği gibi; bir kaç aydının konuşarak ve Mustafa Kemal'in jenosidine karşı tedbir olsun diye kurduğu bir örgüt değildir. Örgüt, imparatorluğun dağılırarak yerini ulusal devletlere bıraktığı bir dönemde, mazlum Kürt halkının bağımsız devletini kurmayı amaçlamaktaydı. Kaldı ki, örgütün kuruluş çalışmalarının olduğu dönem-de, M. Kemal, elinde padişah fermanı ile „hilafeti kurtarma“ ya çıkmamıştır. Bile.

Üç: Örgüt, çağdaş bir yapıya sahiptir. İllegaldir. Hücrelerden oluşmaktadır.

Örgüt üyelerinin kod isimleri vardır. Ve ilişkide olması gereken üyeler, birbirlerini gerçek isimleri ile değil, kod isimleri ile tanımaktadırlar.

Dört: Örgütün lideri Cıbranlı Halit Bey'dir. Ancak Yusuf Ziya Beğ ve örgütün bir çok kadrosu en az Cıbranlı Halit Beğ kadar, aydı, yetenekli. Nitelikli ve lider olabilecek konumdadırlar. Şeyh Said örgütün kurucularından veya asli kadrolarından değildir. Örgütün ve akrabası olması vesilesiyle Halit Beyin ısrarlı taleplerini kırmayarak mücadeleye katılmayı kabul eden önemli bir Kürt şahsiyetidir. A. Melik Fırat bu bilgilerin belgeli olduğu-nu, dedesinin örgütün içinde bir yere oturtamaya-çağın bildiği içindir ki, O'nu „ruhani lider“ yapmaktadır. Ve lütfedip, „Şêx Said hareketin tek lideri değildir“ demektedir. Ancak kendini, dedesini övmeye öyle kaptırmışki; Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'nin „ruhani“ değil, „dünyevi bir olay olduğunu unutmakta, örgütün asli kadrosu bile olmayan dedesinden örgütün liderine emirler yağdırmakta, „subay olan...adamın konuşmaya ne ihtiyacı var? „ diyerek Cıbranlı Halit Beyi küçültmede ve adeta azarlamaktadır.

Beş: Örgüt bağımsız Kürdistanı programlamıştır. Kürdistan'ın diğer parçalarındaki örgüt ve şahsiyetlerle ciddi ilişkileri vardır.

Altı: Örgütün çalışmalarında ve geniş ölçekli yayılmasından rahatsız olan devlet, hareketi provake etmeyi önüne koyar. Bu amaçla Cıbranlı Halit Beğ, Erzurum'da tutuklanır. Ve korumasız denebilecek bir şekilde Bitlis'e gönderilir. (O zamanın koşullarında düşü-nülürse, Erzurum'dan Bitlis'e göndermenin amacı çok açıktır.) Cıbranlı Halit Beğ, gerek yol düzergahında ve gerekse Bitlis'de kurtarılması ile ilgili bütün teklifleri rededer. Daha doğrusu Yusuf Ziya Beğ ile birlikte redederler. „Örgütlenmeye devam“ talimatı verirler.

Yedi: Ancak Yusuf Ziya Beğ ve Cıbranlı Halit Beyin canları pahasına engelledikleri provakasyon Piran'da gerçekleştirilir. Sonrasında asıllı-asılsız haberlerle silaha sarı-

lan kitleler, Genel kurmaydan yoksun, hareketin kadrolarının inisiyatif kuramadığı ve devre dışı kaldığı, bu nedenle saman alevi gibi parlayıp sönen bir silahlı kargaşa...

Sonrası malum: Yenilgi, dar ağaçları, sürgünler...!

Sekiz: AZADÎ'nin askeri ve siyasi kadrolarının İstiklal Mahkemelerinde sergiledikleri davranışlar ile yaptıkları savunmalar da, Şeyh Said'in davranış ve savunmalarında belgeler ile ortadadır ve ilgili herkesin bilgileri dahi-lindedir.

Ve dokuz: AZADÎ ve 1925 ile ilgili anlatılacaklar sadece bu kadar değildir. Düzeyim, devrimci kişiliğim ve Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine olan bağlılığım bazı bilgi ve belgeleri kamuoyu önünde tartışmamı engelliyor. Buna zorlanmayacağımı umuyorum.

Sorun, yazar-çizeriyle, tarihçisiyle, bilim-adamıyla, örgütleriyle bütün Kürt halkının sorunudur. Tarihimize ve şehitlerimize karşı sorumluluk sorunudur. Tarihimizi anlama ve aydınlatma sorunudur. Bu anlamda, herkesin, elindeki bilgi ve belgeler ile tartışmaya katılma ve tepkilerini dile getirme zorunluluğu, sorumluluğu var.

Ve elbette ben de kendime yakışanı yapacağım. Başta Şêx Said olmak üzere, yaşamını Kürt halkının özgürlüğüne adanmış bütün Kürdistan şehitlerinin önünde saygı ve minnetle eğiliyorum. 10.11.196

8 MART- ULUSLARARASI KADINLAR GÜNÜ

Kezal

8 mart 1908`de yani bundan tam 89 yıl önce New York`ta tekstil fabrikasında çalışan kadın işçiler daha iyi iş ve yaşam koşulları ile işten çıkarılmaları protesto etmek için bir grev mücadelesini yapmışlardı. Buna karşılık ise Fabrika sahibi bunun büyümemesi ve başarıya ulaşmasını engellemek gayesi ile grev yapan bu kandıları fabrikaya kitlemişti. Bu sırada fabrikada yangın çıkar. Çıkan yangında 129 kadın işçi dumandan zehirlenerek veya yanarak katledildi. Bir diğer varsayım ise şudur: 1877 yılında yine New York`ta tekstil işçisi kadınlar grev yapmışlar ve grev polis baskısı ve zorlamalarla bastırıldı. İşte 1908`deki fabrika grevi bunun yıldönümünde yalmıştır. Aslında her iki olayda da esas amaç aynıdır. Önemli olan kadınların artık hakları için örgütlenmeye başlamış olmaları ve grevlere gidip direnmiş olmalarıdır.

Ertesi yıl yani 1909 yılında Amerika`da on binlerce tekstil işçisi kadın tekrar greve gitmiştiler. Tutuklanmalara rağmen bu grev iki ay sürdürüldü. Ardında talepleri kabul edildi.

Amerika`da başlatılan bu direniş ve hak taleplerinin grevleri artık Avrupa`da da başlamıştı. 1910 yılında ilk defa Danimarka`nın Kopen-hagen kentinde 17 ülkeden 100 kadın delege Klara Zetkin`in başkanlığında Uluslararası Kadınlar Konferansı olarak toplandı. Daha sonra 1911 ve 1912 yıllarında hemen hemen bütün avrupa ülkelerinde bu gün Uluslararası Kadınlar Günü“ olarak kabullenerek kutlandı.

Ve İstenilen talepler şunlardı:

- kadınlara seçme-seçilme hakkı,
- kadın işçilerin annelik haklarının korunması,
- 8 saatlik iş günü,
- Tam hak eşitliği,
- Emperyalist savaşa karşı savaş (Buradaki adı geçen savaş, yeni yeni başlayan birinci dünya savaşı ve avrupadaki Alman-Fransız, İngiliz-Alman çatışmalarıdır)

Ancak kadın sorunu genel olarak dünyadaki bütün kadınlar için aynı olmasına rağmen yinede yaşadıkları ülkelerin ekonomik-toplumsal ve siyasal konumları ile mensup oldukları ulusların da gelenek-görenek ve hatta dini inançlarına da bağlı olduğundan bende genel olarak birazda tarihsel gelişmeye göre değinmek istiyorum.

Hepimizin bildiği gibi insanlık bugünkü aşamaya gelenecek değişik biçimlerde yaşamışlar. İnsanlar ilkel biçimde yaşadıkları dönemlerde genellikle avcılık yaparak karınlarını doyurmuşlardı. Bu dönemde sınıf ve imtiyaz olmadığından erkek av gider kadın ise avı pişirmek ve çocuğa bakmakla meşguldür. Ev işlerinin çoğunu kadın yürütüğünden ve kime ne kadar vereceğine kararı veren o olduğundan Aile reisi Anne idi. Bu döneme aynı zamanda Anaerkil dönem denilir. Daha sonra insanlar ekip-biçmeyi öğreniyor ve çiftçilik geliştirdiğinden yavaş yavaş babanın yani erkeğin rolü büyüyor. Toprak işleniyor, hayvanlar evcilleştiriliyor ve çiftçilere alet yapan, ğiyecek üreten zanaatkarlar oluşuyor. Bunun sonucu erkek yani baba ailede ve dışarıda rol sahibi oluyor. İşte köleliğin ve modern köle olan işçi sınıfını doğuran kapitalist topluma yani bugüne dek halende toplumda erkek birinci rol-dedir. F. Engels Anaerkil , yani Ana huku-kunun ortadan kaldırılışını şöyle anlatmaktadır.

„ Analık hukukunun yıkılışı, dünya tarihi açısından kadın cinsinin tarihi yenilğisi idi. Erkek evde de dümeni ele geçirdi, kadın aşağılandı,köleleştirildi. Erkeğin

zevk aracı ve çocuk doğurma aracı haline getirildi.“ demişti.

Hem ta kölelik döneminde kadın olma o derecede kötü ve istenmeyen bir varlık olarak görülüyordu ki, örneğin o dönemlerde yaşayan Plato adlı bir filozof tanrılara (Çok tanrılı dönemlerde) kendisine yaptıkları sekiz iyilik için teşekkür ediyordu. Bu iyiliklerden iki tanesi şunlardı: Birinci iyilik olarak Kendisini bir köle değilde özgür bir insan olarak doğurduğunu; ikincisi de, kadın olarak değilde erkek olarak dünya ya gelmesi idi. Benzer bir düşünce de Yahudi erkeler sabah duasında şöyle dua ediyorlardı: „Beni bir kadın olarak yaratmayan efendimiz, tüm dünyanın efendisi, tanrım sana şükürler olsun“ buna karşılık yahudi kadınlar ise söz konusu yerde „beni kendi isteğine göre yaratan efendimiz..“ diyorlardı. Erkeklerin egemen olduğu bugünkü toplumda kadınların sorunu hep olmuştur. Eski çağlara nisbetle kadınların kendi haklarını zorla veya rıza ilada olsa ele almaları sonucu eşitsizlik oranı aza indirilmiş olsada bir bütün olarak halende sürmektedir. Kadın sorunu ve kadın hakları derken tabii ki sadece kadın-erkek ilişkisi ve ailedeki haksızlık olarak ele alınmamalıdır. Bundan ötürü bence kadın sorunu derken, yada kadın hakları derken yalnızca karı-koca ilişkisi olarak anlamamak gerekir. Kadın derken eş olarak, anne olarak, bacı olarak, kız olarak ve mesleki açıdan da işçi, memur, hayat kadını ve daha nicelerinin hakları olarak ele almak gerekir. Çünkü kadın hakları genelde tüm guruplardaki kadınların ortak sorunu olarak ele alınmalıdır. Bende bu açıdan soruna birazda başlılar vererek değinmek istiyorum.

Türkiye`de kadın sorunu

Yüz yıllar süren Osmanlı imparatorluğu döneminde imparatorluğun sınırları içinde yaşayan bütün etniklerden kadınlar islami ve feodal toplumun ilişkileri içinde yaşamaktaydılar. Bu toplumda feodal ilişkiler sonucu kadın ikinci sınıf bir insan statüsünde olduğu gibi birde sahip oldukları islami inançtan ötürü kadınların diğer bir görevi de savaşlar için çocuk doğurmak ve evde de aş-ekmek hazırlamaktı. Yani

dışarıdaki toplumsal ve siyasal sorunlarla ilgilenme hakkı yoktu. Hatta o dönemde Sultanlar zevk ve eğlence nesnesi olarak kadın haremelerini kurarken toplumun diğer insanları olan Aga ve Şeyh gibi zengin kesim de başka gerekçelerle birden fazla kadınla evlenmekte olup bir bakıma „küçük harem“ lerini kurmaktaydılar. Kadınlar caddeye çıkmak, kapalı gezer, erkeklerin bulunduğu yere girmezler. Şu anda Suudi Arabistan, İran ve Afganistanda olduğu gibi. Türkiye`de ise bu durum Cumhuriyetin kuruluşu din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olan laiklik biçimine göre ayarlandığından kadınlar için değişik bir durum olmuştu. Yeni kurulan Sovyetlerdeki sosyalizmde etkisi ve ayrıca Avrupa da da burjuva yasalarca tanınan kadın haklarından etkilenen Atatürk ve arkadaşlarınca yeni Türkiye`de de en azında yasalar çerçe-vesinde değişiklikler yapılmıştır. Buna ragmen sorun çözülmemiştir. Hatta yetiştirilen yeni kadın uzmanlar, siyasetçiler ve yazarlar yeni kurulan baskı rejimini savunmak için kullanılmışlar. Eski osmanlı baskısı ve karanlığından kurtulan türk kadını bu kez Kürt halkına karşı sürdürülen ırkçı ve imhacı politika için ya yazar olarak hizmet etmişlerdir yada Atatürk`ün üvey kızı olan GÖKÇE gibi yetiştirilen ilk kadın pilot olarak ilk bombalamayı Dersim üzerine atma şerefini yaşamıştır. 1982 anayasasınının 10 nuncu maddesi cinsiyete göre insanlar arasında ayırımı yapılmıyacağını, kanun önünde herkesin eşit olduğunu; 11475 sayılı İş yasası gereğince eşit işe eşit ücret verilmesi gerektiğini biçimsel olarak hükme bağlamıştır. Ancak Kanun Maddelerindeki bu ifadeler ile gerçek hayat arasında büyük fark vardır. Bu dagösteriyorki varlığı eşitsizlik ve özel mülkiyet düzenine dayalı, ırkçı bir toplumda eşitliğin mümkünü yoktur. Özellikle islami inancın hakkını olduğu bir toplumda kadının eğitim ve öğretim şansına sahip olmayacağından toplumdaki iş ve siyasal alanda elbetteki fırsat eşitliğine sahip olması olanak dışıdır. Onun içindir ki, halen de Türk ve Kürt toplumunda kadın statü olarak bir hiç sayıldığından tarih boyunca süre gelen çirkin söz ve belirlemeler halende dilden dile dolaşmaktadır.

Örneğin : „Kadının sırtında sopasını , karnında sıpasını eksik etmiyeceksin.“ gibi. Bu ahlak ve düşünce top-luma öyle yerleştirilmiştir ki, 1970 yıllarından bu yana bütün özgürlükleri savunan sol çevre ve kişilerde bile uzun yıllar bilinç altında kalabilmektedir.

Bilindiği gibi bütün ülkelerde bu fırsatı ele geçiren ve ekonomik bağımsızlığını alan kadınlar biraz daha özgüven sahibi ve serbset davranma olanaklarına sahiptirler. Buna sahip olmayan kadın ekonominin en gelişkin olduğu herhangi bir avrupa ülkesinde yaşasa bile neredeyse fakir bir ülkedeki kadın ile aynı konumdadır. Ama bazende diplomalı bile olsan sırf kadın olduğu için her zaman iyisini yapar diye bir kayıt da olamaz. Son gönlerdeki üniversite mezunu Fadime'nin buna rağmen en dinci kesim olan Aczmelidir varması buna örnektir. Ayrıca tek tek yükselen ve bazende egemen güçlerin oyuncu-çağı haline gelen ÇİLLER gibi kadınlardan hareketle kadınların özgür olduğu söylene-mez. Hem Kişisel ve istisna bir durumdur, hemde Kürt kalkına ve kadınlarına, kızla-rına ve çocuklarına uygulanan imha ve baskı politikasında kadın olarak uygulayıcısı olduğundan bir çirkeflik örneğidir. Türkiye onu ve diğer yığımla diğer kadın-ları örnek gösterip ne kadar demokrat ve insan haklarına saygılı olduklarının ölçüsü olarak göstermektedirler. İslam ülkeleri arasında Türkiye diğerlerine kıyasla elbet-teki farklı bir yerdedir. Ancak 12 Eylül'den sonra bu durum da değişmiştir. Özellikle gerici-dinci akımların gelişmesi sonucu Türkiye yavaş yavaş İrana benzemeye baş-ladı. Bir dönemler sosyalizma umut bağ-layan kitlelerin büyük bir kısmı 12 Eylül'ünde anti-komünist propağan-dası sonucu umudunu „Adil Düzene“ bağ-la-mıştır. Meslekte ve siyasette başarılı olan kadınlar ise maalesef etrafındaki vurgun-cu, gerici ve savaş tüccarlarının kuklası ha-line getirilmiş ve piyon olarak kullanıl-maktadırlar. Hemde bazıları bu haksızlık-ları ve insanlık dışı uygulamaları bile bile ve isteyerek yapmaktadırlar. Örneğin şimdiki içişleri bakanı Şener bakan olma-dan öncede bilinen bir ırkçı MHP lidir.

Çatlı ile düğündeki fotoğrafları kamu-o-yuna da verildi.

Kürt Kadınları:

Kürt kadınları sömürgesi olduğu Türkiye-nin toplumsal yapısına benzer oluşum gösteren Kürdistanda aynı sorunlarla karşı karşıyadır. Bunun yanında ayrıca birde fazladan ulusal baskınında yükünü Anne, kardeş ve militan olarak taşımaktadır. Hapishanelerin kapılarında, işkencelerde, korucuların saldırılarına genellikle onlar maruz kalmaktadırlar. Savaşın getirdiği açlık, göç etmenin yükünü onlar çek-mekte, göz yaşını onlar dökmektedirler.

Dağda ölen, hapishanelerde direnen, kendini yakan, sürgünde yaşayan, göçen ve naylon evlerde yaşayan kürt kadınları ile sürgünde yaşayan kadınların kurtuluşu ulusal kurtuluş mücadelesinin başarısına bağlıdır. Giderek oluşturulacak toplumun yapısına bağlıdır. Çünkü her ulusla kurtuluş mücadelesi beraberinde kadın eşitliği ve özgürlüğünü getirir diye kesin bir şart ve kural yoktur. Daha çok kimin ve hangi anlayışın başardığı sorundur.

Yurt dışındaki Kürt ve Türk kadınları :

Türkiye ve Kürdistanın genellikle kırsal kesiminden gelen kadınlar mesleki şansızlık ve dil bilmemeninde sonucu gerekli ekonomik bağımsızlık ve çevreye açılma şansına sahip olmadıkları gibi , çocukça zengin aile olma olmalarından ötürüde ancak çocuk bakma ve diğer ev işlerini yürütmektedirler. Daha sonraları çalışma hayatına başlamışlarsada hem işsizlik nedeni hemde yaş ve mesleksiz-likten ötürü bu kez düşük ücretli ve zor işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır.

İkinci nesil kadın ve kızlar ise yavaş yavaş vasıflı işler yapma veya okul okuyarak daha kaliteli meslekler edinme şansını denemek-tedirler.

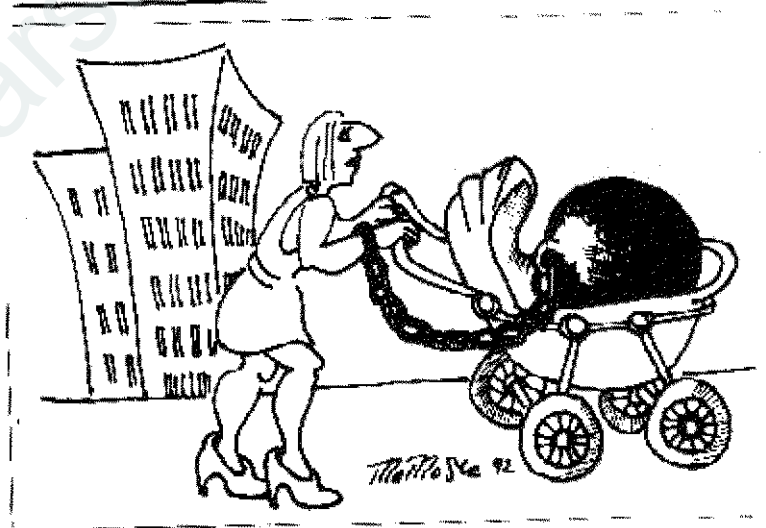
Bütün bu aile-iş ve çevre ile olan sorun-lara birde geldikleri ülkelrin toplumsal ve

siyasi sorunları da eklenince ağır yükler taşımaktadırlar.

İşte bugünkü koşullarda işçi hareketi ve ulusal kurtuluş mücadelesi ile eş zamalı olarak geli-şen kadın hareketlerinin temel talöbi „ Kadın-Erkek“ eşitliği halende ugruna mücadele edilmesi gereken bir talep olarak önemini ve aciliyetini korumaktadır.

Bu hedefe varana dek ilerici, devrimci , demokrat ve insanların eşitliğine inanan her ailede ev işlerinin yürütülmesi, çocuk yetiştirmedeki ortak sorumluluk , karşılıklı saygı ve sevgi hem kadın eş hemde erkek eş için temel kural olmalıdır.

Genelde toplumsal bir sorun olan ve ancak toplumsal devrimlerle çözülen bir sorun olmasına rağmen çoğu kezde ailelerdeki insanların anlayış ve düşünce tavırlarına ve eğitim seviyelerine de bağlıdır.

nûRoj / 6 Eylül 1996

JI ALIYÊ HUQUQ û DEMOKRASİYÊVE ANALİZ û MUHASEBEKE BIÇÛK YA KURDÎTIYA SİYASÎ

Î. GÜÇLÜ

Ez dî vi nîvisara xwe de gori pivanên huquqa navnetewî dîxwazim lî ser pîrseke gîştî rawestim. Lê belê ev pîrsa, jî bo tevgera siyasi ya kurd, pîrseke taybetî û nû û ne edetî ye.

Dema ku min dî nav tevgera siyasi ya kurd de cih girt, pîrsan mafên mirovî hem jî bo min û hem jî jî bo guruba siyasi ya kû min jî dî nav de cih girtibû, bibû pîrseke giring. Jî bo vê yekê jî, dî navbeyna me û gurubên dîm yê siyasi de ferq derdiket holê. Dema kû dî gurubên dîm de, tesira Şefan - Serokan gellek xurt bû, guruba me jî vi aliyê de gellek azad û serbest bû. Endamên guruba me , ferq, dî navbeyna xwe berpîrsên xwe de wek pîrseke teknîkî dîdîtin û jî aliyê dîm ve; Pivana wekhevîyê dî jîyan û xebata guruba me de dîmeşandin. An jî, dema kû kesek jî gurubên dîm vedîqetîya dibû pîrseke mezîn û heta dibû sedema dijminatîyê û dostani jîholêrakîrîne. Bî ceribandîna PKK - ê bedela vê yekê mîrînkuştîn bû. Îro jî ev trajedîya dom dîke... Dî guruba me de veqetandin pîrseke gellek edetî û normal dîhat qebul kîrîn. Dî nav guruba me de toleranseke cîwaki û tebîî hebû.

Hem ez û hem jî gellek hevalên dîm ku dî guruba me ya siyasi de cih girtibûn, dî pîrsa mafên mirovî û endaman de gellek hesas bûn û hayîdar bûn. Pîştî ku em/ez çûm Rojhîlatê û Başûra Kurdistanê, me/min dî ku ev pîrsa pîrseke hîm gîrîntîr e. Ev pîrsa ne bes pîrsa mafên mirovî ye, pîrseke hîm fireh, kur û pîrsa sistemê ye. Ew sistem jî, huquq e. Ew jî, jî aliyê şîkî û naveroka cîvat û sistema siyasi ya tê prîjîrandîn ve tê tespît kîrîn.

LI BAŞÛRÊ KURDÎSTANÊ DI QADA HUQUQ BÎRANÎNEK

Dema ku ez dî havîna sala 1979- an de çûbûm Başûrê Kurdistanê, qadiyekî (hakîmekî) cîwan yê Dadgeha Herêma YNK - ê, hate cem min. Wî dî derheqê xebata dadgehê û xebata xwe de agahdarî da min. Bersîva pîrsên min da. Wê demê ew hevalê hêja zêdetîr ecîzbûyî û nerehetîyên xwe dîyar kîrîn. Wusa dîgot: "Berpîrsên Komîta Merkezî û Bûroya politik ya YNK - ê lî ser dadgehê hûkîm û tesîr dîkîm. Dema ku kesek neheq bê gîrtî, jî aliyê dadgehê ve serbest bê berdan; Berpîrsên YNK - ê dema ku nexwastî, ew kesa serbest naye berdan. An jî dema ku kesek bî cezekî hîndîk bêcezekîrî, kuştîna wî tê xwastî. An jî tersê vê yekê tê holê. Jî bona vê jî, rastî dadgeh û mahkeme kîrî; qadîti û huquq jî bê mane ye. Heta ez dîkarîm bîbêjîm ku Dewleta Iraqê dî vê pîrsê de jî me pêştîr e. Heta Tîrkiye wusa dîyar e ku hîm pêştîr e. Gelo dî vê pîrsê de wek huquqzanekî bir û reya te çîye? "

Ez bawer dîkîm, lî Rojhîlatê Kurdistanê û lî Herêma Behdînanê jî, jî aliyê tetbîqatê ve eynî bû.

Min berîya ku reyên xwe dî vê pîrsê de kûr û fireh bîkîm, sipontane (xweser) û rasterast pîvanek anî ser zimên û pêşkêşkîr. Ev pîvana jî ew bû: "Pêwîst e ku huquqa me û tatbîqatên me jî dewletên kolonyalist, yanî Tîrkiyeyê, Iraqê, Îranê û Suriyeyê pêştîr bîn. Heger em vê yekê nîka-rîm bîkîm jî, gerek kêmtîrî, dî sewîya wan de bîn."

Îro jî ew pîvana rast e. Lê têrê nake, gerek wek sistem bê îzah kîrî û saz kîrî. Jî bo vê yekê, dî wan şertan de min ev pîrsa bî pîvanên gîştî yê demokrasiyê û dî sistemên demokratîk de bî xweserîya sê hêzan (quwetan), yanî xweserîya mehkeme-

kırinê, icrayê û qanûnçêkırinê birûreyên xwe anin ser zimên.

Dı nav demê de giringiya vê pırsê her ku çû derket holê. Lewra ceribandînê tevgera siyasi ya Kurd lı hemû beşên Kurdistanê derxist holê ku bê huquqiyeke, bê edelatiyeke û bê pivanîyeke gellek mezın, dı sewiyeke trajedik de dom dıke. Jı bona vê ji, ez dıxwazım taybeti ve pırsê firehtır bıkıım; muhesebekê jı bona tevgera siyasi ya Kurd derxım holê: Pêşniyarên xwe pêşkêş bıkıım.

DI DESTPÊKÊ DE GEREK REWŞA KURDAN û TEVGERA SİYASÎ LI HEMBERÎ HUQUQÊ BÊ TESPÎT KIRIN.

Nêrineke gellek şaş dı nav reya gıştı ya Kurd de heye û tê gotın ku "dema ku civatek xwediyê dewlezekê nebe, çava huquqa wê civatê bibe. Kurd jı xwediyê dewletekê ninın. Jı bo vê yekê jı jı bo Kurdan huquqek pêwist nıne."

Ew nêrina hem rast e û hem jı ne rast e.

Rast e: Lewra jı bona ku Kurd xwediyê dewletekê ninın; huquqeke gıştı, ya ku jı bo hemû Kurdan bı taybeti derbas bibe tune ye û nabe jı. helbet dı şertên nedewletbûna Kurdan de, huquqa dewlet û civata Kurd têde dıjın jı bo şexsa wan û dezgehên wan derbas dıbe.

Ne rast e: Lewra jı drveyi huquq û sistema dewletên kolonyalist, Kurd xwediyê partiyên siyasi û dezgehên civaki yên illegal - veşarti ne. Yani tê wê manayê ku madem ku jı drveyi pıvan, huquqa dewletên kolonyalist dı wê sistemê de derbas nabe; wê demê gerek xwediyê huquqeke xweser bı jı. Pırsa ku ez dıxwazım mûnaqeşe bıkıım, ev pırsa ye.

Lewra jı bona ku dı vê sistemê Kurdan de huquqa dewletên kolonyalist derbas nabe; Kurd û bı taybeti jı tevgera siyasi ya Kurd xwe bêhuquq dızane û gori wê muameleyan dıke. Ew jı dıbe sedem ku neheqiyên mezın derkevın holê. An jı, jı aliyê beşeki ve huquqek tê qebul kırın; lêbelê ew

standartên wê huquqê ne demokratik'ın û lı derveyi huquqa navnetewi ne.

Ev sistema, bı taybeti jı aliyê partiyên siyasi ve tê çerçeve kırın. Jı bo vê yekê jı, rola partiyên siyasi û rewşa wan; jı bo huquqa ve sahayê gellek giring e.

DI CIVAT û SİSTEMAN DE PARTİYÊN SİYASÎ XWEDİYÊ ÇI ROLÊ NE ?

Partiyên siyasi wek dezgeh kategoriya qonaxa hevdem û sistema demokratik'ın. Hevgrêdana damezrandın û qewımandına partiyên siyasi, bı pıvanên nû û hevdem û demokratik re heye. Lê nayê wê maneyê ku her welatek xwediyê partiyên siyasi be, lı wi welati demokrasi heye û sistema demokratik bı cih û cih bûye. Ew terif û ifadeya, qonaxeke gıştı ya civatan bes dıkare izah bıke.

Jı bo vê yekê jı, karaktere partiyên siyasi rasterast dıkare karaktere sistemana derxe holê.

Heger partiyên siyasi, sıwil û nemilitarist bı jı; dewlet û partiya siyasi nebûbe yek dı wan welatan demokrasi dıbe. Hêzên esasi yên dewletê xweser û jı hevûdu azad ın. İro lı welatên Ewropayê û Emerikayê, partiyên siyasi partiyên sıwil ın. Lı wan welatan ew partıyan encama pıvanên demokrasiyê bı hılbıjartınan tên welêt idare dıkın û ciyên xwe terki partiyên nû dıkın. Disa lı wan welatan, meclis yani dezgeha qanunçêkırinê û dezgehên mehkemekırinê û hukûmet (icra) jı hevûdu xweser ın. Ew civatan, dı eyni wexti de civatên huquqi ne. Qanun jı bo hamû hevvelatiyan derbas dıbe û tetbıq dıbe. Disa lı hemberi qanunê pıvana wekhevi jı bo hevvelatiyan derbas dıbe. Yani lı hemberi huquqê tu kes lı hemberi qanunan xwediyê imtiyaz nıne.

Lı Tırkiyê sistemeke navın ya demokratik heye. Jı bo vê yekê jı, partiyên siyasi yên Tırkiyeyê niv-sıwil ın. Lewra herçıqas partiyên siyasi yên Tırkiyeyê rasterast bı hêzeke leşkeri ve xwediyê hevgrêdanekê nebe jı, lı ser van partıyan; bir û reyên militarizmê û Hêza Ewlekari ya Neteweyi

lî ser wan xwediyê tesireke mezî n. Dem û dem qewimandina darbeyên leşkerî jî, encama karakterî sistema niv-militarîst û niv-demokratî e. Lêbelê, jî bo pêşketina demokrasîyê jî hewldanên guhartinên hene. Jî bo vê yekê jî, partiyên siyasî encama hîlbijartinên azad dikarin bî ser hukm û biçin.

Lî welatekî heger partiyên siyasî, nesîwîl bî û militarîst bî; ew partîyan nîkarî bî û unsura civateke demokratîk û hevdem. Tîşteki dî nî vekîrî heye ku dema ku partiyên nesîwîl û militarîst lî welatekî hebî; lî wî welatî Pîrpartî jî nabe û nebûye jî. Lewra partîyeke militarîst, dî nav wextê de hemû partiyên dî û dezgehên dî yê sîwîl û demokratîk tasfîye dîke. Hukm û karbidestîyê dîgre destê xwe. Dî van civatan de dewlet û partî jî dîbe yek. Yani dewlet partîyê û partî jî xwediyê dewletê ye. Pîştî salên 1924 lî Tîrkiyeyê vê rastîyê fiilen xwe diyarkî; dî sala 1937-an de biguhartinan Qanûne Bîngehî (esasî), dewlet û partîya M. Kemal û Îsmet İnönî bî yek. Dîsa îro, lî Iraqê û lî Îranê û Suriyê rewş ew e. Jî bo vê yekê jî lî van dewletan, dîktatoriya partîyan û sorekên partîyan heye. Lî van sisteman; ew hêzên bîngehî yê dewletê xweser û azad nînin. Hemû dezgeh û hêz dî bî otorîta û hukmê aparetî partîyê û serokên wan partîyan de ye. Lewra ew partîyan, dî eynî wextî de ordî (leşker) nî. Jî bona vê yekê jî, lî van welatan huquqeke otorîter, şîkîlî, ne-demokratîk û ne-edalet dîmeşe.

Partiyên Kurdan yê ku lî hemû beşan, şerê çekdarî dîmeşînin jî, du kategorîyan teşkîl dîke. Jî van beşek û bî taybetî jî PKK, partîyeke nesîwîl, nedemokratîk û militarîst e. Partiyên dî yê Kurd ku şerê çekdarî dîkin, hem partiyên sîwîl û hem jî partiyên militarîst (leşkerî) ne. Helbet dî nav vê kategorîya duyem de jî, dî beşekî wan de aliyê sîwîl û dî beşekî de jî aliyê militarîst xwediyê giraniyekê ye.

Partiyên ku şerê çekdarî nameşînin jî, jî bona ku lî ser bîngeha eynî pîvanan, yani lî ser pîvanên otorîterîzmê ava bûne; beşek jî wan jî niv sîwîl û niv militarîst û beşek jî wan jî militarîst nî.

Jî aliyê huquqa hundîrî ya Kurdan an jî Kurdîtiyî siyasî ve, astengi jî vîr teye. Ew jî dîbe sedema neheqîyên mezî û bêedaletîyên kûr û trajedîyên lî dînyayê nehatiye dîtin.

KARAKTERA GIŞTÎ YA HUQUQA HUNDIRÎ YA KURDITIYA SİYASÎ

Dî vê merhelê de lî Tîrkiyê jî aliyê huquqî ve du kategorî dezgehên Kurdan heye. Jî van kategorîyek dezgehên siyasî û kulturî ne, ku gori qanun û huquqa Tîrkiyê hatine damezîrandî. Jî bo van dezgehên, bê mûnaqeşe bî giştî huquqa Tîrkiyê derbas dîbe. Kurd heger dîxwazî ku ew dezgehên wan lî Tîrkiyê xwediyê tesîrekê bî, gerek dî vê pîrsê de jî gellek hayîdar û hesas bî. Heta bîkarî dî van dezgehên xwe de huquqa navnetewî û pîvanên hîmîrovane û demokratîk bîmeşînin û tetbîq bîkin. Ev helwest û cerîbandînan wan, jî bo ew sistema ku dîxwazî amade bîkin re jî dîbe alîkarîyeke mezî.

Ew dezgehên gori huquqa Tîrkiyê xebatên dîdomînan, jî bo avakîrîna demokrasîyê û jî nû ve avakîrîna Dewletê kardîkin. Jî bo vê yekê jî, hevgrîdana huquqa heyî û guhartîna huquqê jî bona sistemeke nû de bî hev re bê meşandin.

Wek mîn lî rêzên jorî jî diyar kîr, dezgehên Kurdan û bî taybetî jî partiyên siyasî yê ku emîr dîrêj û lî ser navê Kurdan nî, ew partiyên îlegal-veşartî ne. Helbet ew partîyan lî derveyî huquq û qanûnên Tîrkiyê hatine damezîrandî. Jî bo vê yekê jî, jî bona xwe huquqekê dîmeşînin. Em biçek lî vê huquqê bînerî.

Jî bo van partîyan, belgeyên huquqî yê ku hemû berpîrsên û endamên partiyên girê bîdî: Rêbaz û programên partîyan û bîyarên organî û bî taybetî jî bîyarên Kongra Gîştî ne.

Lê belê dî jîyan û pratîkê de gelo wîsa ye? Ez dema ku cerîbandînan xwe û rewşa partiyên siyasî yê Kurdan şîrovê dîkim, bersîva mîn êrînî (pozîtîf) nîne. Lewra, wek mîn nîvisara xwe ya yekem ya HEVGIRTIN - Welatparêzê de (Hejmar 2) jî diyar kîrbû, jî bo partiyên Kurdan du program û rêbaz hene. Program û rêbazek

ya hatiye nivnîvisandin e, ya dîn ji ya ku ji aliyê berpirs û serokên partiyên ve, gori daxwazên wan ya tê meşandine. Helbet ew rastiya ji bo bîrwaran ji derbas dibe.

Ew diyar dike ku hin di destpêkê de, di qada huquqi de êş û nexwaşiyek dest pê dike. Ew helwesta partiyên me, dişebe helwesta devleta tirkîyê ku qanûnên xwe ji sistem û devletên modern û demokratik girtiyê; lêbelê gori berjewendîya xwe tetbiq dike. dema ku em li hemberî helwesta devleta Tirk xwediyê rexnan bin, pêwîst e ku Dewleta Tirk zêdetir, bêqanûnî û bêhuquqi hereket bikin.

Ew pîrsa min anyê ser zimên, ji aliyê şikl ve giring e. ji vê giringtir, helbet naveroka program û rêbazên nivîskî û yê nenivîskî ku ji aliyê berpirsên partîyan ve tên meşandine.

Rêbaz û programên partiyên kurdan, ji aliyê naverokê ve ji heta nûha li dijî huquqa hevdem û demokratîk ya navnetewî ye. Lewra huquqa hevdem û demokraîk ya navnetewî, gellek eşkere dijîyetîya xwe ji hemu rengên dîktatori û otoriteriyê re diyar kirîye. Lêbelê partiyên Kurdên Bakûre Kurtîstanê û bî taybatî ji partiyên çep, dîktatoriya sîmfekê, dîktatoriya karker û zehmetkêşan parastiyê.

Hezar mîxabî ew pîvanên di rêbaz û programan de hatine nivîsandin, ku ji aliyê şikl û naverok ve nêzîki huquqa hevdem û demokratîk ya navnetewî ne ji, ew ji nayên bî cih û cih kirin. An ji program û rêbaz zêdetir ji bo endemên partîyan derbas dibe yanî vê qadayê de pîvanên newekhevî derbas dibin.

Di huquqa hevdem û demokratîk ya navnetewî de de, qanûn ji bo hemû kesan derbas dibe. Herkesek li hemberî qanûnan wek hev muameleyan dibinin. Li vir derdikeve halê ku pîvanên partiyên siyasî yê Kurdan ji bo berpirsên wan derbas nabe. Bî vê yekê ji pîvaneke huquqa hevdem û demokratîk ya navnetewî tê perçiqandin.

Di partiyên siyasî yê Kurdên Bakûr de endam hem di nav partiyê de û hem ji li

derveyê partiyên xwe nikarin fikrên xwe bî azadî pêşkêş bikin; muxalefetê bê azadîyê bimeşînin. Heta fikir bî azadî diyar kirin dibe sedema kuştinê endaman û muxalîfan. Tê zanin kû gori huquqa demokratîk û hevdem ya navnetewî, azadîya fikrî yan mirovan gellek giring e. Bî vê yekê ji, partiyên kurdên Bakûr, azadîya fikrî dîperçiqînin.

Partiyên Kurdên Bakûr, bî taybetî ji PKK-ê; pêşîya partiyên û gurubên dîn digre ku ew bikarin xwe bî azadî rêxînin ew yekê ji, dibe sedem ku azadîya rêxîstîni bê perçiqandin. Heta ew perçiqandina ewqas pêşve çûye û diçe, kû partiyek dema li herêmekê xurt be, bî çekdari êrîşî rêxîstînen dîn dike. Beriya 12-ê Îlonê şerên di navbeyna rêxîstînen Bakûrê kurdîstanê de û bî taybetî ji şerê di nav beyna PKK-ê û KUK-ê de ji bo perçiqandina azadîya rêxîstîni, cerabîndaneke gellek balkêş bû. Heger di vê qonaxê de li Bakûrê Kurdîstanê de nav beyna rêxîstînan de şerê çekdari tuneye, sedema wê yekê ew e, ku ji derveyî PKK-ê rêxîstînen dîn şerê çekdari nakin û xwediyê hêzekî nînin.

Partiyên siyasî di jiyana gel de û di sistemen demokratîk de ji bona çareserkirina pîrsên gel û temsîlkirina gel wasita ne. Ji bo vê yekê ji, ji bo gel hene. dema partiyên siyasî ji bo gel hebin, pêwîst e, ku gel guhdar bikin. Hezar mîxabî, partiyên Bakûrê Kurdîstanê ne ji bo gel, ji bo ew kesên ku parti damezirandine hene. Ji bo vê yekê ji, di xebata xwe de, di tespît kirina rêbaz û program û bîrwaran de hesabê gel nakin, reyên gel nagrin berçavan: Partiyên siyasî nêrinên xwe bî mentalîteya Jakobênîst li ser gel ferz dikin. Encama vê yekê ji, hem ji gel dûr dikevin û hem ji zerareke mezin didin gel. Heger nikarîbin ku reyên xwe bî gel dikte bikin, heger xwediyê hêz bin; we demê ji zorê li hemberê gel bî kar tînin. Di van salên dawiyê de, ew şideta PKK-ê li hemberî gelê Kurd bikartîne, encama vê karakterî partiyên meye. Ew ji otoriterbûn û nedemokratîbûna partiyên me diyar dike.

Bî kurtî mirov dikare bibêje ku partiyên kurdên Bakûr, mafê jîyanê ji tê de, li hemberî mafên mirovên yê tebîî, siyasî û cî-

vaki; her çiqas lı hemberê huquq û sistema dewleta Tirk xwediyê rexnan û iddian bin; ku sistemeke hin baştir û mirovanê sazkarın dexwaz bıkın ji; xwediyê sistemeke demokratik û huquqeke hevdem nın.

Partiyên Kurdên siyasi, ji huquqa hevdem û demokratik dūr in.

CERIBANDINA BAŞÛRÊ KURDÎSTANÊ

Ew pırsa ku mın aniye mûnaqeseyê, ji bo Bakûrê Kurdistanê her çiqas wek pırseke nazari û mûcerret (soyut) xuya dıke ji; pıştê salên 1992- an ji bo Başûrê Kurdistanê bû pırseke diyar, mûşaxes (somut).

Pıştı sala 1992-an yani pıştı şerê Qendavê, Başûrê Kurdistanê bı pêşengiya Emerikayê, bı bıryara miletên Yekgirtı bû Herêma Azad û encama vê bıyarê ji bı riya Hêza Çeqûç hate parastın. Pıştê wê demekê lı Başûrê Kurdistanê bıryara Damezrandına Parlamentoya Herêmi hat girtın û ji bo vê yekê ji hılbijartına gıştı çêbun. Pıştê ku parlamento hat damezrandın û hılbijartına gıştı çêbû, Hukûmeta Herêmi ava bû. Parlamentoya bıryar da ku Başûrê Kurdistanê dıbe. Dewleteke Federe û Iraq ji bibe dewleteke Federal.

Ev gaveke gıring û diroki û demokratik bû. Rasti ji, bı reya gel parlamento û hukûmet ava bıbû. Hezar mıxabın, ew şekli bûnê pêşve neçû.

Jı bona ku partiyên Başûrê Kurdistanê niv-sıwıl û niv-leşkeribûn; pıştê demeki rey û iradeya partiyan cıyê parlamentoyê girt. Her ku çû, reya serokên partiyan, cıyê irada gel girt.

Bı vê pêvajoya trajedik, irada parti, serokên partiyan û gel bûn yek. Hukûmet bê fonksiyon bû. Lı herêmen ku ew partiyên xwediyê peşmergeyan bûn, lı ser bıyarên dadgehan ji hukûm kırın.

Yani sistemeke demokratik pêk nehat. Hêza yasaçêkırınê, hêzehukemetkırınê û hêza mahkemekırınê dı yek destı; helbet gori şertên Başûrê Kurdistanê dı destên du partiyan de merkezi bûn; her ku çû sistem

militarize bû û ji sistemeke demokratik zêdetır, karaktere sistema otoriter derkete holê. Pıştı van avabûnan, YNK-ê bı Pêşmergeyên xwe parlamentoya Herêmi işgal kır.Bı kurtı lı Başûrê Kurdistanê babetek darbeya leşkeri çê bû.

Helbet trajediya vê pêvajoyê, nehuquqbûna hevdem û sistema nedemokratik; şerê nav xwe, şerê bıra kuji û şerê hardû partiyan domand: Bı hezaran kes hatın kuştın û bırandarkırın û disa bı hezaran malbat mecbur bûn ku ji welatên xwe koç bıkın.

Sistema demokratik, helbet dı çend mehan û çend salan pêk naye. Jı bo vê yekê ji, pêwıst bû ku rêxıstınên Başûrê Kurdistanê, ta ji seri de ji bona ku sistema demokratik saz bibe, pıvan,edet, çand, dezgeh, pêwendı,pêk bı anına. Hezar mıxabın, dema ku em lı pêvajoya tevgera Başûrê Kurdistanê dınêrın ew ji van cêribandınan dūr xuya dıkın.

Ev rastiya, wek mın lı rêzên jorın ji got, ji bona rêxıstın û tevgera Bakûrê Kurdistanê derbas dıbe. Heta mirov dikare bibe ku dı vê pırsê de, tevger û rêxıstınên Bakûrê Kurdistanê çend gavan lı dawıya û lı paş tevger û lı rêxıstınên Başûrê Kurdistanê dıçın

GELO WÊ DEMÊ PÊWİST E KU PARTİYÊN BAKÛRÊ KURDÎSTANÊ BIKIN?

Beriya her tışteki, partiyên Bakûrê Kurdistanê de sistemeke çawa ava bıkın û sistemeke dê çawa bıpejırının, gerek tespıt bıkın. Jı bo vê yekê ji, gerek dev sistema ku heta nıha dıparastın ku sistemeke otoriter bû, berdın. Yani sistemên otoriter, çı çep û çı rast bın mahkûm bıkın û tewambar bıkın.

Heger partiyên Bakûrê Kurdistanê sistema demokratik bıpejırının; dı pejırandına vê sistemê de, Plûralizma fikri ne asteng e; encama vê sistemê ye.

Ew kes û gurup û partiyên ku otoriterizmê, wek faşizm û kominûzma otoriter dı hu-

quqa hevdem û demokratik ya navnetewi de hatiye qedexa kirin; partiyên Bakûrê Kurdistanê jî pêwîst e ku di ew sistema ku dîpejîrînin de vê yekê qedexa bikin.

Partiyên Bakûrê Kurdistanê piştî vê yekê pêwîst e ku rasterast qebûl û îlan bikin ku dê xwe girêdayî huquqa hevdem û demokratik ya navnetewî bibînin. Ji bo vê jî, pêwîst e ku ew biryar, belge û deklarasyonên ji aliyê mîletên yek girti, Helsinki, AGİK, Paris Şerti û weki din ji jî bo xwe, yek belgeyên huquqî û belgeyên

tatbîk bikin û hevgrêdanên xwe wan bê mûnaqêşe qebûl bikin.

Partiyên Bakûrê Kurdistanê girêdayî van belge, biryar û deklarasyonên ku huquqa hevdem û demokratik ya navnetewî teşkil bikin; gerek deklarasyonêke mîlî, taybetî û Kurdi bixî mûnaqêşeyê û qebûl bikin.

Di neticê de partiyên Bakûrê Kurdistanê, program, rêbaz û biryarên xwe; dezgehên xwe yê avayî bikin; gori van belgeyên navnetewî û ya hundîrê durîst bikin...

www.arsivakurdi.org

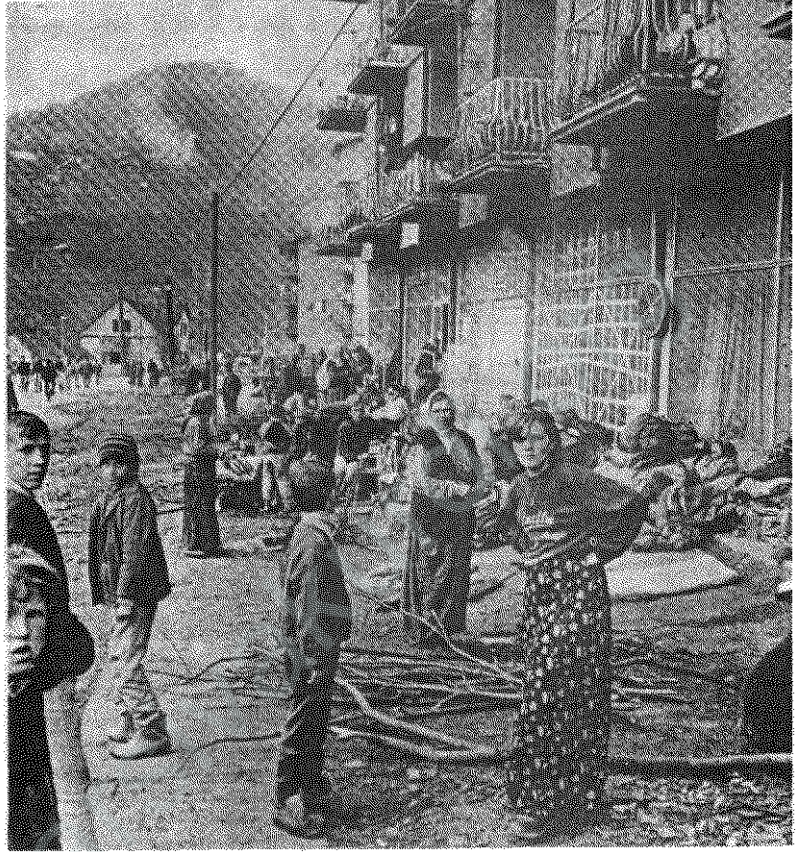
Savaş ve Çocuklar

Burhan Akay

Savaş, devlet ya da ulus gibi siyasal birimler arasında ya da aynı devlet ya da ulus içindeki rakip siyasal güçler arasında genellikle açık ve ilan edilmiş olarak yürütülen silahlı çatışma olarak tanımlanmaktadır (1). Savaşın tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Tarih öncesi dönemlerde ve ilkel topluluklarda savaş, yaşamı sürdürülebilenin, varolma gereksinimlerini elde etmenin, doğayla mücadelenin bir yolu olmuştur. Toplumsal gelişmenin ve üretim ilişkilerindeki karmaşıklaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan alet üretimi mülkiyet ilişkilerini doğururken, savaşların niteliğini de değiştirmiştir. Tarih öncesi uygarlık aşamalarında ok ve yayın gelişimi yaşamı sürdürülebilmek için gerekli besine-av etine erişmeyi kolaylaştırırken, barbarlığın egemen olduğu tarih dönemlerinin de bir öncülü olmuştur (2).

15. ve 16. yüzyıl'dan sonra üretim araçlarındaki gelişmeye koşut olarak gelişen savaş araçları artık varoluş gereksinimlerini karşılamanın ötesinde, bir siyasal gücü, otoriteyi, egemenliği elde etmek; 18. yy ile birlikte üretim ilişkilerinin tümünü kontrol etmek amacına yönelmiştir. Kapitalizmin gelişmesiyle beraber modern-kapitalist dünyada savaş, bu kez bu egemenliğin bir aracı olmanın ötesinde yeni pazar alanları, pazar ilişkileri yaratmak, tıkanmış olan ekonomiyi savaş araçları satarak aşmak, insanın yaşamı, ölümü ve kanı üzerinden daha büyük karlar elde etmek amacını temel almıştır. Şöyle bir yakın geçmişe baktığımızda bunu doğrulayan çok önemli, insanlığı halen etkilemekte olan tarihsel dönemleri ve izlerini görmekteyiz.

Egemenlik ilişkisinin ve sömürünün bir noktadan sonra "savaş"a kattığı yeni içerik, sömürüyü ve kurtuluşu karşı karşıya getiren "haksız" ve "haklı" savaş kavramları olmuştur. Bu ayrı bir yazının konusu olabilir. Her ne şekilde olursa olsun savaş,

yıkımı, yokoluşu, yıllarca hiç dinmeyecek acıları, kayıpları içinde barındırmakta; insanlık yalnızca geleceğinin özgürlük, eşitlik ve barış içinde olması umuduyla savaşın bu acılarını, yıkıcı etkilerini kabul lenebilmektedir.

Bugün belki kamuoyundaki yaygın izlenim iki büyük dünya savaşından sonra dünyanın barış içinde yaşamayı başardığı yönündedir. Oysa 1945-1992 yılları arasında önemli çapta sayılabilecek 149 savaşın patlak verdiği, 23 milyonu aşkın insanın öldüğü bilinmektedir (3). Bu sayının 19. yy savaşlarındaki toplam kayıpların iki katından fazla olduğu belirtilmektedir. Günümüzde de savaşlar ve çatışmalar yoğunlaşarak sürmektedir.

Savaşın en çok etkilediği kesimler çocuklar olsa gerek. Özellikle son yıllarda savaşlarda hedef alınanların, ölenlerin ve yaralananların büyük çoğunluğunun (yaklaşık %90) sivil halk olması buna neden olmuştur.

Son On Yılın Savaşlarındaki Çocuk Kurbanlarla İlgili Tahminler

Ölü 2 milyon, sakat kalan 4-5 milyon, evsiz kalan 12 milyon, ana babasız kalan 1 milyondan fazla, ruhsal sarsıntı geçiren yaklaşık 10 milyon. Kaynak: Dünya çocuklarının durumu 1996, UNICEF

Savaşlarda sivillerin ve özellikle çocukların daha çok ölmesi ve kayıba uğraması savaşın savaş alanları dışına çıkması, yaşamın ve toplumun tüm alanlarına yayılması anlamına gelmektedir. Bu bir rastlantı değildir. Özellikle etnik duyarlıkların da işin içine girdiği son yıllarda egemen sınıfların, egemenliklerine son verecek "düşman" sınıfların yaşama ve varolma güçlerini zayıflatma düşüncesinin bir sonucu olarak kabul edilebilir. Bazı savaş yanlılarının "büyük fareleri öldürmek için önce küçük fareleri öldürmek gerekir" biçimindeki yorumları bunu anlatır niteliktedir. Sovyet sinemasının

önemli yapıtlarından N. Gubenko'nun "Gel ve Gör" adlı filminin aklında kalan bir sahnesi etkileyici bir örnektir. Bir Rus köyünü ele geçiren ve köydeki insanların tümünü yakarak öldüren "Nazi"ler, yalnızca yaşı 100 yaşını aşkın bir kadını sağ olarak bırakıp oradan ayrılmışlardır. Bu örnek az önce değinilen düşünceleri çok iyi anlatmaktadır.

Çocuk askerler

Son yıllarda egemenlik kazanan yeni bir olgu da çocukların asker olarak savaşta yer almaları olmuştur. Bir çok yerde bu katılım büyük oranda zorla olmakta, bazı bölgelerde daha küçük bir oranda gönüllü olmaktadır. 25 ülkede 16 yaşından küçük binlerce çocuğun savaşta asker olarak katıldığı bildirilmektedir. Bu sayının yalnızca 1988 yılında 200.000 olduğu rapor edilmiştir (3). Özellikle az gelişmiş ülkelerde bu çocuk askerler savaş etkinliklerinin her türüne katılmaktadırlar.

Cinsel şiddet

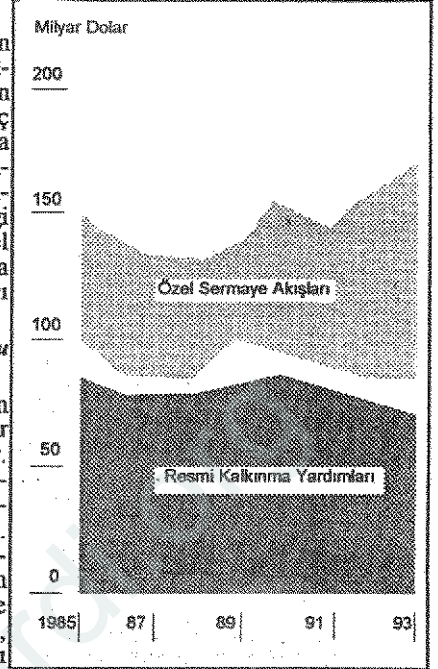
Çocukların karşı karşıya kaldığı en ciddi olaylardan biri de cinsel şiddettir. Etnik çatışmalarda belirgin olarak daha sıktır. Özellikle genç kızların ırzına geçerek "karnında düşman çocuğu beslemeye zorlamak" biçiminde bilinçli bir politikanın uygulaması haline getirildiği belirtilmektedir (3). Ayrıca cinsel şiddet, maruz kalanların hayatta kalabilmeleri için bir tehdit aracı olarak da kullanılmaktadır.

Yurtlarından koparılan zorunlu göçler

Savaşların en ciddi sonuçlarından biri de çocukların yaşadıkları yerler ve yurtlarından koparılmalarıdır. Son verilere göre yaşadıkları yerlerden-ülkelerinden koparılan insanların sayısı 53 milyonu aşmıştır (3). Son günlerde bu sayılara yeni milyonların eklendiğini gazetelerden izlemekteyiz. Tüm bu göçler ve mültecilik hayatı, bakımsızlık, beslenememe; ciddi bulaşıcı hastalıklar, ağır beslenme bozuklukları ve gelişme gerilikleri oluşmasına neden olmaktadır. Bu koşullarda çocuk ölümleri dünya ortalamalarının gerçekliğini tartışmaya açacak nitelikte artmaktadır. Kıtık ve hastalıklar bir felaket olmanın ötesine geçmiştir. Bu bölgelerdeki çocuk ölümlerinin %20'sinin nedeninin hastalık, %78'inin açlık olduğu belirtilmektedir (3). Savaş "hukuk"una aykırı uygulamaların sonucu sağlık yardımlarının insanlara ulaşmasının engellenmesi, sağlık araç ve kuruluşlarının tahribi ve sağlık elemanlarının yetersizliği de önemli bir etkidir.

Mayınlar

Çocuklar için hayatı tehdit edici savaş araçlarından biri de mayınlar olmaktadır. 1975 yılından bu yana 1 milyonu aşkın insan mayınlar nedeniyle ölmüş yada sakat kalmıştır. Yapılan tahminlere göre de 64 ülkede 110 milyon mayın patlamayı ve kurbanlarını beklemektedir (3). Bunun da ötesinde halen büyük bir hızla dünyanın dört bir yanına mayın döşenmektedir. Mayın pazarı dünyada git-tükçe büyümektedir. İlgili çekici olan diğer bir nokta

ise üretimi 3 dolar olan bir mayının temizlenmesinin 1000 doları bulmasıdır. Kapitalistleri dünyayı mayın tarlasına çevirmek kadar, uzmanlık gerektiren "mayınların temizlenmesi" de büyük karlarla buluşturmaktadır.

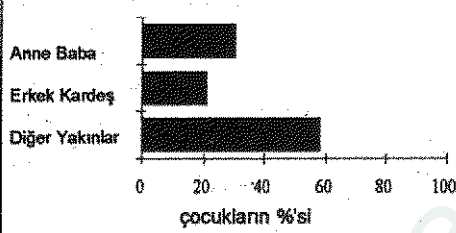
Savaş travması

Çocukların maruz kaldığı savaşların öreleyici yaşantıları - özellikle son on yılın savaşlarında - ciddi ruh sağlığı sorunlarına yol açmış durumdadır. Unicef'in Saraybosna'da gerçekleştirdiği bir araştırmada çocukların %50-97'sinin bombardmanlara tanık olmaktan keskin nişancılarının kurşunlarına hedef olmaya kadar ciddi ölüm tehdidi içeren yaşantılara maruz kaldıkları saptanmıştır. Yine Angola'da yapılan bir araştırma çocukların %66-95'inin işkenceye uğrama ve insanların öldürülüşlerine tanık olma biçimindeki olaylar yaşadıklarını saptamıştır (3). Bu öreleyici yaşantıların çok uzun süren, sağlıklı gelişmeyi engelleyen ruhsal-toplumsal sorunlara yol açtığı bilinmektedir (4).

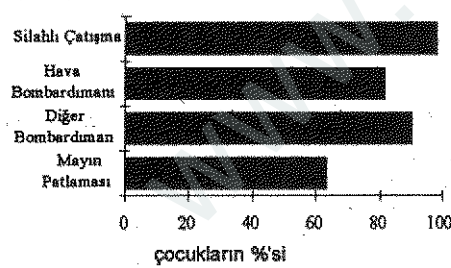
Askeri harcamalar

Tüm değindiklerimizin ne anlama geldiğini ve savaşların kimlerin sağlığına yararlı olduğunu açıkça gösteren, askeri harcamaların miktarı ve kaynakları olsa gerek. Silah tekelinin kasalarına dolan dolarların emekçi ve yoksul yığınlara bedeli temel yaşam alanlarına, sağlığa, eğitime ayrılan kaynakların azalması hatta ayrılmaması oluyor.

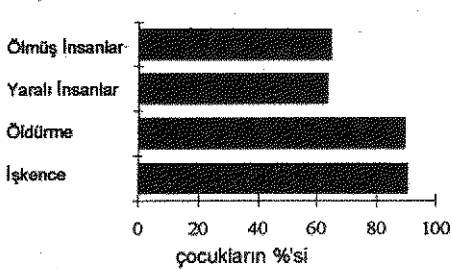
Savaşta yakınıni kaybeden çocuklar.

Çocukların yaşadıkları olaylar

Çocukların gözleriyle gördükleri olaylar

Kaynak: Hristiyan Çocuk Fonu Araştırması, 1995

Silahlanma çabaları daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Türkiye de bu yarışta başa giren ülkelerden biridir. Bu ülkeler

bütçelerinin önemli bir kısmını silah harcamalarına ayırmaktadırlar. Bu durum geri kalmışlığı gittikçe arttıran bir süreci körüklemektedir. Zaten çok kötü bir noktada duran yığınların sağlık, eğitim ve yaşam düzeyleri gittikçe tehlikeli bir noktaya doğru gerilemektedir. Bu ülkelerin toplam askeri harcamalarının her geçen yıl daha da arttığı raporlarda belirtiliyor. Örneğin 1960 yılında 27 milyar dolar olan askeri harcamalar 1991 yılında 121 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Yapılan tahminler bu harcamalarının 1/4'ünün bile bu ülkelerin bütün sağlık, beslenme, eğitim ve alt yapı sorunlarının çözülmesini sağlayacağını öngörmektedir (3). Türkçe yayınlanan 1996 Unicef raporunda Türkiye ve Türkiye'de ki savaşla ilgili verilerin yer almaması ayrıca dikkat çekicidir.

Tüm bu verileri ilgi çekici ya da belli bir temelde anlaşılır kılan bu ülkelere silahları kimlerin sattığıdır. Dünya silah ticaretini elinde tutan beş ülke aynı zamanda Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin daimi beş üyesidir. Özellikle ABD, Fransa ve Almanya'nın başı çektiği bu "güvenlik" sisteminde aslında silah satacak yeni ülkeler aranmakta, yeni savaşlara zemin hazırlanmaktadır. Bu veriler BM örgütünün güvenilirliğini, meşruiyetini tartışılır hale getirmiştir. Büyük umutlarla kurulan bu örgüt kapitalist-empyralist dünyanın denetimine kolaylıkla geçmiş, tabandan tavana tüm örgütlenmesi ile insanlığın umut ve beklentilerini hayata geçirme konusunda iktidarsız bir örgüt niteliğine bürünmüştür. Bu örgütün etkinliğinin tek ve temel ölçütü, varoluşunun teminatı olan "barış" bugün insanlığın oldukça uzağında durmaktadır. Nerdeyse "haksız" ve "kirli" savaşlar bu varoluşun teminatı haline gelmiştir.

BM örgütünün içinden gelen bir takım çabalar, yükselmeyen muhalefet sesleri de yeterli etkiyi sağlayamamaktadır. Oluşturulan karşı tavrın "ayrıntı" da muhalefeti üreten

bir "yıkım hekimliği" oluşturma riski taşıdığını da düşünmekteyim. Bugün Türkiye kamuoyunda da BM örgütünün meşruiyetini tartışan yazılara rastlanmaktadır. Tarafsız olmadığı, büyük güçlerin (kapitalist-empyralist devletlerin-yn) güdümünde olduğu, ancak "barış ve güvenliği" bu ülkelerin çıkarına olduğunda sağladığı belirtilmektedir (5).

Sonuç

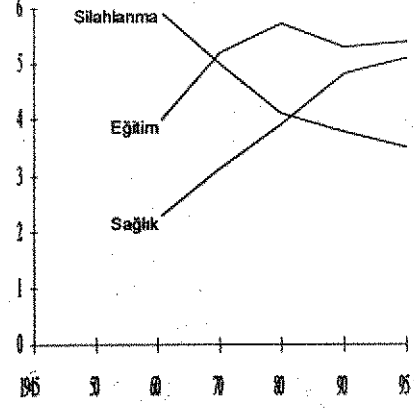
21.yy'a ulaşmanın basamakları olan her geçen yıl emekçi ve yoksul yığınlar için, bu yığınların çocukları ve genç kuşakları için karanlık, ölüm ve acı dolu zaman dilimlerini taşımaktadır. Çocuklar savaşın acılarını hem kurban hem de savaşçı olarak çekmektedirler. Gazetelerin sayfalarını hergün boydan boya kaplayan savaş, göç, katliam haberleri bu umutsuzluğun resimleridir. Bosna, Somali, Kamboçya, Liberya, Türkiye'nin "güneydoğu"su bu resimlerin yaralı ve kırık yüzlerini taşır gerçekliğinde...

Bu acıları dindirmek, bu yıkıma dur demek gereklidir. Bununla koşut olarak bu yaraları sarmak için de kolları sıvamak gereklidir. "Yıkım hekimliği" nin kirli çıkmazına düşmemek geliştirilecek tavrın kapitalizm-empyralizm karşıtı, sömürgeciliği reddeden niteliği ile örtüşecektir. Unutulmamalı ki; umutsuzluğun panzehiri, özlemi ve umuduyla devrimin, sosyalizmin sevgisi ve insancılığıdır.

Kaynaklar

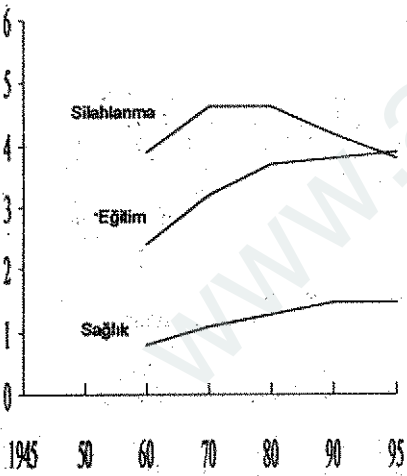
1. AnaBritannica ansiklopedisi, Cilt 19, s. 126.
2. F.Engels, Ailenin Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni, Seçme Yapıtlar, s.249, Sol yayımlar, 1979 Ankara.
3. Unicef, Dünya Çocuklarının Durumu 1996 Raporu, s.12-42.
4. W.Yule, Posttraumatic Stress Disorders, Child and Adolescent Psychiatry, Ed: E.Rutter & E. Taylor, third edition, Chapter 22, s. 392-406, Blackwell Science, 1994 Australia.
5. Faruk Sönmezoglu, Cemil Oktay, Rauf Versan, Yeni Yüzyıl gazetesi, 1.7.1996 s. 20.

GSMH'nin %'si

Sanayileşmiş ülkelerin askeri alandaki harcamalarının GSMH içindeki payı 1960'tan bu yana % 40 azalmıştır. Sağlık ve eğitim alanlarındaki harcamalar ise en azından 15 yıldır askeri harcamaların üzerindedir.

GSMH'nin %'si

Askeri harcamaların GSMH içindeki payı gelişmekte olan ülkelere de azalmıştır. Bu ülkelere Eğitim harcamaları askeri harcamalarla hemen hemen eşit düzeydedir. Buna karşılık sağlık harcamaları çok geriden gelmektedir.

Her iki şekil için kaynak: Sivard, R.L. World Military and Social expenditures, 1993 Washington.

HEVGİRTİN- WELATPARÊZ'e YÖNELİK YAZIYA İLİŞKİN CEVAP YAZISI

Kuzey Kürdistan'daki örgütlü siyasi süreç büyük handikaplarla doludur. En büyük handikap ise Kürt siyasi örgüt ve partilerinin iç ilişkilerinde kendisini göstermiştir. Bu gerçeklik ne yazık ki; "demokratik sürecin doğal sonucu" da olsa ayrılıklar gündeme geldiğinde olumsuz tepkileri de beraberinde getirmiştir. Bu örnek Kürt çağdaş(!) hareketin bu demokratik süreci hangi yöntemlerle müdahale ettiğini gösteren ürkücü bir tablo çizmiştir zaman zaman. Yıllarca aynı düşünceleri paylaşan, aynı kulvarlarda yarışan insanlar, birbirlerine silahı doğrultma talihsizliğinden bulunmuşlardır. Kürt siyasi hareketi bunu tarih günahnamesine yazacaktır. Örgütsel ilişkilere hiç olmazsa azami bir demokrasi hükmettikçe bu tür nahoş tavırların gündemi yavaş yavaş terk ettiği görülüyor.

Geçen sayımızda sayın İbrahim Güçlü'nün bize yönelik yazısında belirttiği içinden geldiğimiz siyasi gerek bu konuda farklılıklar arz ediyor. Başta belli imkanları ortadan kalktığında yine biraraya gelebilecekleri ihtimallerini unutmuyarak açık kapı bırakması gerçeğini doğru bir yaklaşım olarak değerlendirdiğimizi belirtelim. Sorun siyasi ayrılıklardan demokratik prosedürünün işletilip işletilmemesi sonucudur. Birincisi bu Hevgirtin-PDK tüzüğü ve programıyla çağdaş-demokratik bir yapılanmadır. Hevgirtin-Welatparez dergisi çevresinde bir araya gelen bizlerin ona sahip çıkmamız biraz da bundan ötürüdür. Bu çağdaş demokratik işleyiş içerisinde Hevgirtin-PDK'li arkadaşlarla yol ayrımına gelmeden önceki tüm parti toplantı, konferans, kongre hazırlık Avrupa kongrelerinde farklı düşündüğümüzü açık bir şekilde belirtiyorduk. İlgili insanlar bilirler. Farklı düşünce'de olabileceğimiz fakat

bunun da ayrılığı gerektireceği bir neden olmayacağı parti tüzüğü'nde üyelere verilen haklar olduğundan doğrudur, yalnız unutulmamalıdır. Partiler bir formalite'den ibaret değildir. Sadece program ve tüzük yazmakla parti olunmaz, programını hayata geçirebildiği ölçüde inandırıcılığını kanıtlar. Kendisini kitlelere öyle sunar. Bu yüzden örgütselliği, iç-dış ilişkileri, güncel siyaseti, müdahaleci yanı ön plana çıkar. Ve bu kadro işidir. Kadroların uyumlu bir şekilde belirlenen hedeflere ulaşmada yapacağı siyasi başarılarla bağlantılıdır. Sayın İbrahim Güçlü bizim problemimiz işte burda başlar. Yürütme'de bulunan kadroların üzerinde anlaşılabilir birara-ya getirdiğimiz programı hayata geçirmede isteksiz olduğu, bilincil olarak hayata geçirmediğine kanaat getirdiğimiz andan itibaren yollarımız ayrıldı. Sorun yeterli çabayı gösterip göstermeme sorunuysa biz bu konu'da vicdanen rahatız. Dört yıl aradan sonra siz programın gerçekçi bir program olmadığını söylüyorsunuz. Geri kalanlar da zaten programı değiştirdiler. Sadece bu ilk örnek bile bizi doğrulamıyor mu?

Kürtler dört tarafı düşmanla çevrilmiş sürgün, talan edilmiş, 21. yy'a girerken yok edilmek istenen bir halk, böyle bahtsız bir halkın partisi olmak kolay değil tabi. En başta bu halkın birliğini hiçbir araya gelememiş örgütlü gücünü biraraya getirmek gibi tarihi bir göreve sahip olmalıdır. Hevgirtin-PDK birinci kongresin'de bunun yolunun cepheden geçtiği tespitini yapıyordu. Bizce doğrudur, şartları da oluştu.

PKK'nin 1993'te tek taraflı ateşkesi'nden sonra Kürt parti ve örgütleri arasın'da bir yakınlaşma ve olumlu bir atmosfer oluşmuştu. PKK, PSK protokolü'nden sonra Hevgirtin-PDK-PKK protokolü yapılarak kapıların ardına kadar açıldığı işaretleri veriliyordu. Hevgirtin-PDK (şimdiki PDK-Bakür) ve bizim de o zaman içinde bulunduğum kesim cephe konusuna tartışmaya açmıştı, bu tartışmanın ürünleri alınmak üzereyken cepheden yana olmayanların (lider kadroları) sesleri duyulmaya başlandı. Anlaşılan Cephe kavramı istenmeden programa girmişti ya da bir aldatmacadan

ibaretti. Hazırlıksız yakalanmanın tedirginliği ile Cephe olmazsa bile buna nokta koyan biz olmayalım gafletinde bulunuldu. Kürdistan'ı Cephe toplantılarına Cepheden yana olmayan üç kişinin başkanlık konseyine seçilmesi siyasettin de Cephe toplantılarında anti-Cephe çalışmasının bir planıydı. Maalesef Kürt hareketi bu fırsatı kaçırmış bulunuyor. Kürdistan'ı Cephe'nin oluşamamsının birinci nedeni her ne kadar Hevgirtin-PDK olmadıysa da, acaba bu üç zatin yerine Cephe'den yana olan kişiler toplantılarında yetkili kılınsaydı sonuç ne olurdu sorusu ortada kalıyor. Üzerinde kongrede anlaşılan ama sonradan üzerinde anlaşama-dığımız Cephe konusundan sonra illegal örgüt yapısıyla buna bağlı silahlı mücadele anlayışı geliyor. Bir parti düşünün: programında Cepheye yer vermiş fakat sonradan pişman olmuş şartlar hazır hale geldiğinde tedirginlik içinde hiç olmazsa taş koyan biz olmayalım korkaklığını yaşıyor. Silahlı mücadele'yi önüne koymuş fakat silahlı (olan) gücü de dağıtıyor (Güney kampı) İLLEGAL yapıyor. Fakat 1994'ün yazında Danimarka toplantısında Şerafettin Elçi parti kursa valizlerimizi hazırlayalım, hepimiz, deniyor. Be birader bu parti mi? Yoksa güçlünün platformu mu? Ne yapmak istiyorsan onu önüne koyarsın, seninle devam edenler de olur, etmeyenler de. Aman bu birlik dağılmasın psikosu ortaya çıkar. Korkunun ecele faydası olmayacağı gibi şu anki; Hevgirtin-Welatperez çevresinde tavır koyduğunda bu ANLAŞILMALIDIR.

Bir başka ayrılık konusu ise ilişkilerle ilgilidir. PDK-Bakür'ün başkanı sayın Hamreş Reşo, Hevgirtin-PDK'nin kazara başkanıdır. Şimdi ise PDK-Bakürün kaderi olmuştur. Sayın Hamreş Reşo'nun geldiği siyasi gelenek bellidir. Bu geleneği Hevgirtin-PDK içinde bir araya gelen entellektüel kadrolar içimizde eritiriz, biraz da kendimize benzetiriz düşüncesi zamanla ters tepki yaratmıştır. Ve herkes KDP'ye benzemiştir. Şu anki adından da anlaşılacağı gibi & 60'ların Güney KDP ise lojistik sağlamakla biricik misyonu KDP olmuştur. Hani o da olsun denilebilir. Ama Kuzey Kürdistan'ın realitesi değildir. Kuzey Kürdistan'da Güneyin

yedeğine soyunma rolü Kuzey Kürdistan halkına yönelik görevleri erteletmez mi? Bu geçmişte öyle olmadı mı? Hevgirtin-PDK (şimdiki adıyla PDK-Bakur) özellikle birlik, Cephe ve PKK ile münasebet-ler konusunda Güney KDP eşiyile danışıklı bir siyaset güdmüştür. Bu yöntem taktikten ziyade stratejik politika olduğundandır ki sayın Hamreş Reşo bazı ilişkilerini şimdiye kadar açıklama cesaretinde bulunmamıştır. Sayın Hamreş Reşo 1993'te PKK Genel Başkanıyla protokol imzalarken resmini Türk basınının baş sayfasında vermiştir (Milliyet gazetesi, Özgür Politika). Ayrıca TC'nin tavrıyla bölü-cü ve illegal bir partinin meşhur başkanı. Bu konumda olan birinin Türkiye'ye serbest giriş-çıkışı nasıl açıklanabilir. Kaldığı dönemin Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'le görüştüğü meselesi var. Ne görüştü neler söylendi. Bu ilişkiler kuşku uyandırmaz mı?

Gelelim çağdaş insanın örgütü içindeki prosedürü işletmesi konusuna. Sayın Güçlü ayrıca birde 15-16 kişinin imzasını tanıyan deklarasyon niteliğindeki bir mektubu parti meclisine gönderdik. Siz o zaman parti meclisinin üyesiydiniz. Mektubun sonunda bu anlaşmazlıkları giderici bir ortam olmazsa sorular çözülemezse (yukarıda anlatılanlara benzer sorular) mektubun istifa belgemiz olarak kabulü diye nokta koymuşuz. Haberiniz yoksa önce aynı meclis'te olduğunuz arkadaşlarınıza sorun. Biz sonradan yine de gerekli mesajları birbirimize verdik. Sanırım arkadaşlarınız sizden çok şey saklamışlardır.

Sayın İbrahim Güçlü yazısında ayrıca yeniden söz etmiş. Ve öyle görünüyorki yeni adına da kendi düşünceleri'ni gösteriyor. 1980 öncesi Kuzey Kürdistan'da tüm Kürt siyasi örgütleri illegal örgütlemeler idiler. Sayın İ. Güçlü'nün başında olduğu örgüt de illegal idi. Hala tüm Kürt örgütlenmeleri illegal. 1980'den önce bunun nedenleri vardı. Bu nedenler hala ortadan kalkmadığı için olacak ki bütün Kürt örgüt ve partileri illegal konumunu korumakta. İnsanlar düşünceler'inden dolayı 80 öncesi cezaevlerine tıklıyordu. Şimdi (80'nin öncesinin

defalarca katı insanların düşünce sonucu nedeniyle cezaevlerin'de. 80 öncesi kendisini özgür ifade etmenin koşulları yoktu, Kürtler açısından şimdi daha da ağır koşullar mevcut. Bırakın Kürtleri SP ve Emek Partisi gibi Türk yasal partileri sadece Kürtler'den bahsettikleri için kapatıldılar. Kürt siyasetçileri ise ya devletin illegal örgütleri tarafından bir faili belliyeye gidiyor ya da şanslı olan cezaevine düşüyor. Kimisi solu Avrupalılar alıyor. Sayın İ. Güçlü legaliteye inanarak illegaliteye olan inancını yetirerek) silahlı mücadelesini gereksizliğine inanarak, Türkiye'ye demokrasi hüküm sürdüğünü mü söylemeye çalışıyor. Türkiye'de Kürtler siyasette kendilerini özgürce ifade edebiliyorlar mı? Düşünceleri yüzünde cezaevlerin'e düşen insan sayısında bir azalma mı oldu? Devlet terörü, bakışı artık yok mu İnsan Hakları ihlalleri artık yaşanmıyor mu? İşin özcesi Sayın İ. Güçlü'nün işi zor, sadece bize değil bütün dünya'ya Türkiye'de Kürtlerin siyaset yapabileceğini anlatmalı. Türkiye'yi tanımayan kalmadı. Kaldı ki; 80 öncesi silahlı mücadelede o zaman da yeni dediği şey eskiydi. Hem Kürtlerin bağımsız bir devlet kurması hakkıdır diyor hemde devlet platformu eskimiş yeni diye lütfen sunma ça-basına girmesin, bayhude bir çaba olur. Dürüst ve çağdaş insanların söylediklerinin arkasında olması gerektiği de doğru ve tutarlı bir yak-laşımdır. Biz söylediklerimizin arkasında oldu-gumuz için bu konuma geldik. Aksi yalmış olurdu.

Ulusal kurumlara gelince; Kürt halkının ulusal çıkarlarının kurumlaşmayla nasıl bağlı olduğunu, gerekliliğini uzun uzadıya anlatma gereyi yoktur. Tekrardan öteye gitmez. Bizim ulusal kurumlara yaklaşımımız ise bellidir. Gücümüz ölçüsünde var olan kurumların yaşaması, daha ileri adımlar atması için çaba göstereceğiz. Bunu yaparken de gurup çıkarlarımızı değil Kürt halkının ulusal menfaatlerini baz tutarak yapmaya çalışacağız. Bunun doğru bir yaklaşım olduğuna inancımız tamdır. SKP'de üye olan arkadaşlarımız bu felsefeyle çalışmalarını sürdürmektedirler. Şüphesiz bu kuruma üye olan arkadaşlarımız kendi rollerini oynayacaklardır. Öneri

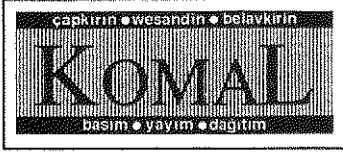
ve düşüncelerinin dinlendiği hayata geçtiği bunun bir kanıtıdır. Böylesi kurumların olmasından Kürt halkının menfaatleri vardır. Olmamasından menfaati yoktur. Evinde oturup işi gücü yapılanları beğenmeyip alternatif pratiği de göstermeyenlerin elbetteki yerinde oturarak pratik hata yapabileceği düşünülemez. Oturması tabii ki hata. O başka. Bu kurumların yanlışlığı, eksiği yok mudur? Vardır elbette. En büyük eksiği bir araya gelemeyen Kürtlerin hariçten güzel okuyanlarıdır. Kürt ulusal menfaatlerine biraz daha önem vermeyi öğrendikçe bu eksiklik de giderilecektir. Bu yükü şimdilik omuzlarında taşıyan Kürt kesimi bunun da üstesinden gelme mücadelesini veriyoe.

Sayın İ. Güçlü'ye soruyoruz. Kürt hareketinin terörist olarak vurgulamanın Kürt ulusal muhalefetine faydası nedir? Orhan Kotan'ın Siyaset Meydanı (ATV) ve Milliyet gazetesin'de söylediği "bu gün Küristan'ın kurtuluşu değil Kürdistan'ın PKK'den kurtulmasıdır" demesi TC'nin söylediklerinin arkasında olmak değil midir? TC bunları Kürt ulusal muhalefetine karşı kullanmaz mı?

Herşeye rağmen PDK-Bakür ve diğer Kürt örgüt ve partilerini de Kürt ulusal muhalefetinin üyeleri olarak değerlendiriyoruz. Grup olarak bütün Kürt örgüt ve partilerine eşit yakınlıktayız. Dönem dönem kendimizi bazılarına daha yakın hisedeceğimiz normaldir. Doğrulara sahip çıkacağız ama yanlışları da bir dost edasıyla eleştirilerimizi yapacağız.

Sonuç olarak Sayın İ. Güçlü herkes gibi düşüncelerinde serbesttir. Ayrıca herkesin düşüncesinde dostça ve eleştirilerinde de mutlaka yapıcı olmalıdır kaydı yoktur. Ancak tercübeler göstermiştir ki, içinde bulunduğumuz dönem bunun sonucunda kime yarayacağı sorundur. Aksi halde faydasını Kürtler değil, düşman kullanarak faydasını gösterecektir.

Hevgirtin-Welatparêz

Avrupa Bürosu

Basın Bildirisi

Recep MARAŞLI ve Nuran MARAŞLI Gözaltında!

07.03.1997

Komal Yayinevi ve Stërka Rizgarî Dergisi Gn. Yayın Yönetmeni **Recep Maraşlı** ile yayinevi sorumlularından **Nuran Maraşlı** 6.3.1997 günü Ankara'da polis tarafından gözaltına alındılar. Halen Ankara "Terörle Mücadele Şubesi"nde tutulan arkadaşlarımızın yoğun işkence altında oldukları bildirilmekte. Bilindiği üzere, geçtiğimiz 23 ve 25 Ocak tarihlerinde İstanbul merkez büromuz iki kez "Terörle Mücadele Şubesi" polisleri tarafından basılmış, dört çalışmamız gözaltına alınmış ve eski Yazışleri Müdürlüğümüz Mete Demirkol, 31 Ocak'da İstanbul DGM tarafından tutuklanmıştı. Bu baskınlar sırasında, gerek gözaltına alınıp işkence gören arkadaşlarımıza, gerekse büroda bulunan misafirlerimize **Recep Maraşlı** ve **Nuran Maraşlı** hakkında da tehditler savurulmuştu. Bundan da anlaşılmalıdır ki, arkadaşlarımıza yönelik gözaltı provakasyonu önceden planlanmış bir uygulamadır.

Yazar ve yayıncı arkadaşımız **Recep Maraşlı** ilk olarak 1972'de 15 yaşındayken yerel bir gazetede yayınlanan makalesi nedeniyle tutuklanıp, Diyarbakır Askeri Mahkemesi'nde cezalandırılmış, tahliye olduktan sonra 1975'de, Ankara'da, cezaevinde birlikte olduğu bir grup arkadaşıyla birlikte Komal Yayinevi'nin kuruluşunda yer almıştı. Kürdistan'ın uluslararası bir sömürge olduğu ve Kürdistan sorununun, Kürt ulusunun kendi kaderini özgür ve bağımsız bir şekilde tayin etmesiyle çözülebileceği tezinden hareketle, Türkiye'de resmi ideolojisinin yalan ve çarpıtmalarına karşı, Kürdistan ve Kürt Ulusunun tarihi, siyasi, sosyolojik ve kültürel durumuyla ilgili bilimsel kitapları yayınlama, böylece bilimsel bilgi üretimine katkıda bulunma amacıyla kurulan Komal yayinevi, kuruluşundan bu yana devlet terörünün sürekli hedefi olmuş, yazarları, sorumluları, okurları gözaltına alınmış, işkencelerden geçirilmiş, ağır cezalara çarptırılmıştır. 1979'dan itibaren Komal'ın sahipliğini ve editörlüğünü üstlenen **Maraşlı** da, yayınlanan bir çok kitaptan dolayı değişik cezalara çarptırılmış, 1982 yılında da tutuklanmış ve Diyarbakır'e gönderilmişti. Diyarbakır'de, yayıncılığın yanısıra, Savunma Bakanlığı ve Askeri Yargıtay Başsavcılığı'nın yazılı emirleriyle, ayrıca "Rızgarî" davasından da yargılanarak cezalandırılmış, yaptığı savunmalardan dolayı üst üste aldığı cezalarla toplam 40.5 yıl cezaya çarptırılmıştı. Cezaevi direnişlerinin en ön saflarında da yer alan **Maraşlı**, gerek gördüğü işkenceler, gerekse 84 "ölüm orucu" eylemi sonrasında meydana gelen "beyincik küçülmesi ve denge sınırlarında harabiyet" nedeniyle sakat kalmıştı. Cezaevi'nde bulunduğu yıllarda başta Uluslararası PEN ve Amnesty International olmak üzere, bir çok uluslararası kuruluş durumuyla yakından ilgilenmiş, bu yıllarda İngiltere, Amerika, Kanada, Belçika ve Norveç PEN'i tarafından "onur üyesi" seçilmişti.

1991'deki "şartlı tahliye" ile serbest bırakılan **Maraşlı**, Komal'ın 1992'de Türkiye'de yeniden faaliyete geçişinde yer aldı. Ancak, "Diyarbakır Rızgarî Davası'nda Siyasi Savunma" kitabı başta olmak üzere, yayınlanan kitaplar, paneller ve TV programlarında yaptığı konuşmalar ile başta Stërka Rizgarî olmak üzere, çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan makalelerinden dolayı hakkında onlarca dava açıldı. Temmuz 1994'de, aynı zamanda yayinevinin teknik işlerini yapmakta olan **Nuran Maraşlı** ile birlikte tekrar gözaltına alındı ve bu kez de "PRK-rızgarî" üyeliğiyle suçlanarak tutuklandı. Bu arada aldığı bazı cezalar da kesinleşti. Ancak, 1995'de TMY'nin 8. maddesinde yapılan değişiklik üzerine, daha önce kesinleşen davaları yeniden görülmeye başlandığı için, Aralık 1995'de tahliye edildi. Yeniden yayinevi ve dergi çalışmalarına dönen **Maraşlı**'nın son olarak çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan yazı ve makaleleri yayinevimiz tarafından "Yasaklı Yazılar" adıyla yayınlanmış, ayrıca "Ermeni Ulusal Sorunu" kitabı da yayına hazırlanmaktaydı. Bu arada, 8. madde değişikliğinden sonra yeniden ele alınan davalardan tekrar ceza verildi. Bunlardan biri kesinleşti. Halen 20'nin üzerinde davası devam etmekte.

Yayinevi ve derginin teknik sorumlusu olan **Nuran Maraşlı** da, 80'li yıllarda uzun süre Diyarbakır Cezaevi'nde tutuklu kalmış, ağır işkencelerden geçirilmişti.

Arkadaşlarımızın, bir süredir yayınlanamayan Stërka Rizgarî dergisinin son sayısı ile **Maraşlı**'nın, 94 yılındaki tutuklama operasyonu sırasında el konularak imha edilmek istenen "Ermeni Ulusal Sorunu" kitabını yayına hazırlamaktayken gözaltına alınmış olmaları, sömürgeci TC'nin genelde ulusal yayın kurumlarını, özelde de Komal ve Stërka Rizgarî'yi imhaya dönük provakasyonlarından başka bir şey değildir. Tüm devrimci, demokrat kamuoyunu duyarlı olması gereken sömürgeci güçlerin bu saldırıları, ne Kürdistan'daki özgürlük ve bağımsızlık mücadelesini, ne de bu mücadelenin bir mevzii olan Komal ve Stërka Rizgarî'yi yok edemeyeceklerdir.

YAŞASIN KÜRT ULUSUNUN ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ!
YAŞASIN BAĞIMSIZ, BİRLEŞİK, DEMOKRATİK KÜRDİSTAN!

Komal ve Stërka Rizgarî Avrupa Büroları

96-97'DEKİ GELİŞMELER

Geride bıraktığımız 1996 yılı başta Kürt halkı olmak üzere Türkiye'deki diğer halk kesimlerin ağır yükünü taşıdığı savaşın, göçün, yoksulluğun, baskının hüküm sürdüğü bir yıl idi. Dipsiz kuyu olan savaş ekonomisi savaş tacirliğini de kurumlaştırmıştır. 1980'lerden beri devlete yardımcı olma misyonunu yüklenen Ülkücü-Milliyetçi çevreler Baba-Oğul ilişkilerini daha da geliştirmişlerdi. Kazanan merkez sağ parti olan DYP'nin başına gelen ÇİLLER başbakan da olduktan sonra hem sürdürülen savaşın komutanı rolünü aldı hemde daha önceleri temeli atılan devlet-Ülkücü çetesi ile siyasi ve ekonomik rantlar için akla gelebilecek bütün pozisyonlara bürünmüştü. „Türbanlı ÇİLLER, Atatürkçü ÇİLLER, Ülkücü ÇİLLER, Komando ÇİLLER, ağlayan ÇİLLER, Avrupalı ÇİLLER, Ezancı ÇİLLER,, Doğu erkeğinin zaafı „konuştuğu erkelerin ellerini uzun uzadıya avuçlarının içinde tutan“ ÇİLLER saçmalama ve gaflarına ragmen „eski model“, „ağır top“, laikçi kafalı“ DYP'lileri de safdışı etmişti. Bu noktada ırkçı medyayı da yanına alarak nihayet devletin Partisi oldu. Devletin Partisi ve lideri ÇİLLER Ordu, Polis, MİT, JİTEM ve diğer çetelerle de iyice kaynaştı. Kürt halkına karşı sürdürülen savaşta her şeyin mübah olduğunu anlayışındaki SHP'nde desteği ile Faili „belli“ cinayetlerin, bombalamaların, ölüm listelerinin açıklanmasını ve „Bize verilen her oy Bölçülüğe sıkılan bir kurşundur“ diyen Çiller'in döneminde HADEP'te kapatılmıştı.

Kürt halkına yönelik devlet patentli çeteler hem kendi aralarındaki kara para rekabetin hemde egemenlik alanları açısından hesaplaşmalara gidildi. Ancak Kamyona çarpan bu kirli ilişkiler artık perde gerisinde kalmadı. Faka bu kez 80'lerden beri sistem dışı bırakılan Refah Partisi parlamentodaki matematiksel çoğuluğu onu kurtaarakta. ANAP lideri Yılmaz'ın merkez mağın lideri olma amacı ile Çiller'e karşı yürüttüğü yıpratma kampanyasında panige kapılan ve yolsuzluklar dosyasının yüce divana gitmesini göze alamayan Çiller, Erbakan ile karşılıklı ötbas-etme ilkesinde anlaşmışlardı.

Bilindiği gibi Türk siyasi partilerinin, Kürt sorununa karşı söylem ve tutumlarında hiç bir fark görülmez. Böyle durumlarda „tek yürek, tek yumruk „ olma ve „ devletin milletiyle bölünmez bütünlüğü“ ortak paydalarında adetta yarış halindedirler. Zaten merkez-sol partiler bu konuda merkez -sağ ve muhafazakâr partilerden daha da katıdır. Bir dönemler oy için Kürt renklerini içeren kartlar dağıtan Refah partisi de Kürt sorununa MGK'nun tasviyelerinin dışına çıkmadığı gibi savaş masraf ve teçhizatları konusunda daha da cömert davranıyor. Bütün açıklama ve zorlamalara rağmen Refah Partisi hem ülkenin bölünmez bütünlüğü konusunda hemde atıfta bulunulan Şeriatçılık imajı konusunda devletinin ve ordusunun güvenini kazanmıştır. Feryatlarına rağmen Ordu harekete geçemeyince Atatürkçüler hayal kırıklığına uğramış. Aksine Refah kendisini aşırı uç dinci kesimlerin duyguları için subab görevini yaptığı konusunda egemen odakları ikna etmiştir. Tarikat yöneticileri iftar için Başbakanlığa davet edilirken, Aczmençiler tutuklanır, liderleri fuhuştan tutuklanır. Adalet Bakanı Diyarbakır hapishanesinde mahkumları katlederken, bir milletvekili barış misyonunu üstleniyor. MGK'de bütün ayrıntılarda mutabakat sağlanır ama seçmene karşı başka bir tavır içindeymiş imajını verir. Adil düzenin yapacağı en adil şey kirli işlerin üstünü kapatmaktır -ki, bunu devleti yıpratmamak açısından diğerlerin de düşüncesi idi- .

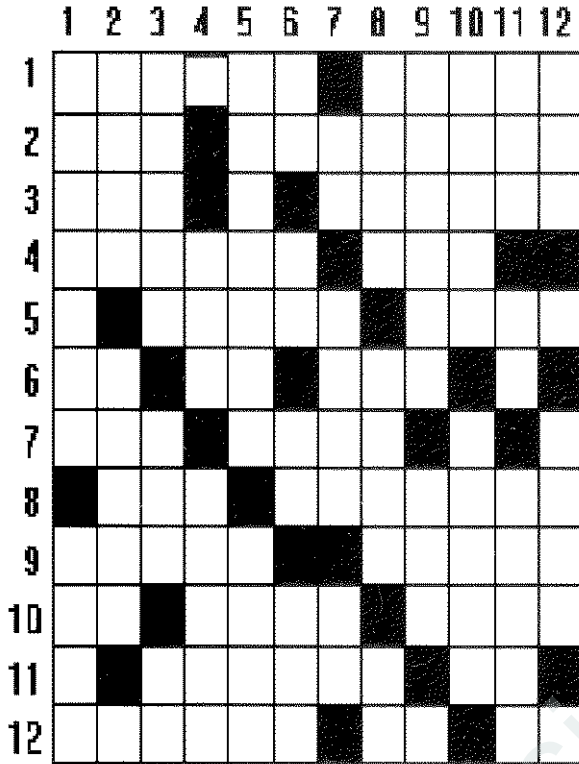
Kürdistan coğrafyasındaki kirli savaşın ve ilişkilerin bir ucu artık Türkiye metropollerine ve bizzat siyasi partilerin ilişkilerini biçimlemeye başlaması ile „Bizim tedirginliğimiz bu örgütlerin (siz çete anlayın) şahsi menfaatler için kullanılmasıdır.“ „Çillerin ne yapacağı belli olmaz“ gibi beyanlarda bulunan M. Yılmaz'ı da korkular sarmıştı. Çünkü Susurluk olayı meseleyi zaten bilenleri bile şaşkırtacak kirli ilişkilerin boyutlarını göstermişti. Başta Yılmaz, Okuyan, Oktay Güner, Dedek'ler olmak üzere 70'li yılların ülkücü tayfası merkez sağ partilere serpilmiş olarak herkes kendi çapında devletin tek sahibi olma savaşındadırlar. Türkeş'in ölümü ile „Baba Ocağı“ da kalmadığına göre paylaşma savaşı Yılmaz ile Çiller arasında olacağına benziyor.

Türkiye'deki toplumsal muhalefet ise bu yoğun gelişmeler karşısında alternatif olma özelliğinden uzak olup gündeme ancak Oturma eylemi, Açlık grevi, yürüyüş ve „aydınlık için bir dakika karanlık“ gibi eylemliliklerini sürdürmektedirler. En fazla arzu edilen dayanışma ve ortak hareket etme politikalarında olumlu bir gelişme yok. Dönem dönem yapılan eylemlilikler ise ferdi yansıdığı gibi toplumun geniş kesimince de kabul görememektedir. Kürtlerin cephesinde de „birlik ve dayanışma“ aciliyetini ve zorunluluğunu dayatmaktadır. Ancak bu konuda değişik nedenlerden ötürü kalıcı adımlar atılmıyor. Fakat yine de denilebilir ki, Kürt halkının ulusal kurtuluş hareketi başta PKK'nin silahlı mücadelesi ile diğer Kürdistanlı Partilerin, Örgütlerin, kurumların ve hatta şahsiyetlerin de mücadelesi sonucu dünyanın ve Türkiye'nin gündeminin birici maddesi olma durumundadır. Ancak Güney kürdistan'daki KDP-YNK çatışması, Türkiye'nin hesapları doğrultusunda ilişkiler ve diğer parçalardaki kardeş ve dost örgütlerin kendi aralarındaki olumsuz davranışlar her parçadaki kürtlerin en büyük handikap'ıdır. KUKM'sinin başarısında vazgeçilmez dostlar olan değişik düşünce ve yapılarıdaki bütün kürdistanlı Parti, Örgüt ve çevrelerin „olmazsa olmaz“ olan Birlik ve Dayanışma sorununun önemi herkesçe bilinmektedir.

1997 yılının ilk çeyreğinde de REFAHYOL iktidarı kürt halkına karşı sürdürülen imha savaşını kesintisiz devam ettirmektedir.

XACERÊZ

ÇABIT

ÇEP Û RAST: 1-Nav salên (800-900) de dewleteki Kurd(Serbajêr wi silvan) hatibuye damızrandin. Navê malbata sazgerên kû wi dewletê sazkerinne.Bi navekdin "Badikiyan" tên zanin./ Lî Wan'ê (Erciş) cîyê kû sala 1930 de Tırka xelkê Kûrd bî hezara (150 000) şehit kirin. Dî tariqa Kûrda da "Tevkuştina Geliyê)" tê zanin... 2-Înşa kirin, imar./ Dawerîwandina petrol û tîştên avi, safî kirin... 3-Eviya binê xaniyan ko dî erdê de rûdine û xani tê ser./ Navê teyreki, dî mitoloji'yê de dema pêyxamber de lî Mekke, hembera dijmin serfiraz dibe...4-Navê meyweki./ Jîna xwedî zara(Tırki)... 5-Kesên kû jî bo lî hev anina tîşteki dibe navberî, navendi./ Kevirê hêtûnê, Kırêc... 6-Vexwarin ki bingehin./ Eviya beşî pêşiya seri, cihê ko çav û dev û poz heye./ Bî Erebi "Law, kur"... 7-Têhildan, bî tîşteki pij bikuti tîşt an cihêkê./ Tîşteki jî dar çêbuye ko pê herî tê rêstin...8-Destana Memê Alan de hevala Mem./ Kesê bî laşî gir û tund... 9-Kevirên hîşk û gir./ Kesê an tîştê bêkêmasî,bêqîsûr... 10-Rengê Sîpî "Tırki"/ Axaftina mele ya dinî ye./ Lî hembera tîşteki sekînin, dijrabêr... 11-Sazûman, dezgeha dewletê,metod./ Nîqteya tîşteki dî valahiyê de, şund... 12-Kitêba Pirozya Zerdûştî ye./ Navê roje ki./ Dijrabêri erê ye...

BERVEJÊR: 1-Serbajarê herêma Kurdistana rohilat lî İranê./ Paşnavê newêngere ki DEP'ê , nîha lî Tırkiyê de dî zindanê de ye... 2-Navek zeryan, mana wi hezkırinc./ Mêş'ên hûrik, hûrmêş... 3-Jî bo bûn û hebûna tîşt û alemê ko mijûyê mirov de teşe dibe./ Tîştê kû lî ser pîştê hespan tê gurêdan kû mirov lî ser rûdine./ Bî navekdin kûti an kûçik... 4- Dî cotari de darê ko davêjun histûyê gayan./ "Serdab" Cihê ko mal an zad têveşartin, lî bînerd... 5- Navê dewleteki , ko nîha xelqê wi lî hembera hîkûmetê seri rakirine./ Dijrabêri çep e... 6-Dî kimyayê de kûrt nîvîsa Sodyumê ./ Vekirî, zelal./ Kesê yekejmar ya yekem./ Kalîk, ced "Tırki"... 7-Kurtenîvîsa elmenta hesin./ Nimûne, tîştê kû wek wi tîştê./ xwendina tip'e ki... 8-Çêyî an qenci kirin,rindî./Xwengê bavê ye, met"Tırki"/ Dî Mûzikê de note'ki... 9- Kesê ko bawerîya wi heye an bawer dîke(Tırki)/ Cih anin, awa... 10- Made an cîsmeki ko cihê xwe dîguhêre, tevger,lîvin./ Jî bo heywana taştê ya kû sibê zu tê dayin...11-Xweliya agir, poşing./ Heceteki mûzikê ya bî tîl e./ Gelê İtalyan i kevn e...12- Lî Mısırê de navê Çemeki./ Bê zîmani, mirov nîkaribe qîse bike...

Bersivên hêjmara çuyî

Çep û rast:1-Federalizm 2-Eba, Karesat 3-Ordek, Lor, Na 4-Demdemi, Adar 5-Aşê avê, Aqar 6-Oligarşi 7-İmdat, Martir 8-Tain, Hor 9-Er, Asûr, Jari 10-İbn, Gamêş 11-Ana arî, Ka 12-Sersing, Ayet... Bervejêr:1-Feodalite, As 2-Ebreş, Marine 3-Dadmendi, Bar 4-Eda, Ananas 5-Kevot, Ri 6-Ak, Mel, Nognî 7-Lalî, İm, Ra 8-İro, Agah, Mi 9-Zeraqa rojê 10-MS, Dartıraş 11-Anarşi, Ke 12-Etar, İrtibat...

VAY KURBAN

.....
Her mevsim daha genç, daha verimli,
Sunar, pırl-pırl, sebil,
Ömrünün en güzel aşk hasadını,
Elimizin hünerinde yeryüzü.

Dolu sofrâ, gülen anne, gülen çocuklar,
Bir'e on, bir'e yüz'le akşama gebe
Şafakla doğan işgücü.

Yanalım yok, sözüm erkek sözüdür,
Ol kitapta böylece yazılıdır,
Ol sevdâ, böyledir çünkü...

(Ahmed Arif)

